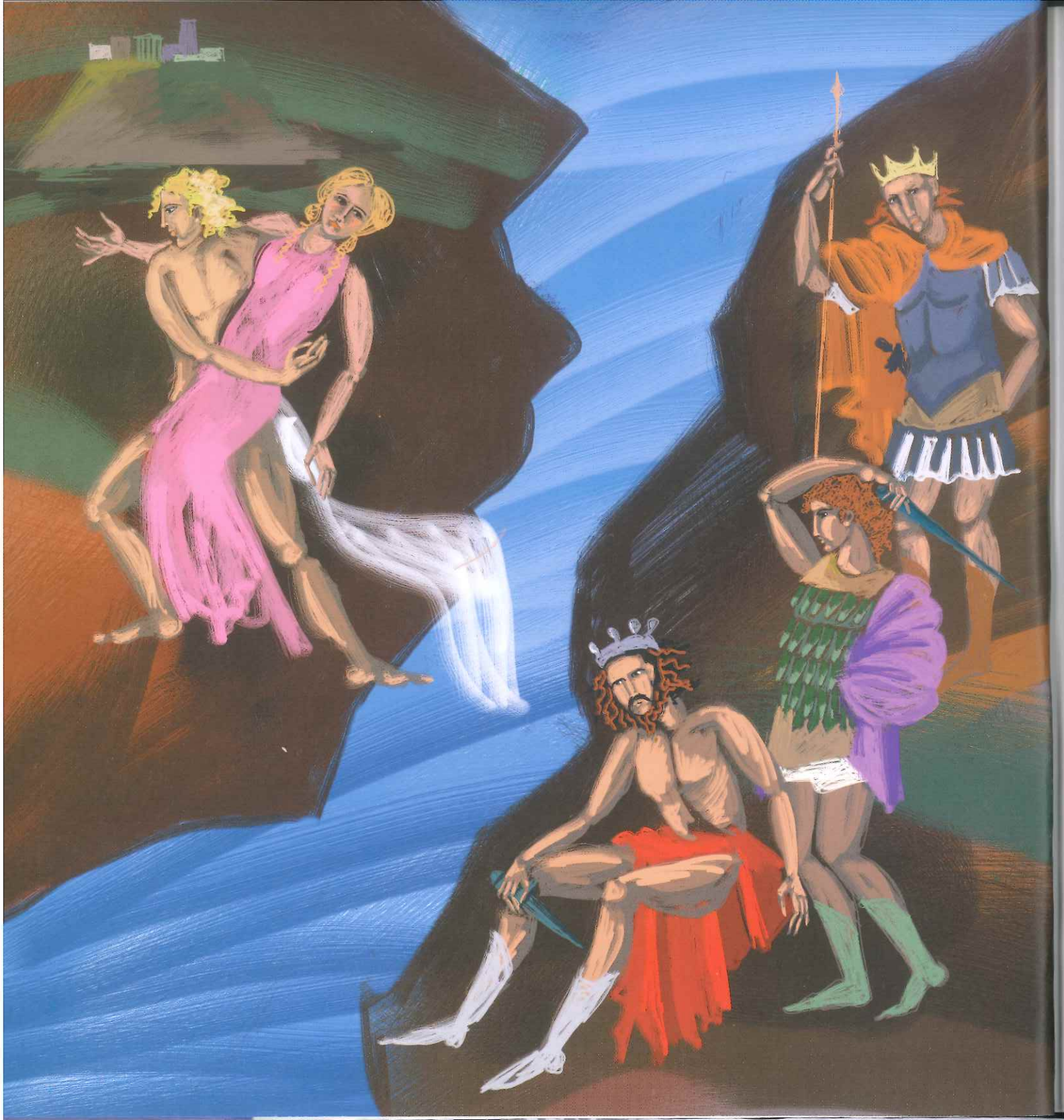

Ομήρου Οδύσσεια

ΔΙΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΣΟΦΙΑ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Τα δυο επικά ποιήματα, η *Ιλιάδα* και η *Οδύσσεια*, με 28.000 στίχους συνολικά, είναι τα πρώτα λογοτεχνικά έργα της Ευρώπης. Τα έχει συνθέσει ο Όμηρος, που έζησε στην Ελλάδα γύρω στον 8ο αιώνα π.Χ.

Η *Ιλιάδα* έχει να κάνει με τον πόλεμο της Τροίας ή του Ιλίου, όπως αλλιώς λεγόταν, και με τους ήρωες που πολέμησαν σ' αυτόν.

Η *Οδύσσεια* περιγράφει τις περιπέτειες ενός από τους βασιλιάδες που πήραν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο μέχρι να επιστρέψει στην πατρίδα του, μετά το τέλος του πολέμου.

Αιτία του Τρωικού Πολέμου ήταν ο θυμός του βασιλιά της Σπάρτης Μενέλαου, γιατί του άρπαξαν τη γυναίκα του, την ωραία Ελένη. Ο Πάρις, ο γιος του βασιλιά της Τροίας, είχε έρθει επίσκεψη στη Σπάρτη. Φιλοξενήθηκε από τον Μενέλαο, γλέντησε, ήπιε κι έφαγε και στο τέλος ξελόγιασε την οικοδέσποινα, την πήρε μαζί του στην Τροία.

Η προσβολή θεωρήθηκε εθνική. Ο Αγαμέμνονας, αδερφός του Μενέλαου και βασιλιάς των Μυκηνών, που ήταν ο ισχυρότερος από όλους τους βασιλιάδες στην Ελλάδα, συγκέντρωσε φίλους και γνωστούς, στρατό και πλοία για να πάνε να τιμωρήσουν τον Πάρι και να φέρουν πίσω την Ελένη.

Στην Τροία έφτασαν, από 164 πόλεις της Ελλάδας, 1.186 καράβια γεμάτα στρατό και πενήντα πολέμαρχους. Άραξαν και στρατοπέδευαν. Στήσανε τις ξύλινες σκηνές τους γύρω απ' την πόλη και κάθε τόσο συντάσσονταν και κάναν επιθέσεις, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Η πόλη κρατούσε.

Ήταν καλά οχυρωμένη. Στην άμυνα αρχηγός ήταν ο μεγάλος γιος του βασιλιά της Τροίας Πριάμου, ο Έκτορας.

Μέσα στα τείχη βρίσκονταν κλεισμένοι κι αυτοί που ήταν αιτία του πολέμου: ο μικρότερος γιος του βασιλιά, ο Πάρις, και η ωραία Ελένη, η γυναίκα του Μενέλαου απ' τη Σπάρτη.

Απ' έξω ο Μενέλαος, ο αδερφός του Αγαμέμνονα και οι Έλληνες σύμμαχοί τους πολιορκούσαν την πόλη εννιά ολόκληρα χρόνια. Θα άντεχε ακόμα η Τροία, αν ένα επεισόδιο δεν ανάγκαζε τους θεούς να ανακατευτούν σ' αυτό τον σκοτωμό.

Το ποίημα διηγείται τον δέκατο χρόνο, που ήταν κι ο τελευταίος του Τρωικού Πολέμου.

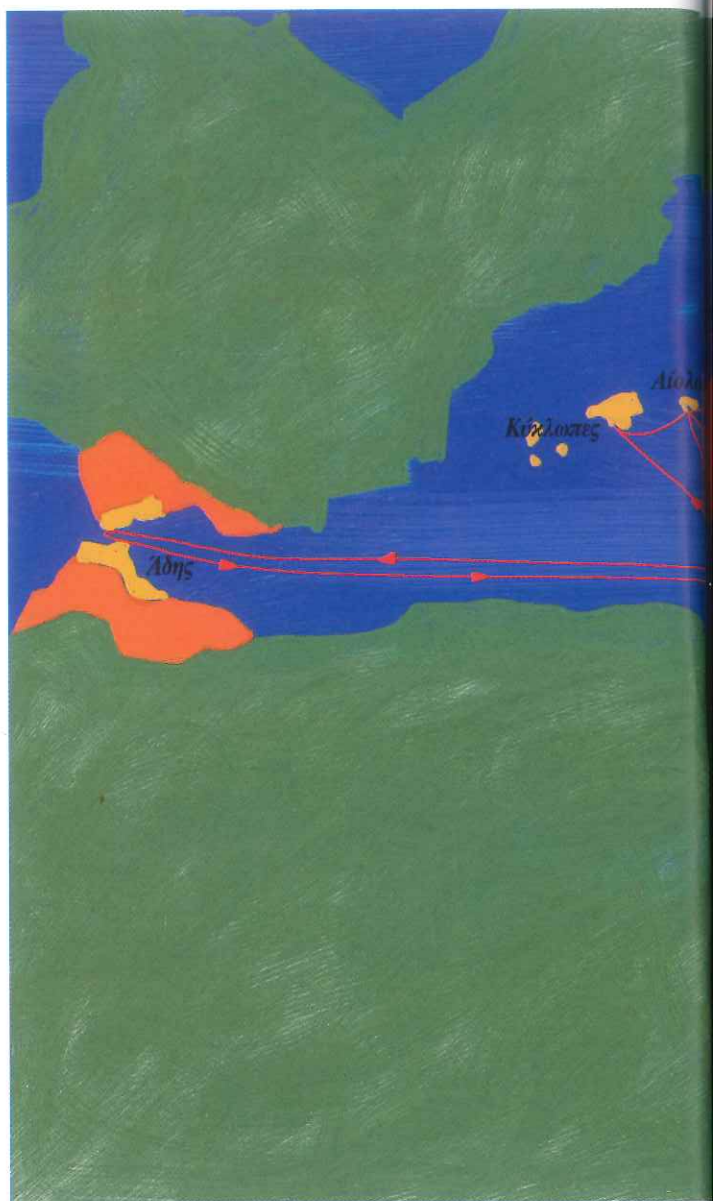
Τα αρχαία κείμενα της Ιλιάδας και της Οδύσσειας είναι χωρισμένα από μελετητές, που έζησαν στους αλεξανδρινούς χρόνους και αργότερα, σε 24 μέρη ή ραψωδίες, που ορίζονται με τα γράμματα του αλφαβήτου. Η Ιλιάδα με τα κεφαλαία Α-Ω και η Οδύσσεια με τα πεζά α-ω. Κάθε ραψωδία έχει διαφορετικό αριθμό στίχων.

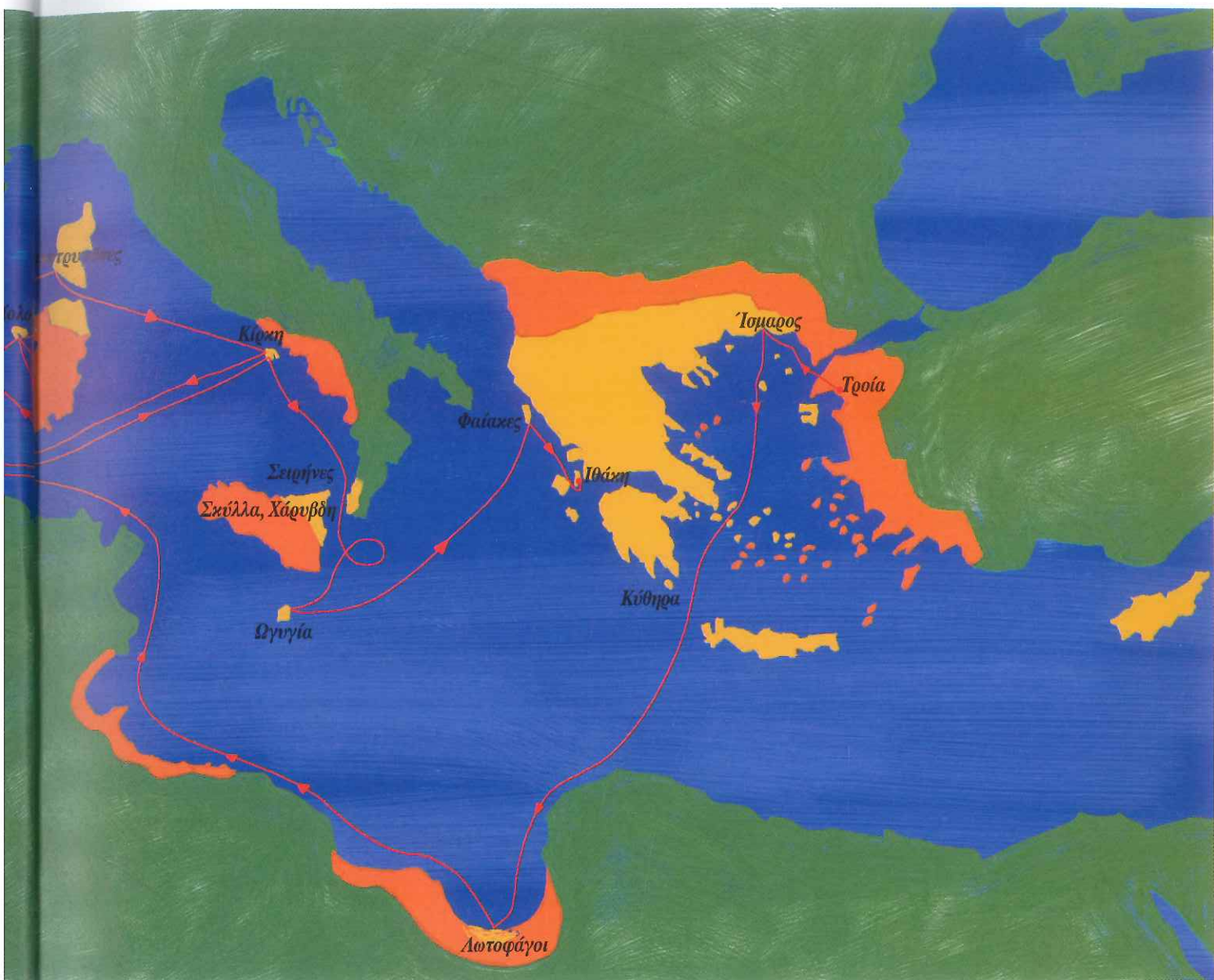
Στη διήγηση αυτή δε θα ακολουθήσουμε την κανονική σειρά του ομηρικού κειμένου, αλλά τη χρονολογική των γεγονότων.

Η αρίθμηση των στίχων ακολουθεί τη μετάφραση της Οδύσσειας του Ζήσιμου Σιδέρη.

Στα χρόνια του Ομήρου ο κόσμος είναι όπως τον έχουν γνωρίσει οι ναυτικοί στα ταξίδια τους στη Μεσόγειο θάλασσα. Με πλοία που έχουν ένα πανί και πολλά κουπιά προτιμούν να ταξιδεύουν μέρα, καλοκαίρι και κοντά στις ακτές. Οι Αχαιοί έχουν εξερευνήσει όλα τα νησιά και τις ακτές που περιβάλλουν τη θάλασσά τους. Όταν γυρίζουν στον τόπο τους, διηγούνται τι είδαν στο ταξίδι. Βλέπουν τα Στενά του Γιβραλτάρ στη δύση σαν ένα ποτάμι που οδηγεί στον Κάτω Κόσμο, τον Άδη, τη χώρα των πεθαμένων. Στην άλλη άκρη, στον Βόσπορο, εκεί που ανατέλλει ο Ήλιος και γεννιέται η μέρα, φαντάζονται έναν άλλο ποταμό. Τους θεούς τους όμως τους έχουν να κατοικούν ανάμεσά τους, στην κορυφή του Ολύμπου, και τους συναπαντούν όπου βρεθούν. Θεοί και θνητοί πάνε και έρχονται σ' αυτό τον γνωστό κόσμο και μόνο ο Ήλιος και ο Άδης κατοικούν έξω από αυτόν. Ο καθένας που μελετάει την *Οδύσσεια* έχει και τη δική του γνώμη για το πού παρέσυραν οι άνεμοι τον Οδυσσέα και τους συντρόφους του στην προσπάθειά τους να επιστρέψουν στην πατρίδα τους την Ιθάκη. Ξέρουμε όμως ότι οι άνεμοι, που φουσκώνουν τα πανιά των πλοίων, ήταν οι ίδιοι τότε όπως και σήμερα. Ακόμα, πως οι ναυτικοί που ταξιδεύουν χωρίς πυξίδα, μέχρι και σήμερα, βρίσκουν τον δρόμο τους από τη θέση του Ήλιου τη μέρα, του φεγγαριού και των αστεριών τη νύχτα. Σε τούτο το βιβλίο μπορούμε να κάνουμε μια υπόθεση για το πώς είναι πιθανό να περιπλανήθηκε ο Οδυσσέας οδηγούμενος από τους ανέμους και σε ποιες ακτές άραξε πριν φτάσει στην Ιθάκη, μια και οι χώρες που αναφέρει ο Όμηρος, από την Ίσμαρο και πέρα, είναι εντελώς φανταστικές.

Τα λόγια των ποιητών είναι δύσκολο να τα χωρέσεις μέσα σ' έναν χάρτη, αλλά τίποτε δεν είναι πιο βασισμένο στην αλήθεια από την τέχνη. Σε μας μένει να την ανακαλύψουμε!

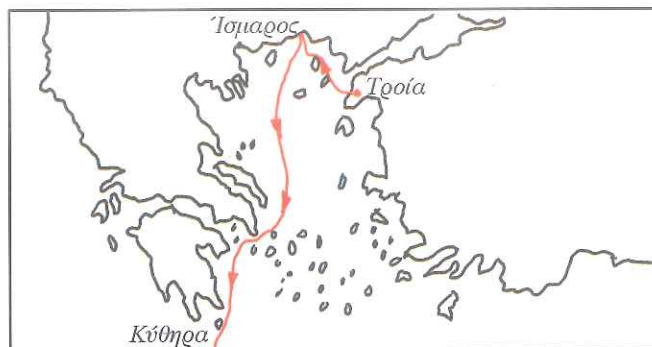

ώδεκα πλοία με πενήντα άντρες
το καθένα είχε να κυβερνήσει
ο Οδυσσέας, όταν ξεκίνησε το ταξίδι
του γυρισμού. Από την αρχή
τα πράγματα δεν πήγαιναν καλά.
Σηκώθηκε άνεμος αντίθετος κι έσπρωξε
τα καράβια σ' άλλη κατεύθυνση, ψηλά στον βορρά,
στην πόλη Ίσμαρο, τη χώρα των Κικόνων, εκεί
που σήμερα είναι η Θράκη.

Αράξανε μέχρι ν' αλλάξει ο άνεμος
και οι άντρες του ορμήσανε στην πόλη
να τη λεηλατήσουν. Ο Οδυσσέας δεν είχε τρόπο
να τους σταματήσει. Δέκα χρόνια πόλεμο
κι ακόμα να χορτάσουν...

Οι Κίκονες πήραν τα βουνά για να σωθούν
και κάλεσαν τους γείτονες για βοήθεια.
Ο Οδυσσέας λέει στους δικούς του να μαζευτούν
για να φύγουν το γρηγορότερο,
αλλά αυτοί βρήκαν γλυκό κρασί και το 'ριξαν
στο γλέντι. Νυχτώθηκαν και πέσανε να κοιμηθούν.
Την αυγή, κατέβηκαν οι Κίκονες
και στην επίθεση ξέκαναν καμιά πενηνταριά
απ' τους συντρόφους του Οδυσσέα.
Οι υπόλοιποι μπήκαν υποχωρώντας στα καράβια
και κάνανε πανιά.

Ο Δίας, άρχοντας των θεών, που όλα τα βλέπει,
θύμωσε με τους αχόρταγους συντρόφους του
Οδυσσέα που κατάκλεψαν την πόλη των Κικόνων.
Έστειλε τον βοριά, που σκέπασε γη και πέλαγο
με σύννεφα βαριά και κατέβασε σκοτάδι
απ' τον ουρανό.

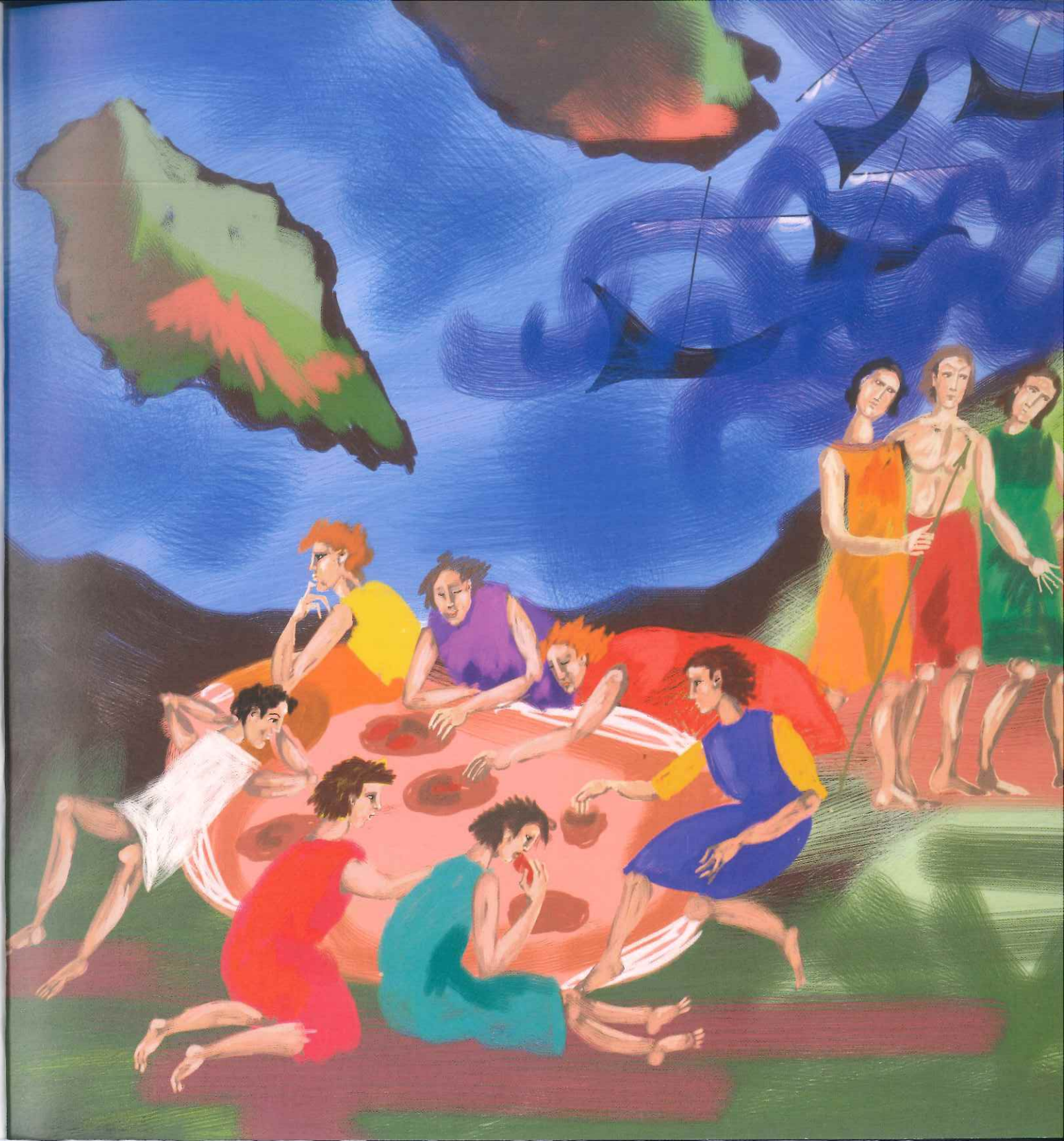
Χτυπούσε τα πλοία και τα 'γερνε πάνω στα κύματα.
Οι ναύτες μάζεψαν τα πανιά να μην τα σκίσει
ο άνεμος και, με όση δύναμη είχαν, βάλανε πλώρη
κωπηλατώντας να φτάσουν σε κοντινή στεριά.
Ποδίσανε και μείνανε εκεί δύο μερόνυχτα,
μέχρι να πέσει ο βοριάς.

Την τρίτη μέρα το πρωί η θάλασσα γαλήνεψε.
Σήκωσαν τα πανιά και ξεκινήσανε.

Το ταξίδι ήταν ήσυχο και πλησιάζανε στην πατρίδα,
όταν ξαφνικά στο ακρωτήριο Μαλέας, έξω
από τα Κύθηρα, ξανάπιασε κακοκαιρία.

Εννιά μέρες παραδέρνανε με αντίθετους ανέμους·
τη δέκατη ο καιρός τους έριξε στη χώρα
των Λωτοφάγων.

Κατάκοποι βγήκανε οι ναύτες στην παραλία,
στρώσανε για φαΐ και φέρανε νερό από μια πηγή
εκεί κοντά. Κι αφού φάγανε και ξεκουράστηκαν,

διάλεξε ο Οδυσσέας τρεις να προχωρήσουν πιο
βαθιά στη χώρα, να γυρίσουν να του πούνε τι
άνθρωποι ήταν οι Λωτοφάγοι.

Αργούσαν όμως να επιστρέψουν.

Οι ντόπιοι τους κέρασαν λωτούς γλυκούς
σαν μέλι, μαγικούς, που σ' έκαναν να ξεχνάς
συντρόφους και πατρίδα. Δε θέλαν πια
να αφήσουν τη χώρα αυτή.

Σαν είδε και απόειδε να τους περιμένει,
πάει ο Οδυσσέας να τους βρει, και με το ζόρι
τους φέρνει πίσω στα πλοία.

- Εμπρός, είπε, γρήγορα, ξεκινάμε πριν έρθουν οι
Λωτοφάγοι, μας φέρουν λωτούς και μας
πλανέψουν όλους.

Ταξιδεύανε μες στο σκοτάδι.

Γύρω πηχτή καταχνιά και το φεγγάρι κρυμμένο
στα σύννεφα. Κανένας δεν είδε το νησάκι.

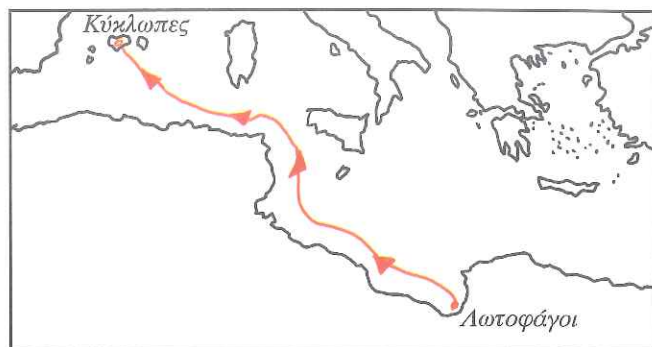
Μόνο έτσι, στα ξαφνικά, βρέθηκαν τα καράβια
να μπαίνουν στο απάνεμο λιμάνι.

Κάποιος θεός σαν να τα οδηγούσε.

Μάζεψαν τα πανιά και αράξανε.

Όταν ξημέρωσε, βγήκανε στο νησί, που ήταν
καταπράσινο, ακατοίκητο και γεμάτο άγρια γίδια.

Οι άντρες πέσανε στο κυνήγι με τα κοντάρια τους,
μετά βάλανε σούβλες και έγινε φαγοπότι, γιατί
είχε μείνει ακόμα μπόλικο κόκκινο κρασί από
τους Κίκονες. Κοιμήθηκαν μεθυσμένοι και
καλοφαγωμένοι στην ακροθαλασσιά.

Τους ξύπνησαν φωνές και βελάσματα από ένα γειτονικό νησί. Είδαν καπνό ν' ανεβαίνει. Ο Οδυσσεάς αποφάσισε να περάσει απέναντι με μια ομάδα διαλεχτούς, να δει ποιοι ζούσαν εκεί, να κάνει και προμήθειες.

Καθώς πλησίαζαν στο νησάκι, βλέπουν μια απόμερη σπηλιά κοντά στο κύμα. Είχε γύρω μια στάνη με φράχτη από πέτρες, πεύκα και βαλανιδιές. Μόνος του, πελώριος σαν βουνό, καθόταν ένας άντρας και πρόσεχε το κοπάδι του.

Δέσανε σ' έναν κρυφό όρμο. Ο Οδυσσεάς και μερικοί σύντροφοι πήραν ένα ασκί γλυκό κρασί και βγήκαν στη στεριά. Είπε στους υπόλοιπους να περιμένουν στο καράβι.

Με τα πόδια φτάσανε στη σπηλιά, που έμοιαζε έρημη. Μπήκανε μέσα. Ήταν γεμάτη τυριά και καρδάρες γάλα, κάμποσα γιδοπρόβατα χώρια μαντρωμένα, αλλού τα νεογέννητα κι αλλού τα πιο μεγάλα.

Λένε τότε οι σύντροφοι:

- Ας πάρουμε όσα τυριά και μανάρια μπορούμε να σηκώσουμε και ας φύγουμε γρήγορα απ' τη σκοτεινή σπηλιά.

Ο Οδυσσεάς όμως δε συμφώνησε:

- Σταθείτε, ας περιμένουμε να έρθει ο ιδιοκτήτης, που θα 'ναι φιλόξενος και θα μας τα προσφέρει.

Όταν σε λίγο φάνηκε ένας γίγαντας στο άνοιγμα της σπηλιάς κουβαλώντας ένα φόρτωμα ξύλα, τέτοια ήταν η τρομάρα τους, που χώθηκαν βαθιά για να κρυφτούν.

Είχε όψη άγρια, σαν θηρίου, και ένα μόνο μάτι στο κούτελο. Ήταν ο Κύκλωπας Πολύφημος. Έμπασε μέσα τις προβατίνες που έφερε απ' τη βοσκή και μια μια τις άρμεγε. Άφησε απ' έξω τα κριάρια και τους τράγους και έκλεισε την πόρτα της σπηλιάς με μια ασήκωτη τεράστια πέτρα.

Έβαλε τα μικρά αρνάκια να βυζάζουν. Μάζεψε το γάλα που είχε πήξει αποβραδής, το 'χυσε μες στα καλάθια να γίνει τυρί. Όταν τέλειωσε όλες αυτές τις δουλειές, στοίβαξε ξύλα και άναψε φωτιά.

Τότε τους είδε!

- Ποιοι είστε σεις; Πώς μπήκατε εδώ μέσα; Από πού ήρθατε, απ' τη θάλασσα; Μπας κι είστε κλέφτες;

Παγώσανε. Χάσανε τη φωνή τους.

- Ο Οδυσσέας έκανε κουράγιο και μίλησε:
- Είμαστε όλοι Αχαιοί, γυρίζουμε απ' την Τροία. Οι άνεμοι μας ρίξαν στο νησί σου και ήρθαμε να σε παρακαλέσουμε να μας δώσεις λίγα τρόφιμα. Ο Δίας, που προστατεύει τους ξένους, θα σε ανταμείψει.
 - Θα τα 'χεις χαμένα, μου φαίνεται, είπε ο γίγαντας. Δε νοιάζονται οι Κύκλωπες για Δία και φιλοξενίες, γιατί είναι ανώτεροι απ' αυτόν. Αν θέλω, σε φιλεύω. Λέγε, λοιπόν, στα γρήγορα. Πού το 'χεις το καράβι;
 - Καράβι, ποιο καράβι; Έπεσε πάνω στα βράχια του νησιού σου, κομματιάστηκε και μας το πήρε η θάλασσα.
 - Α, έτσι; είπε ο γίγαντας και άπλωσε το χέρι.

Άρπαξε δυο απ' τους συντρόφους απ' τα πόδια, τους χτύπησε χάμω με δύναμη και μετά τους έχασε. Ήπιε από πάνω μια καρδάρα γάλα και το 'ριξε στον ύπνο. Κλαίγανε και προσευχόντουσαν οι άμοιροι σύντροφοι, και ο Οδυσσέας σκέφτηκε να τότε μαχαιρώσει, έτσι όπως κοιμόταν. Αλλά ποια θα ήταν η μοίρα τους; Πώς θ' άνοιγαν την πόρτα; Μόνο ο Κύκλωπας μπορούσε να κουνήσει τον βράχο που την έφραζε. Λούφαξαν και τρέμοντας περίμεναν να ξυπνήσει.

Αυτός σηκώθηκε πρωί πρωί, άρμεξε τις προβατίνες, έβαλε τα μικρά να βυζάξουν και, όταν τελείωσε, άρπαξε άλλους δυο συντρόφους και τους κατάπιε σαν σαρδέλες. Μετά τράβηξε τον βράχο, βγήκε, ξανάκλεισε και απομακρύνθηκε.

Ο Οδυσσέας, τρελός από αγωνία, γυρίζει γύρω γύρω να βρει μια λύση. Βλέπει ένα χοντρό ματσούκι στη γωνιά, μακρύ σαν κατάρτι, από χλωρή ελιά. Κόβει ένα κομμάτι και το δίνει στους συντρόφους να το πελεκήσουν, να το κάνουν

μυτερό. Μετά το βάζουν να πυρώσει μες στη θράκα.

Ήρθε το βράδυ και γύρισε ο Κύκλωπας. Έβαλε μέσα τα πρόβατα, τ' άρμεξε και, πριν κοιμηθεί, άρπαξε πάλι δυο συντρόφους και τους έφαγε.

Όταν ξάπλωσε χορτασμένος, πάει κοντά του ο Οδυσσέας μ' ένα ασκί κρασί.

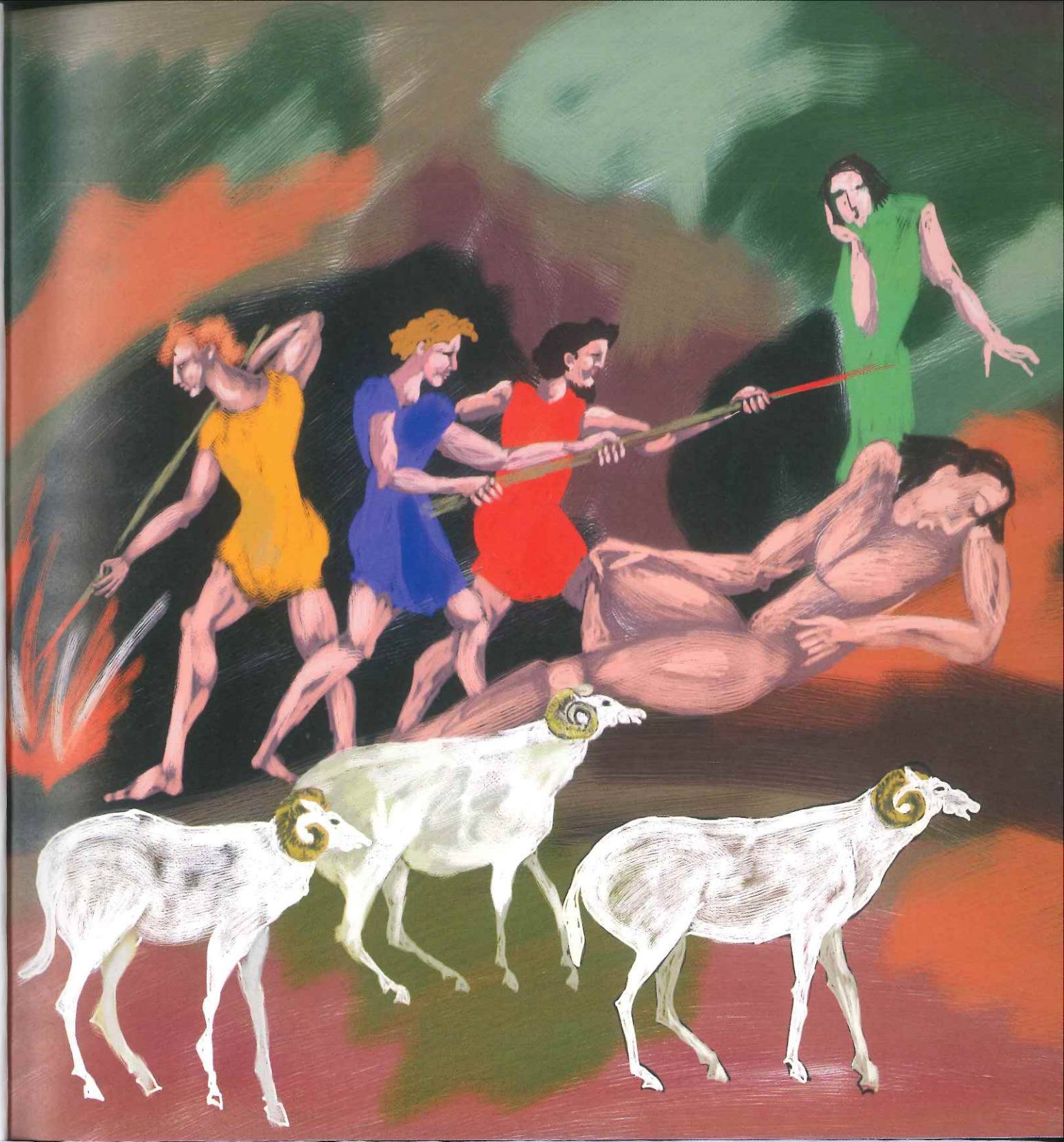
- Ορίστε, πάρε, πιες. Εγώ σε κερνάω. Το 'φερα να σ' το χαρίσω νομίζοντας πως θα μας βοηθήσεις, κι εσύ, αντί γι' αυτό, σκότωσες έξι ανθρώπους μου.

Το πήρε και το 'πιε μονορούφι.

- Α, πολύ ωραίο το κρασί σου, ξένε. Πες μου πώς σε λεν κι εγώ θα σου κάνω ένα δώρο.
- Με λένε Κανένα, είπε ο Οδυσσέας.
- Λοιπόν, το δώρο σου είναι πως θα σε φάω τελευταίο, είπε ο γίγαντας κι έπεσε ξερός στον ύπνο.

Τότε βάζουν ξανά το ματσούκι μέσα στην αναμμένη θράκα να πυρώσει. Δύο μαζί το σήκωσαν και με δύναμη του το 'χωσαν στο μάτι. Ουρλιάζει, μουγκρίζει σαν θεριό κι αντιλαλούν οι βράχοι.

Γυρίζει γύρω σαν τρελός και, τυφλός όπως είναι, αρπάζει ό,τι βρει μπροστά του. Τρέχουν οι σύντροφοι και κρύβονται όπου βρουν.

Ακούσανε οι άλλοι Κύκλωπες τις άγριες φωνές του, έρχονται έξω απ' τη σπηλιά και τον ρωτάνε:

- Τι έπαθες, Πολύφημε;
- Μ' έφαγε ο Κανένας.
- Αφού δε σ' έφαγε κανένας, κοίτα να γίνεις μόνος σου καλά. Φώναξε τον πατέρα σου τον Ποσειδώνα να σε βοηθήσει, είπαν κι έφυγαν, νομίζοντας πως ο Κύκλωπας τους κορόιδευε κι από πάνω.

Ο Πολύφημος, πονώντας και βογκώντας, έσυρε την πέτρα, βγήκε και κάθισε με τα χέρια απλωμένα στο άνοιγμα της πόρτας! Ψαχούλευε ένα ένα τα αρνιά που βγαίνανε, να βεβαιωθεί πως δεν περνάει μαζί τους κι άνθρωπος.

Σαν το είδε αυτό ο Οδυσσέας, έδωσε τρία κριάρια μαζί και κάτω απ' το μεσιανό έδωσε κι έναν σύντροφο. Τελευταίος αυτός κρεμάστηκε απ' το πιο μεγάλο κριάρι κι έτσι πέρασαν κάτω απ' τα χέρια του Πολύφημου και βγήκαν έξω. Τρεχάτοι κατεβήκανε στο πλοίο και κωπηλατώντας απομακρύνθηκαν. Καθώς περνούσαν έξω απ' τη σπηλιά, ο Οδυσσέας δεν κρατήθηκε και φώναξε:

- Τέρας, που έφαγες τους συντρόφους μου, τώρα τυφλός θα πληρώνεις μια ζωή τα κακουργήματά σου! Ο Δίας και οι άλλοι θεοί σε τιμωρούνε!

Ο Κύκλωπας ξεκόλλησε έναν βράχο σαν βουνό και τον έριξε με δύναμη κατά κει που ερχόταν η φωνή. Σηκώθηκε κύμα, γέμισε αφρούς η θάλασσα κι έσπρωξε το καράβι με τα απόνερα.

Αμίλητοι, με το κεφάλι κάτω, κωπηλατούσαν για να γλιτώσουνε απ' τον Χάρο.

Πάλι δεν κρατήθηκε ο Οδυσσέας και του φώναξε:

- Αν σε ρωτήσει, Κύκλωπα, κανένας ποιός σου 'βγαλε το μάτι, να πεις πως σε τύφλωσε ο Οδυσσέας, ο γιος του Λαέρτη απ' την Ιθάκη.
- Αχ, συμφορά μου, λέει ο Πολύφημος, μου το 'χαν προφητέψει πως θα χάσω το φως μου από έναν Οδυσσέα, κι εγώ περίμενα έναν όμοιό μου, γίγαντα, να τον παλέψω. Πού να το βάλω με τον νου μου πως τούτο το ψοφίμι ήτανε ο αντίπαλός μου.
- Έπειτα σήκωσε τα χέρια του στον ουρανό:
- Πατέρα Ποσειδώνα, κάνε να φτάσει κακήν κακώς ο Οδυσσέας σπίτι του. Να χάσει τους συντρόφους του, να χάσει τα καράβια, κι όλοι οι δικοί του να υποφέρουν.

Περάσανε απέναντι στο νησί, βρήκαν τους άλλους συντρόφους και τους τα διηγήθηκαν. Περίμεναν να φέξει και πρωί πρωί βάλανε πλώρη.

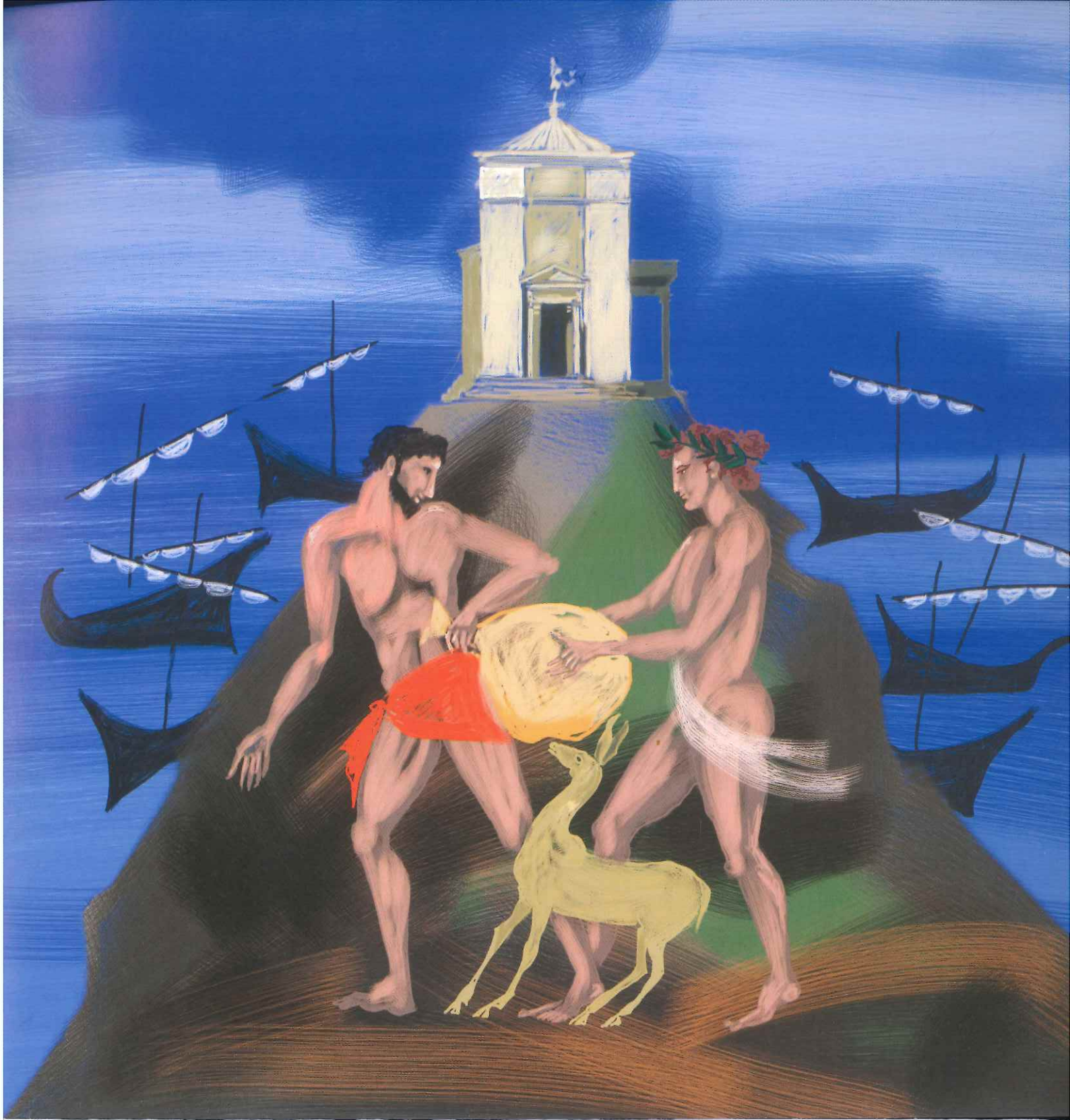
Ενα νησί όλο βράχια απότομα,
τριγυρισμένο με χάλκινα τείχη, φάνηκε
ν' αναδύεται σαν πλεύμένο στα
κύματα. Ήταν το νησί του Αιόλου, του
φύλακα των ανέμων.

Άραξαν τα πλοία του Οδυσσέα στο λιμανάκι.
Ο καλός Αίολος και η οικογένειά του
τους φιλοξένησαν και άκουσαν τις ιστορίες
και τα βάσανά τους.

Όταν ήρθε η ώρα να φύγουν, ο Αίολος έκλεισε
μέσα σ' ένα ασκί όλους τους ανέμους και το 'δωσε
στον Οδυσσέα να το ορίζει, δηλαδή να αμολάει
όποιον άνεμο ήταν ευνοϊκός κάθε φορά
για να σπρώχνει το καράβι έτσι που η πλώρη του
να είναι πάντα γυρισμένη προς την Ιθάκη.

Ο Οδυσσέας άφησε τον ζέφυρο κι αυτός τους έφερε
τόσο κοντά στην πατρίδα, έπειτα από εννιά μέρες,
που βλέπαν τις φωτιές να καίνε. Κουρασμένος
κι ευτυχισμένος ο Οδυσσέας κοιμήθηκε. Τότε
οι ναύτες, που είχαν μεγάλη περιέργεια να δουν
τι χάρισε ο Αίολος μέσα στο ασκί, το άνοιξαν κι
απάνω τους ξεχύθηκαν σαν τρελοί όλοι οι άνεμοι.
Μπρος πίσω σπρώχνουν τα καράβια κι ο Οδυσσέας
με απελπισία ξαναβλέπει μπρος του το νησί
του Αιόλου. Τα 'χασε ο Αίολος.

— Είναι οι θεοί ενάντιά σου, φαίνεται. Ποιος ξέρει
τι έχεις κάνει. Μάζεψ' τα, λοιπόν, και δρόμο,
δε βοηθάω παράνομους.

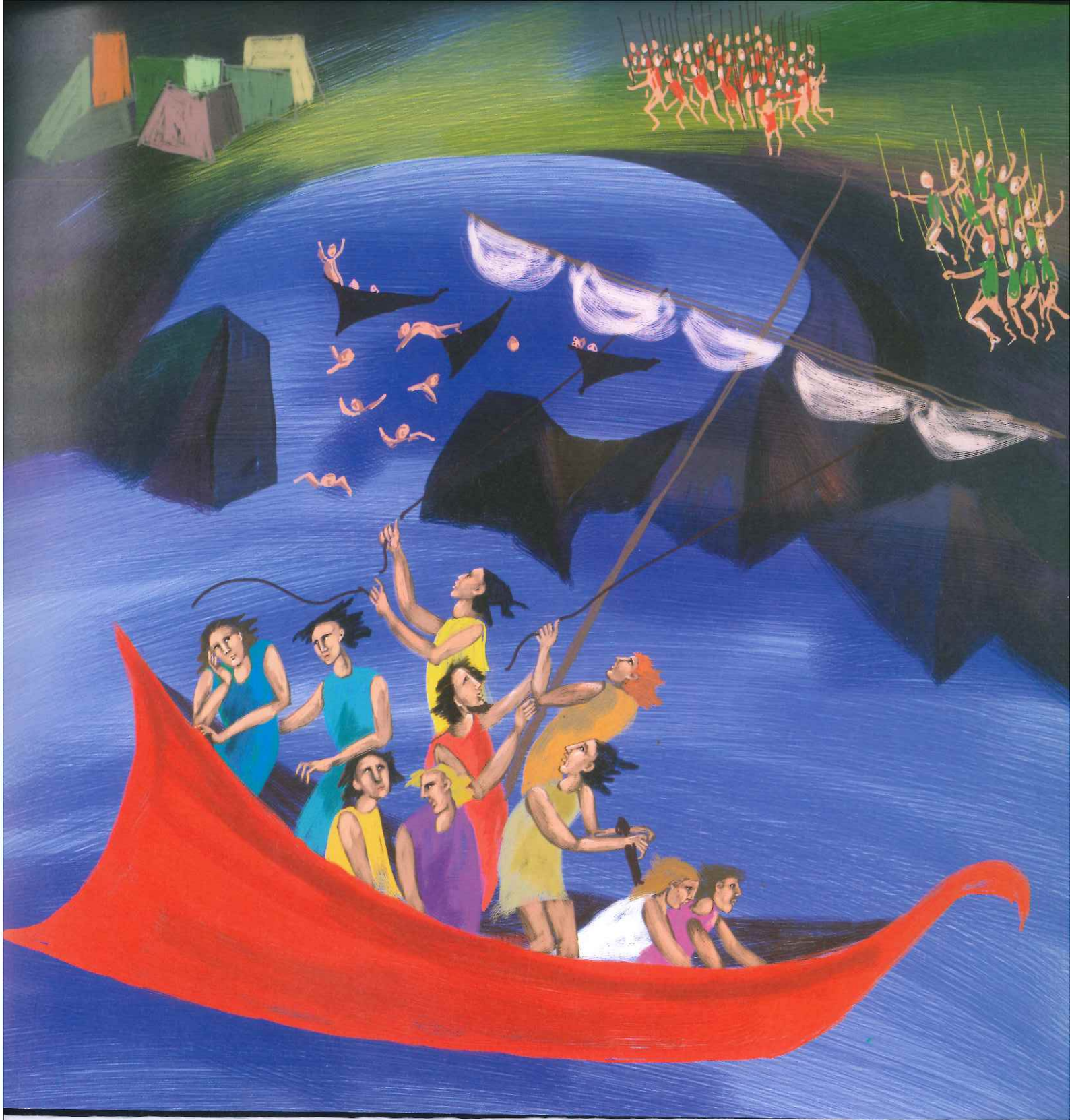
Με μαύρη καρδιά ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του ξαναμπήκαν στα καράβια και έπειτα από έξι μέρες φτάσανε στη χώρα των Λαιστρυγόνων, μέσα σε ένα ήσυχο λιμάνι, που το έκλειναν δυο βράχοι απότομοι. Μόνο ο Οδυσσέας άραξε έξω, κοντά στον κάβο, κι έδεσε στις πέτρες το παλαμάρι. Μετά ανέβηκε σε μια απόκρημνη πλαγιά ν' αγναντέψει. Το μόνο που είδε ήταν ν' ανεβαίνει ένας καπνός. Γυρίζει τότε στο καράβι και στέλνει μερικούς άντρες του να μάθουν ποιοι είναι οι κάτοικοι αυτής της χώρας.

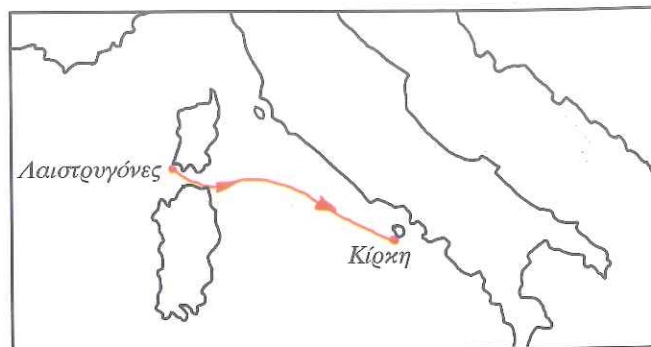
Τρεις ξεκίνησαν, και πρώτα συναντάνε στον δρόμο μια όμορφη κοπέλα που γέμιζε νερό στη βρύση. Τη ρώτησαν ποιος κυβερνάει τη χώρα, κι αυτή τους έδειξε το πατρικό της σπίτι. Πήγαν μαζί της ως εκεί, μα μόλις μπήκαν μέσα βλέπουν την αγριομάνα της, μια γυναίκα ψηλή σαν βουνό, και τους κόβει φόβος. Αυτή βάζει τις φωνές, έρχεται ο πατέρας και χωρίς άλλη συζήτηση αρπάζει τον έναν απ' τους τρεις και τον κάνει λιώμα.

Τρέχουν οι δυο, γυρίζουνε στα καράβια, μα, πριν προλάβουν καλά καλά να πουν τι έγινε,

να τοι οι Λαιστρυγόνες, μεγάλοι σαν γίγαντες, πέφτουν πάνω τους. Ρίχνουν κοτρόνες, τσακίζουν τα καράβια και καμακώνουν σαν ψάρια τους άντρες.

Βγάζει ο Οδυσσέας το σπαθί, κόβει το παλαμάρι και το πλοίο του ορμάει μες στα κύματα. Αυτός κι όσοι ήταν μέσα γλίτωσαν, οι άλλοι χάθηκαν όλοι.

Κλαίνε τους χαμένους συντρόφους και κάνουν με δύναμη κουπί να ξεφύγουν απ' τον Χάρο. Ούτε ξέρουν πού πηγαίνουν, ώσπου κάποτε αράζουν σ' ένα ακρογιάλι και βγαίνουν έξω για λίγο, να ξεκουραστούν.

Δεν τολμούσαν να προχωρήσουν πιο μέσα, παρόλο που φάνηκε καπνός ν' ανεβαίνει στον ουρανό. Ο Οδυσσέας, μόνο, έκανε κουράγιο και περπάτησε προς τον κάμπο.

Βλέπει μπροστά του ένα ελάφι που κατέβαινε να πει νερό στο ρέμα. Ρίχνει μια κονταριά και το σκοτώνει. Το φορτώθηκε και γύρισε στους συντρόφους του.

- Ελάτε να το ψήσουμε, στρώστε κι ωραίο τραπέζι. Πρέπει να ξεχάσουμε όσα έγιναν, για ν' αντέξουμε όσα μας περιμένουν. Ο στόχος μας είναι να φτάσουμε στην Ιθάκη.

Την άλλη μέρα το πρωί ο Οδυσσέας τους κάλεσε όλους να κάτσουν να συζητήσουν κάποιο σχέδιο.

- Δεν ξέρουμε, τους είπε, πού βρισκόμαστε, ούτε από ποια χώρα ανατέλλει ή σε ποια δύει ο ήλιος. Πρέπει να ζητήσουμε βοήθεια. Θα χωριστούμε σε δύο ομάδες, θα ρίξουμε κλήρο. Η μία θα μείνει εδώ και η άλλη θα πάει να βρει τους κατοίκους του νησιού.

Έτσι κι έγινε. Είκοσι δύο απ' τους συντρόφους με

αρχηγό τον Ευρύλοχο ξεκίνησαν για το εσωτερικό του νησιού.

Ο Οδυσσέας και οι άλλοι είκοσι δύο μείνανε λυπημένοι και ανήσυχoi να περιμένουν.

Μπαίνουν ο Ευρύλοχος και οι δικoί του μέσα στο λαγκάδι και φτάνουν σ' έναν λόφο.

Βλέπουν ψηλά στην κορυφή ένα μαρμάρινο παλάτι. Ήταν το σπίτι της όμορφης μάγισσας Κίρκης.

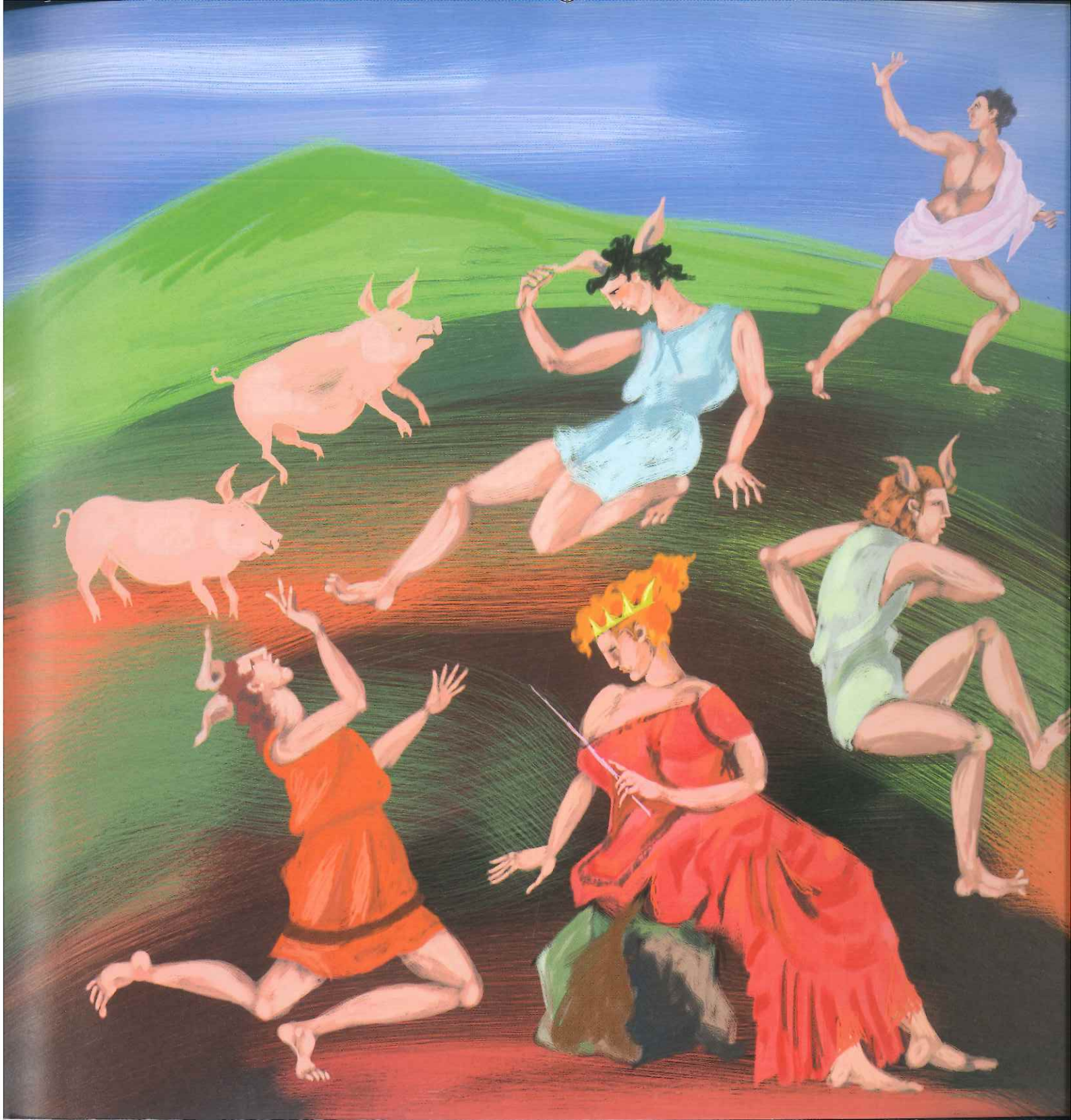
Καθώς προχωρούσαν προς το παλάτι, λύκοι και λιοντάρια, ήμερα σαν σπιτικά σκυλιά, τους τριγυρίζουν. Με βότανα τα ημέρωνε η μάγισσα και τα 'κανε χαδιάρικα και φιλικά.

Σταθήκανε στην ξώπορτα και την ακούσανε που τραγουδούσε, ενώ ύφαινε στον αργαλειό ένα πανί λεπτό, υπέροχο, έργο θεϊκό.

Κάποιος τη φώναξε. Κι αυτή αμέσως σηκώθηκε, άνοιξε τις λαμπρές πόρτες και τους είπε να ορίσουν μέσα. Πέρασαν όλοι εκτός απ' τον Ευρύλοχο, που κάτι περίεργο οσμίστηκε στο καλωσόρισμά της. Τους κάθισε σε όμορφους θρόνους, τους κέρασε τυρί, ξανθό μέλι και υπέροχο κρασί.

Μεσ στο κρασί τους όμως έριξε ένα φοβερό βοτάνι, που τους έκανε να ξεχάσουν την πατρίδα.

Και, σαν να μην έφτανε αυτό, αφού ήπιαν και μέθυσαν, τους κλείνει μέσα σε μια μάντρα

και με το μαγικό ραβδί, χτυπώντας έναν έναν,
τους μεταμορφώνει σε χοίρους.
Γρυλίζουν οι δύστυχοι και σκούζουν σαν γουρούνια,
αλλά ο νους τους είναι ανθρώπινος και ξέρουν
τι έχουν πάθει.

Σαν τα είδε όλα αυτά ο Ευρύλοχος κρυμμένος
στον κήπο, φεύγει τρεχάλα για την παραλία.
Με την ψυχή στο στόμα φτάνει στο καράβι,
πέφτει στα πόδια του Οδυσσέα και κλαίγοντας
του τα διηγείται όλα.

— Να φύγουμε αμέσως, ό,τι έγινε έγινε. Πάνε
οι σύντροφοι, κοίταξε να γλιτώσουμε εμείς.

Ο Οδυσσέας όμως σκέφτεται πως, αφού οι φίλοι
του είναι ζωντανοί κι έχουν τα λογικά τους,
δεν μπορεί να τους εγκαταλείψει.
Πήρε το σπαθί του και ξεκίνησε.

Στον δρόμο τού φανερώθηκε ο Ερμής.

— Πού πας, δύστυχε, ολομόναχος;
Ξέρεις ότι θα φας το κεφάλι σου για να γλιτώσεις
τους φίλους σου; Άκου, λοιπόν, τι σε περιμένει:
Θα σε καλοδεχτεί η μάγισσα και θα σε κεράσει.
Το φαί θα έχει μέσα μαγικά. Πάρε τούτο το βοτάνι,
για να μη σε πιάσουν.
Κι όταν τη δεις να σηκώνει το ραβδί της, όρμησε
πάνω της με το σπαθί σου.
Θα φοβηθεί και θα μαζευτεί, αλλά θα της αρέσει.
Τότε, θα σου πει να κοιμηθείς κοντά της.
Μην της το αρνηθείς, αλλά βάλ' την πρώτα
να σου ορκιστεί πως δε θα σε βλάψει άλλο.

Έσκυψε ο Ερμής, ξεριζώσε ένα βοτάνι με μαύρη
ρίζα κι άσπρο άνθος, που το λένε φλόμο,
και του το έδωσε.

— Κράτα το, είτε και χάθηκε στον ουρανό.

Έφτασε ο Οδυσσέας στο παλάτι της Κίρκης.
Αυτή τον καλοδέχτηκε και τον κάθισε σ' έναν
ωραίο θρόνο. Του 'βαλε σκαμνί κάτω απ' τα πόδια
και τον κέρασε σε χρυσό ποτήρι ξέχειλο
με τα μαγικά της.

Όταν τον είδε να πίνει και να μην τον πιάνουν
τα μάγια της, σήκωσε το ραβδί της να τον χτυπήσει.
Έπεσε πάνω της αυτός με το σπαθί στο χέρι.
Θαύμασε η Κίρκη και τότε κατάλαβε.

— Για να μη σε πιάνουν τα μάγια μου, είσαι
ο Οδυσσέας. Μου το 'χε πει ο Ερμής πως θα 'ρθεις
και πως θα σ' αγαπήσω. Άφησε πέρα το σπαθί
κι έλα να μ' αγκαλιάσεις.

— Αυτά που λες δε γίνονται και η υποψία δε σβήνει.
Πρέπει πρώτα να μου ορκιστείς πως κακό άλλο
δε θα δοκιμάσεις πάνω μου και μετά θα
σ' αγαπήσω.

Γονάτισε η Κίρκη και πήρε τον πιο μεγάλο όρκο.
Μετά αγκαλιαστήκανε. Οι γυναίκες του παλατιού
στρώσανε το τραπέζι πάνω σε κόκκινα χαλιά,
φέρανε χρυσά πανέρια με φαγιά κι ασημένια
ποτήρια.

Οδήγησαν τον Οδυσσέα στο λουτρό, τον λούσαν,
τον στόλισαν και η κούραση του πέρασε.

Ήρθε και κάθισε πλάι στην Κίρκη, αλλά μπουκιά
δεν έβαλε στο στόμα του και ήταν λυπημένος.

— Φάε και πιες, Οδυσσέα μου, να τα ξεχάσεις όλα,
του έλεγε εκείνη.

— Τι άντρας με φιλότιμο θα ήμουν, να γλεντώ όταν
οι φίλοι μου γυρίζουνε γουρούνια στην αυλή σου.
Τότε η Κίρκη, που πια δεν μπορούσε
να του χαλάσει χατίρι, βγήκε έξω και με μαγικό
λάδι αλείψε τους χοίρους. Αυτοί ξανάγιναν
άνθρωποι, πιο ωραίοι και πιο νέοι.

Τρέξανε και φιλάγανε τα χέρια του Οδυσσέα.
Μαζί στρωθήκανε στο φαΐ, όλο χαρές και γέλια.

Χαρούμενη η μάγισσα του λέει:

- Πήγαινε, τράβα το καράβι στη στεριά και φέρε και τους άλλους εδώ. Μεσ στο παλάτι μου θα είστε σαν δικοί μου. Θα φάτε, θα γλεντήσετε και θα ξεκουραστείτε.

Πήγε ο Οδυσσέας, κι όταν τον είδαν από μακριά οι σύντροφοι του καραβιού δεν πίστευαν στα μάτια τους.

- Ελάτε όλοι μαζί μου, οι φίλοι μας είναι καλά κι η μάγισσα μας προσφέρει φιλοξενία.
- Όχι, λέει ο Ευρύλοχος, μην τον πιστεύετε, θα είναι μαγεμένος. Αυτός ήταν η αιτία που τόσοι χάθηκαν στη σπηλιά του Κύκλωπα. Φτάνει πια, μην τον ακολουθείτε.

Ο Οδυσσέας θύμωσε και λίγο έλειψε να ορμήσει στον Ευρύλοχο.

- Πολύ ωραία, κάτσε εσύ εδώ μόνος σου κι όποιος με πιστεύει ας με ακολουθήσει.

Όλοι πήγαν μαζί του. Γιατί ο Οδυσσέας είχε το χάρισμα να κερδίζει την εμπιστοσύνη των ανθρώπων.

Βρήκανε τους άλλους στολισμένους, καθαρούς και μυρωδάτους, στρωμένους σε τραπέζι βασιλικό, κι ανάμεσά τους η Κίρκη, η γόησσα, να τους καλωσορίζει.

Έναν χρόνο μείνανε στο αρχοντικό της ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του. Όλα ήταν υπέροχα, άφθονα και πλούσια, αλλά δεν μπορούσαν να ξεχάσουν την πατρίδα.

Έτσι, μια μέρα πιάσανε τον Οδυσσέα και του παραπονέθηκαν πως θέλουν πια να φύγουν.

Εκείνο το ίδιο βράδυ, μετά το γλέντι, όπως το συνήθιζε ο Οδυσσέας πήγε να βρει την Κίρκη στο δωμάτιό της. Έπεσε στα πόδια της και της ζήτησε να τον αφήσει να φύγει, να τον βοηθήσει να γυρίσει στην Ιθάκη.

- Με το ζόρι δε γίνεται να κρατήσεις κανέναν κοντά σου για πολύ. Φύγε, αφού το θέλεις, αλλά πρέπει να σε προετοιμάσω, γιατί έχεις να πάθεις πολλά όταν αφήσεις πίσω σου αυτό το νησί. Πρώτα θα περάσεις μέσα από τον Άδη. Εκεί βρίσκονται όλοι οι πεθαμένοι, κι ανάμεσά τους ο μάντης Τειρεσίας. Απ' αυτόν θα μάθεις τι άλλο σε περιμένει και πώς θα βρεις τον δρόμο για την πατρίδα.
- Και ποιος θα με οδηγήσει ως εκεί; Δεν έχει ξαναπάει ζωντανός κανείς στον Άδη με καράβι.
- Θα σε πάει μόνος του ο άνεμος. Θα φτάσεις στον Ωκεανό, θα βρεθείς σ' ένα ακρογιάλι με δάση από λεύκες και ιτιές. Εκεί θα αράξεις και θα προχωρήσεις μέσα βαθιά στον Κάτω Κόσμο.

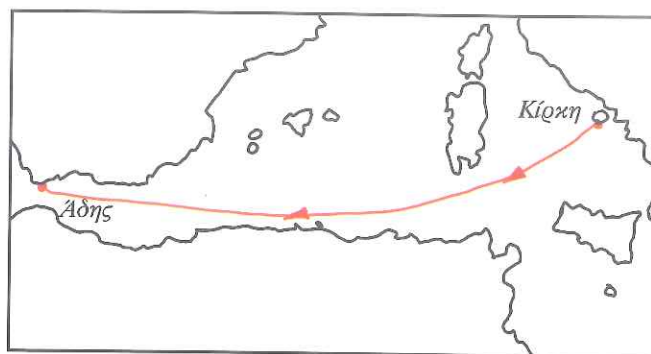
Την αυγή ο Οδυσσέας ξύπνησε τους συντρόφους:

- Εμπρός, ξεκινάμε γρήγορα.

Ξαφνιαστήκανε. Τέτοια ήταν η ταραχή, που ένας απ' αυτούς, ο Ελπήνορας, αγουροξυπνημένος, με κεφάλι βαρύ από το χτεσινό μεθύσι, έπεσε από την ταράτσα όπου κοιμόταν και σκοτώθηκε.

Η μάγισσα ντύθηκε, έβαλε τα καλά της.

Ένα λευκό φουστάνι, χρυσή ζώνη και πέπλο στο κεφάλι. Ήρθε μαζί τους ως τη θάλασσα να τους αποχαιρετήσει. Τους έδωσε να πάρουν μαζί τους ένα κριάρι και μια μαύρη προβατίνα. Οι σύντροφοι ήταν θλιμμένοι που αφήνανε την καλοπέραση και φοβόντουσαν πολύ το ταξίδι στον Άδη.

Φτάσανε στον τόπο που τους είχε περιγράψει η Κίρκη. Ο Οδυσσέας έσκαψε με το σπαθί του έναν λάκκο. Γύρω του έχυσε γάλα, μέλι, γλυκό κρασί, νερό, και σκόρπισε αλεύρι – προσφορά στους νεκρούς. Μετά θυσίασε τα δυο αρνιά μέσα στον λάκκο.

Τότε, αθόρυβα, άρχισαν να έρχονται μια μια οι ψυχές των πεθαμένων.

Κορίτσια, αγόρια, γέροι, πολεμιστές τριγυρίζουν το θυσιαστήριο, αλλά ο Οδυσσέας δεν τους αφήνει να ζυγώσουν προτού φανεί ο Τειρεσίας.

Έρχεται η ψυχή του μάντη κρατώντας ένα χρυσό σκήπτρο.

- Τρανέ Οδυσσέα, του λέει, δεν τελειώνουν τα βάσανά σου. Θα φτάσεις όμως στην πατρίδα σου κάποτε, παρόλο που ακόμα σ' έχει φούρκα ο Ποσειδώνας, γιατί του τύφλωσες τον γιο του τον Πολύφημο. Θυμήσου: Ποτέ να μην αγγίζεις τα Βόδια του Ήλιου, που βόσκουν σ' έναν απ' τους γιαλούς όπου μέλλεται ν' αράξεις. Στην πατρίδα σε περιμένουν συμφορές, θα βρεις άλλους να τρώνε το βιος σου κι άλλους να θέλουν να πάρουν τη γυναίκα σου. Να τιμωρήσεις όποιον σ' έβλαψε, και τέλος να θυσιάσεις στους θεούς που σου συμπαραστάθηκαν, να τους ευχαριστήσεις.

Αυτά είπε και χάθηκε στο σκοτάδι.

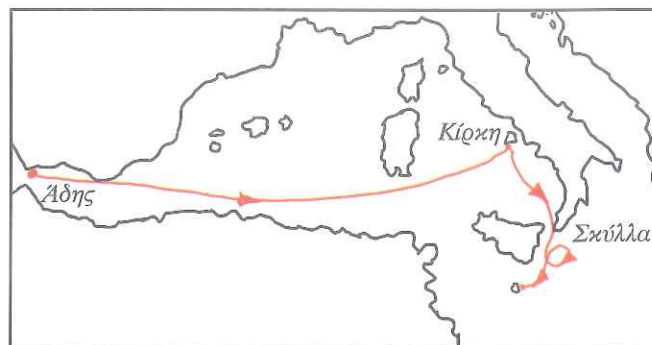
Έρθαν κι άλλες ψυχές, γυναίκες μαχητών της Τροίας. Έρθε η Αλκμήνη, η μάνα του Ηρακλή, και η μάνα του Οιδίποδα η Ιοκάστη, που μόνη της σκοτώθηκε, κι άλλες πολλές που γνώριζε.

Σκορπίσανε οι ψυχές των γυναικών και τότε φάνηκε η ψυχή του βασιλιά Αγαμέμνονα.

- Αρχηγέ βασιλιά Αγαμέμνονα, πώς χάθηκες; Βούλιαξε το πλοίο σου που γύριζε απ' την Τροία ή μήπως σκοτώθηκες σε κάποια άλλη μάχη; ρώτησε ο Οδυσσέας.
- Άδικα πήγα. Μέσα στο ίδιο το παλάτι μου με φάγανε με προδοσία ο Αίγισθος και η άπιστη γυναίκα μου, η Κλυταιμνήστρα, είτε κι έφυγε.

Κατόπιν ήρθε η ψυχή του Αχιλλέα, του Αϊάντα κι άλλων γνωστών από την Τροία. Είδε τον Τάνταλο να τυραννιέται διψασμένος, δεμένος μέσα στη λίμνη να μη φτάνει το νερό. Μετά ήρθε η ψυχή του Ηρακλή, κι όλο και μαζευνόντουσαν πιο πολλοί. Φοβισμένος ο Οδυσσέας αποτραβήχτηκε, βρήκε τους ναύτες του κι ανέβηκαν στο καράβι.

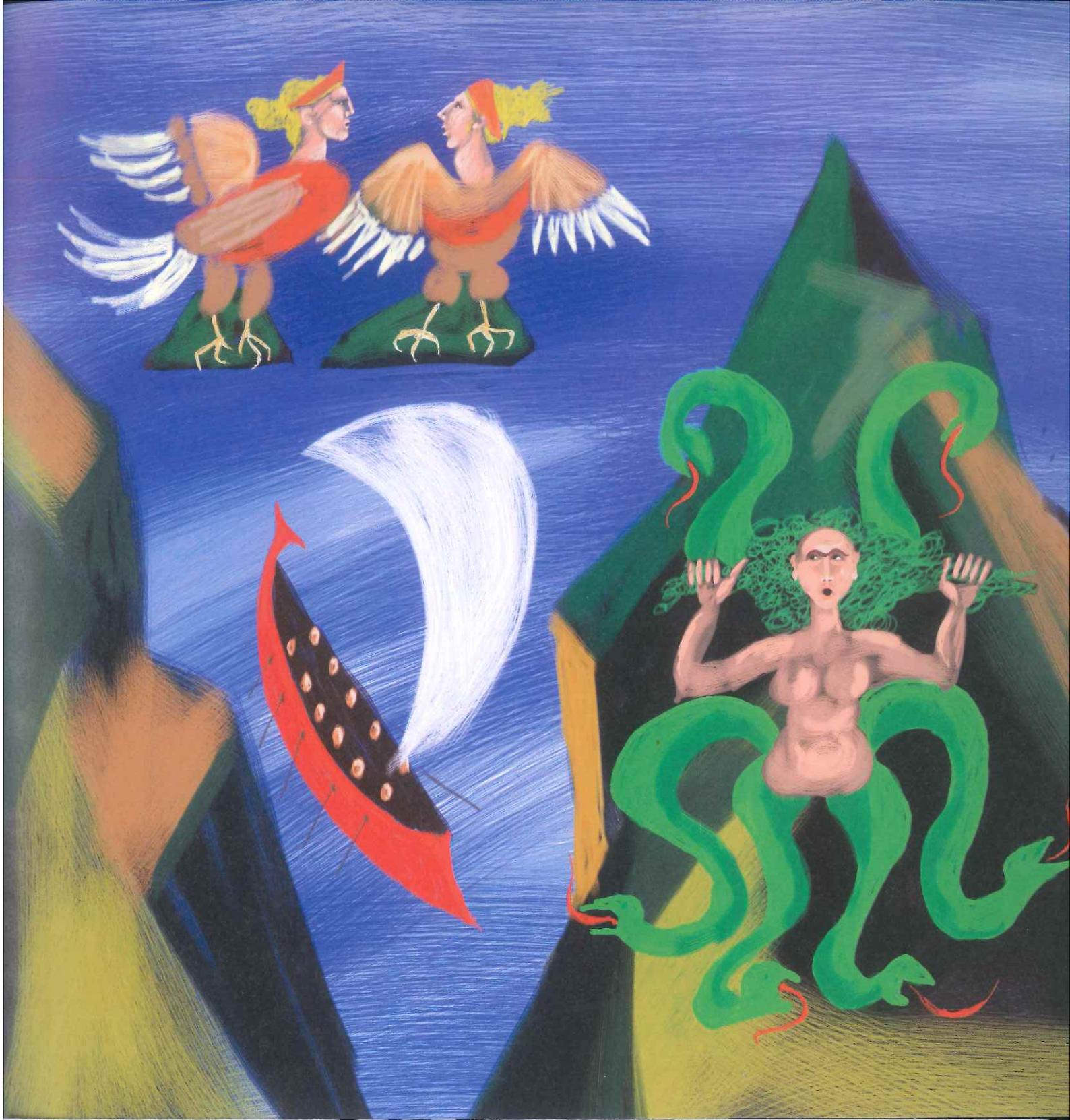

Απ' τον Ωκεανό και τον Κάτω Κόσμο
ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του
γυρίζουν στο νησί της Κίρκης.
Ξανά η όμορφη Κίρκη τους γέμισε
τρόφιμα το καράβι και πήρε απόμερα τον Οδυσσέα
να του δώσει συμβουλές.

—Ύστερα από τούτο τον τόπο, του είπε, θα περάσετε
απ' το νησί με τις Σειρήνες. Όταν φτάσετε κοντά,
θα βάλεις τους ναύτες να σε δέσουν στο κατάρτι,
κι εκείνοι όλοι να βουλώσουν τα αυτιά τους με κερί.
Έτσι, εσύ μόνο θ' ακούσεις το μαγευτικό
τραγούδι τους. Λένε πως όποιος το γνωρίσει
τρελαίνεται, πέφτει μες στο νερό να πάει
κοντά τους και χάνεται.
Ο επόμενος κίνδυνος είναι διπλός. Εσύ
θα διαλέξεις ποιον απ' τους δυο θα τολμήσεις.
Από τη μια μεριά είναι οι Πλαγκτές πέτρες,
απ' όπου ανάμεσα ούτε πουλί πετούμενο
δεν προλαβαίνει να περάσει. Από την άλλη,
η Σκύλλα με τα έξι κεφάλια και η Χάρυβδη,
που πότε ρουφάει το νερό της θάλασσας και
πότε το ξερνάει βραστό. Τέρατα φοβερά,
που πάλι ανάμεσά τους πρέπει να διαβείς.
Αν γλιτώσετε απ' όλα αυτά, θα φτάσετε
στη Θρινακία, όπου βόσκουν τα βόδια
και τα πρόβατα του Ήλιου. Κοίταξε μην τα αγγίξετε,
θα είναι η καταστροφή σας.

Εκίνησαν μια φορά ακόμα αφήνοντας
την Κίρκη. Ο Οδυσσέας είπε
στους συντρόφους του μόνο
για τις Σειρήνες. Όταν πλησίασαν,
τον δέσανε στο κατάρτι και βούλωσαν καλά
τα αυτιά τους. Κατάφεραν να τις περάσουνε,
γιατί κανένας δε γύρισε να δει ούτε άκουσε
τον Οδυσσέα που ούρλιαζε να τον λύσουν.
Είχε ξετρελαθεί με το τραγούδι τους και ήθελε
να πάει να τις βρει. Έκαναν κουπί και ξεμάκρυναν
μέχρι που χάθηκε κάθε φωνή.

Αφησε τις Πλαγκτές πέτρες
και διάλεξε να περάσει τη Σκύλλα.
Είπε στους ναύτες να κωπηλατήσουν
ξυστά στον βράχο που ζούσε το τέρας
για να αποφύγουν τη Χάρυβδη, που ήταν
στην απέναντι μεριά του στενού και κάθε τόσο
ρουφούσε νερό με τέτοια δύναμη, που θα κατάπινε
το πλοίο. Δεν τους είπε τίποτα για τον κίνδυνο,
μην παρατήσουν τα κουπιά και πάνε να κρυφτούν.
Γρήγορα όρμησαν μέσα στο στενό,
πολύ κοντά στον βράχο.
Κι εκεί που νόμισαν πως το ξεπέρασαν,
βγαίνει η φοβερή Σκύλλα απ' τη σπηλιά της
κι αρπάζει με καθένα από τα έξι της κεφάλια
έναν ναύτη.
Σαν τρελοί κωπηλατούν οι άλλοι και ξεφεύγουν.

Φοβισμένοι, λυπημένοι για τον άδικο χαμό, φτάνουν στο ωραίο νησί του Ήλιου. Θυμάται ο Οδυσσέας τα λόγια της Κίρκης και τους χρησμούς του Τειρεσία και τα διηγείται στους συντρώφους.

- Μην αγγίζετε τα κοπάδια του Ήλιου. Καλύτερα να μην πιάσουμε σ' αυτό το νησί.

Όμως ξεσηκωθήκανε όλοι και τονε λεν απάνθρωπο και πεισματάρη.

Έχουν μαζέψει πολλή κούραση και θλίψη.

- Καλά, λοιπόν, το δέχομαι, ας ποδίσουμε να πάμε ν' αράξουμε, αλλά πρώτα θα μου ορκιστείτε πως ούτε βόδι ούτε αρνί θα αγγίξετε.

Όλοι το υποσχεθήκανε. Δέσανε στο νησί και βγήκαν έξω. Τη νύχτα χάλασε ο καιρός.

Έπιασε νοτιάς-σιρόκος που κράτησε έναν μήνα και τους έκλεισε.

Όσο είχαν τις τροφές της Κίρκης καλά ήταν, αλλά όταν τελείωσαν, ψάχνανε για κυνήγι και ψαρεύανε. Δεν ήταν όμως αρκετό για να τους χορτάσει.

Μια μέρα που ο Οδυσσέας είχε ξεμακρύνει, ο Ευρύλοχος, ένας απ' τους συντρώφους, είπε:

- Εγώ, παρά να πεθάνω απ' την πείνα, προτιμώ να πάω πνιγμένος. Να σφάξουμε, λέω, τώρα κανένα

γελάδι του Ήλιου, κι όταν γυρίσουμε στην πατρίδα, θα του χτίσουμε έναν ναό για να μας συγχωρέσει.

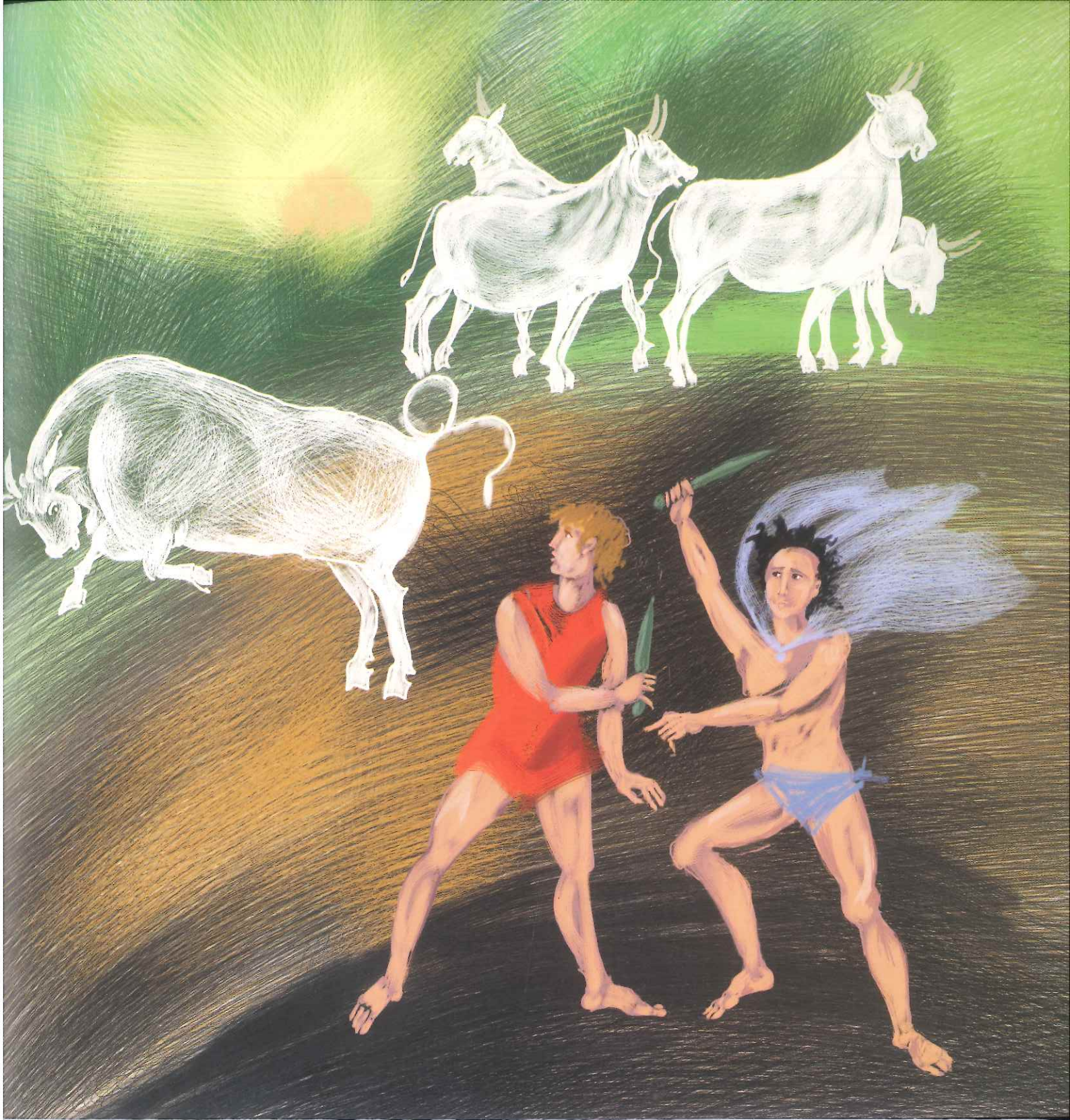
Όλοι συμφωνήσανε και όρμησαν στα σφαχτάρια. Στήσανε σούβλες κι έψηναν και μύρισε ο τόπος.

Έβαλε τις φωνές ο Οδυσσέας σαν γύρισε. Είδε την καταστροφή να έρχεται. Έπεσε ο άνεμος. Σηκώσανε το άσπρο πανί, και ξεκινήσανε, αλλά όταν βρεθήκανε στη μέση του πελάγου, απλώθηκε παντού συννεφιά. Κεραυνός έπεσε πάνω στο καράβι, το κομμάτιασε κι όλοι βρεθήκανε στη θάλασσα. Ο Οδυσσέας αρπάχτηκε απ' το σπασμένο κατάρτι και παράδερνε στα κύματα.

Βρέθηκε μέσα στα στενά της Σκύλλας και της Χάρυβδης. Ήταν η ώρα που η Χάρυβδη ρούφαγε θάλασσα. Ο Οδυσσέας μόλις πρόλαβε να κρατηθεί από ένα κλαρί δέντρου. Περίμενε.

Όταν ο ύπνος πήρε τα τέρατα, ξαμάκρυνε σιγά σιγά σκαρφαλωμένος σ' ένα ξύλο με τα χέρια του κουπιά.

Εννιά μέρες παράδερνε μες στη θάλασσα, τη δέκατη έφτασε στο νησί της Ωγυγίας. Ήταν η χώρα της όμορφης θεάς Καλυψώς, που τον αγάπησε πολύ και τον κράτησε κοντά της εφτά χρόνια.

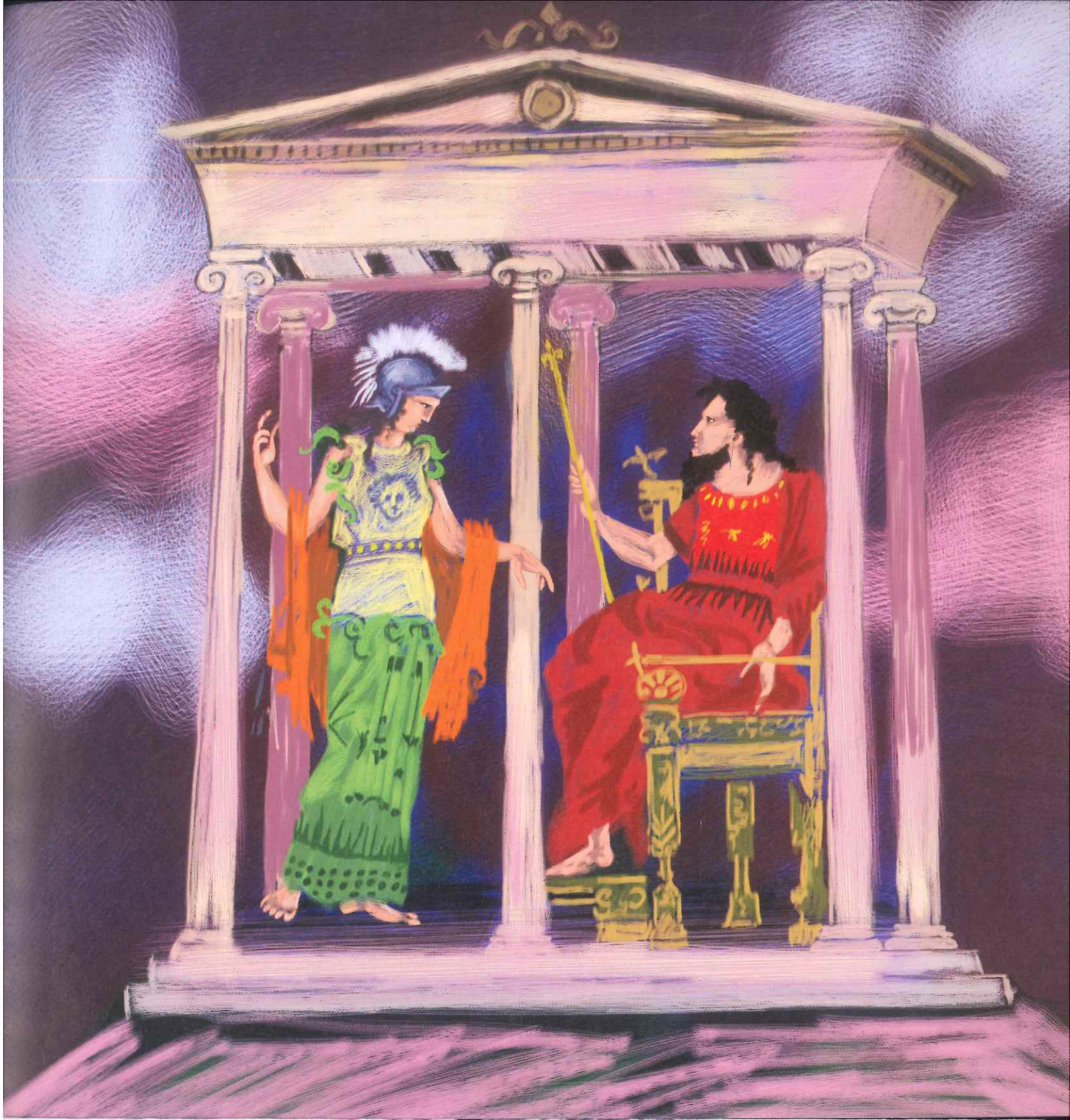
Οι θεοί του Ολύμπου, που ορίζουν τις τύχες των ανθρώπων, είναι όλοι μαζεμένοι και συζητάνε. Λείπει μόνο ο Ποσειδώνας, που τον έχουν καλέσει σε γλέντι στην Αιθιοπία. Με την ευκαιρία αυτή, η Αθηνά αποφάσισε να μιλήσει στον πατέρα της τον Δία για τον ταλαίπωρο Οδυσσέα. Όλοι το ξέρουν πως η αιτία που βασανίζεται είναι ο Ποσειδώνας. Τον εκδικείται, γιατί τύφλωσε τον αγαπημένο του Κύκλωπα, τον Πολύφημο. Η Αθηνά όμως έχει αδυναμία στον Οδυσσέα, τον αγαπάει και τον προστατεύει.

- Δία, λέει στον πατέρα της, τον πιο ισχυρό και σεβαστό από τους θεούς, αυτός ο Οδυσσέας, που τόσες θυσίες έχει κάνει στους θεούς για να τους ευχαριστήσει, βρίσκεται τώρα σκλαβωμένος στα χέρια της θεάς Καλυψώς. Έχασε το καράβι του και όλους τους συντρόφους. Πέρασε του κόσμου τις συμφορές κι ακόμα να γυρίσει στην πατρίδα του. Το μονάκριβο παιδί του βρίσκεται σε μεγάλο κίνδυνο. Θέλουν να το σκοτώσουν οι μνηστήρες της γυναίκας του Οδυσσέα, γιατί τους είναι εμπόδιο.
- Κάτι πρέπει να γίνει αμέσως, λέει ο Δίας. Να πας εσύ, Αθηνά, να βρεις τον γιο του Οδυσσέα, τον νεαρό Τηλέμαχο, και να τον συμβουλέψεις

τι πρέπει να κάνει για να σωθεί. Θα στείλω τον Ερμή στην Καλυψώ να της μηνύσει πως οι θεοί αποφάσισαν να αφήσει πια ελεύθερο τον Οδυσσέα και να τον βοηθήσει να φύγει για την πατρίδα του. Δεν ξέρω όμως αν τα πάθη του τελειώνουνε εδώ, γιατί ακόμα τον έχει φούρκα ο Ποσειδώνας.

Η Αθηνά έδωσε τα χρυσά σαντάλια της, πήρε το χάλκινο δόρυ της και κατέβηκε απ' την κορφή του Ολύμπου στην Ιθάκη. Έξω από το παλάτι του Οδυσσέα μεταμορφώθηκε στον αρχηγό των Ταφιωτών, τον Μέντη. Μέσα, οι μνηστήρες, φιλόδοξοι νέοι άντρες που θέλανε να παντρευτούν την Πηνελόπη, τρώνε και πίνουνε και περιμένουν την απόφασή της. Ανάμεσά τους τριγυρίζει λυπημένος ο Τηλέμαχος.

- Όταν είδε τον ξένο που στεκόταν στην πόρτα, πήγε κοντά του και τον κάλεσε να περάσει μέσα. Τον οδήγησε παράμερα, να μη βλέπει και ακούει αυτά που κάνανε οι μνηστήρες.
- Ξένε, του λέει, αυτοί οι χαραιοφάγηδες τρώνε το βιος του πατέρα μου, που χάθηκε στον πόλεμο. Πες μου όμως, ποιος είσαι; Από πού έρχεσαι; Μήπως έχεις ακούσει τίποτα για τον Οδυσσέα;

- Ο πατέρας σου δεν πέθανε, αλλά κάπου μακριά ανάμεσα στη θάλασσα είναι αποκλεισμένος.

Δε θ' αργήσει να γυρίσει, γιατί σκαρφίζεται πολλά. Είμαι ο Μέντης, φίλος από παλιά, και ίσα ίσα ήρθα να τον συναντήσω, γιατί άκουσα πως είναι εδώ. Μα ποιοι είναι αυτοί που με τόση αναίδεια τρώνε, χορεύουνε και κυνηγάν τις σκλάβες;

- Είναι οι γείτονες-γαμπροί που θέλουνε τη μάνα μου και την περιουσία της. Εκείνη δε θέλει να παντρευτεί, γιατί ακόμα ελπίζει στον γυρισμό του Οδυσσέα. Τους λέει πως θα πάρει την απόφαση όταν τελειώσει αυτό που υφαίνει στον αργαλειό. Όλη τη μέρα υφαίνει και το βράδυ το ξηλώνει.
- Καημένο παιδί, τι είναι αυτά που τραβάς. Πρέπει όμως να μ' ακούσεις: Θα καλέσεις αύριο κιόλας τους μνηστήρες να τους πεις να τα μαζέψουν και να πάνε σπίτια τους. Η μάνα σου, αν θέλει να ξαναπαντρευτεί, ας γυρίσει στον πατέρα της, όχι εδώ μέσα, που είναι το σπίτι του Οδυσσέα. Εσύ ν' αρματώσεις ένα καράβι και να πας στην Πύλο. Εκεί θα βρεις τον γερο-Νέστορα, που έφυγε μαζί με τον πατέρα σου απ' την Τροία. Κάτι θα ξέρει να σου πει. Μετά πήγαινε στη Σπάρτη, στον βασιλιά Μενέλαο, που έφτασε τελευταίος από τους αρχηγούς. Αν ακούσεις πως ζει, περίμενε. Αλλιώς, πάρε τις ευθύνες σου. Δεν είσαι πια παιδί. Αυτά του είπε και έφυγε πετώντας σαν πουλί στον ουρανό.
- Ο Τηλέμαχος κατάλαβε πως είχε να κάνει με την Αθηνά και πήρε πολύ κουράγιο.

Μέσα το γλέντι συνεχιζότανε τρικούβερο. Στη μέση είχαν βάλει τον τραγουδιστή Φήμιο, που διηγιόταν τον πόλεμο της Τροίας. Φάνηκε ψηλά στη σκάλα η Πηνελόπη με δυο παρακόρες κι όλοι οι μνηστήρες θαμπώθηκαν.

- Φήμιο, φτάνει, δε θέλω ν' ακούω άλλο αυτό το τραγούδι. Μου φέρνει δάκρυα, γιατί θυμάμαι τον άντρα μου, που σαν αυτόν δε θα βρεθεί άλλος.

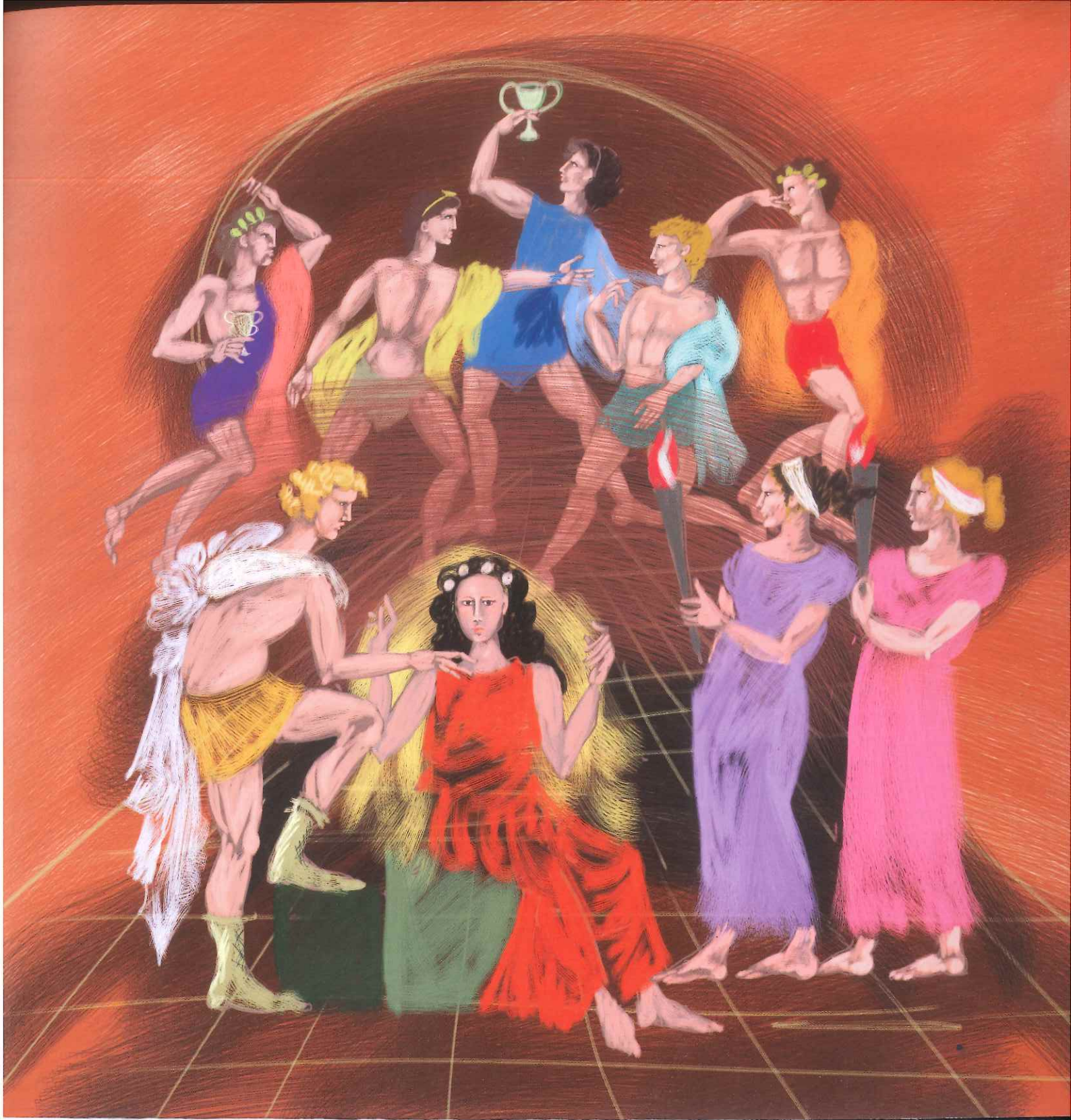
Ο Τηλέμαχος έκανε ένα βήμα μπρος και είπε στη μητέρα του:

— Γύρισε εσύ στο δωμάτιό σου, μάνα, κι εγώ θα βάλω

τάξη εδώ μέσα. Απόψε όλοι θα φάτε και θα πιείτε, από αύριο όμως ο καθένας στο σπίτι του. Αν, πάλι, νομίζετε πως είναι τίμιο να ξοδεύετε το ξένο βιος, τότε με γεια σας με χαρά σας, αλλά κινδυνεύει το κεφάλι σας.

Μ' έκπληξη άκουσαν τον Τηλέμαχο οι μνηστήρες, αλλά τίποτα δεν τους χαλάει το κέφι. Άνθρωποι αναίσθητοι, όλο θράσος. Συνέχισαν το γλέντι τους.

Ο Τηλέμαχος πήγε να κοιμηθεί. Πίσω του τον ακολούθησε η Ευρύκλεια, που απ' τα χρόνια του παππού του δούλεψε στο σπίτι και τον είχε μεγαλώσει. Του φώτιζε να γδυθεί. Κάθισε στο κρεβάτι του, έβγαλε τον χιτώνα, και η πιστή γερόντισσα τον δίπλωσε και τον άφησε κοντά του. Βγήκε, έπειτα τράβηξε τον σύρτη κι έκλεισε πίσω της την πόρτα. Ο Τηλέμαχος δεν είχε ύπνο. Συλλογιζόταν το ταξίδι.

Οταν ξημέρωσε, ντύθηκε, κρέμασε στους ώμους το σπαθί του, έδεσε τα σαντάλια του και, όμορφος σαν θεός, βγήκε έξω. Φώναξε τους κήρυκες και τους είπε να καλέσουν όλους τους Αχαιούς σε σύνοδο στην αγορά.

Όταν μαζεύτηκαν, ήρθε κι εκείνος κρατώντας το δόρυ του, με δυο άσπρα σκυλιά να τον ακολουθούν, και κάθισε στον θρόνο του πατέρα του.

- Ποιος μας κάλεσε έτσι ξαφνικά; ρώτησε ο γεροντότερος. Έχει κανείς κάποια καλή είδηση για τον χαμένο μας στρατό; Ή μήπως συμβαίνει τίποτε άλλο που ενδιαφέρει τον λαό; Γιατί, από τότε που έφυγε ο Οδυσσέας, πρώτη φορά γίνεται τέτοια συγκέντρωση.
- Σας κάλεσα εδώ, μπροστά σ' όλο τον λαό, είπε ο Τηλέμαχος, να διαμαρτυρηθώ για τους γιους σας που ολημερίς γλεντοκοπάνε μες στο σπίτι μου. Δεν αφήνουνε ήσυχη τη μάνα μου, που αν ήθελε να ξαναπαντρευτεί θα είχε γυρίσει στον πατέρα της στην Ικαρία. Ζητάω ακόμα να μου δώσετε ένα καράβι να πάω στην Πύλο και στη Σπάρτη. Αν μάθω εκεί πως ο πατέρας μου είναι ζωντανός, θα τονε περιμένω. Αν πάλι μου πουν πως πέθανε, τότε εγώ ο ίδιος όταν γυρίσω θα πείσω τη μάνα μου να ξαναπαντρευτεί.

Σηκώθηκε να μιλήσει ο γερο-Μέντορας, φίλος παλιός του Οδυσσέα:

- Αφού τόσο εύκολα ξεχάστηκε ένας δίκαιος και καλός βασιλιάς που σαν πατέρας κυβερνούσε, δεν παραξενεύομαι μ' αυτά που κάνουν οι νεαροί και αναιδείς μνηστήρες. Εκείνο που με κάνει ν' απορώ, όμως, είναι που όλοι εσείς δε βγάζετε μιλιά κι ανεχόμαστε οι πολλοί να κάνουν ό,τι θέλουνε οι λίγοι.
- Δώστε του, λοιπόν, καράβι, πήγαινε κι εσύ, Μέντορα, μαζί του στο ταξίδι, αφού είσαι φίλος του πατέρα του, είπε προκλητικά ένας απ' τους μνηστήρες. Κι ας έρθει ο Οδυσσέας, αν ζει, να διώξει τόσους λεβέντες απ' το σπίτι του!

Η σύνοδος διαλύθηκε. Οι μνηστήρες, γελώντας και κοροϊδεύοντας, γύρισαν στο παλάτι και ο Τηλέμαχος τράβηξε για την ακρογιαλιά.

Έβρεξε το κεφάλι του στο κύμα και προσευχήθηκε στην Αθηνά ζητώντας βοήθεια. Πάλι φανερώθηκε μπροστά του η θεά, με τη μορφή του Μέντορα αυτή τη φορά.

- Τηλέμαχε, του λέει, πρέπει να δείξεις πως είσαι άξιος γιος των γονιών σου. Θ' αρματώσω γρήγορα ένα καράβι και θα 'ρθουμε μαζί σου εγώ και είκοσι νέοι. Πήγαινε τώρα στο σπίτι σου και φέρε κρασί κι αλεύρι σε σακιά, τροφές για το ταξίδι.

Οι μνηστήρες, όταν τον είδαν που γύρισε στο σπίτι του, άρχισαν να τον πειράζουν.

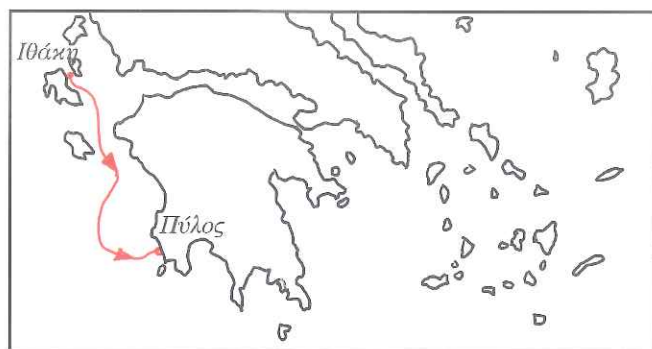
- Έλα, κάτσε τώρα να τα πιεις μαζί μας, μην κάνεις τον περήφανο κι άσε τα νταηλίκια.
- Αυτό δε γίνεται, είπε θυμωμένος ο Τηλέμαχος. Ποτέ δε θα καθίσω εγώ μαζί σας στο ίδιο τραπέζι!

Γύρισε την πλάτη του και προχώρησε στο βάθος αναζητώντας την Ευρύκλεια για να του ετοιμάσει τα τρόφιμα.

- Να δεις που αυτός ο μικρός έβαλε στον νου του να μας καθαρίσει, είπε ένας. Θα φέρει βοήθεια

απ' τη Σπάρτη και την Πύλο. Πρέπει να προσέχουμε
τι πίνουμε, μη βάλει φαρμάκι στα ποτήρια μας όταν
γυρίσει. Αλλά, πού ξέρεις πάλι, μπορεί κι εκείνος
να χαθεί σ' αυτό το ταξίδι και τότε θα μπούμε
στον κόπο να μοιραστούμε το βιος του.

Με το βασίλειμα του ήλιου όλα ήταν
έτοιμα. Ο Τηλέμαχος όρκισε την
Ευρύκλεια να μην πει τίποτα
στη μητέρα του, για να μην ανησυχεί,
και κατέβηκε στο λιμάνι. Μπήκανε στο καράβι
και η Αθηνά κάθισε στην πρύμη. Είπε να φυσήξει
ζέφυρος, πρύμο αεράκι, πίσω τους. Στήσανε
το κατάρτι, δέσανε τα ξάρτια και σήκωσαν το πανί.
Ο αέρας φούσκωνε το πανί και η πλώρη έσκιζε
το κύμα. Με τέτοιο καλό καιρό δέσανε τα άρμενα,
έβαλαν κρασί στα ποτήρια κι άρχισαν
να πίνουνε.

Το καράβι μπήκε στο λιμάνι της Πύλου την ώρα που ο λαός μαζεμένος στην παραλία έκανε θυσία στον Ποσειδώνα. Αράξανε και βγήκαν έξω. Ήταν εκεί κι ο βασιλιάς Νέστορας που, όταν τους είδε, τους κάλεσε να μείνουν για φαί.

Όταν έφαγαν και ήπιαν καλά, τους ρώτησε ποιοι είναι.

- Είμαστε από την Ιθάκη, είπε ο Τηλέμαχος, και ήρθαμε εδώ για δική μου δουλειά. Θέλω να μάθω από σένα ό,τι ξέρεις για τον πατέρα μου τον Οδυσσέα.
- Αχ, παιδί μου, του λέει ο Νέστορας, τι μου θυμίζεις τώρα! Πόσα παλικάρια, φίλοι στενοί, χαθήκανε στον πόλεμο της Τροίας.

» Με τον πατέρα σου κανείς ποτέ δεν μπόρεσε να παραβγεί. Στον γυρισμό όμως απ' την Τροία όλα πήγαν ανάποδα, λες και κάποιος θεός μάς τιμωρούσε για τ' άδικα που γίνανε. Μάλωσε ο Μενέλαος με τον Αγαμέμνονα, γιατί ενώ εκείνος έλεγε να ξεκινήσουν αμέσως, γιαλό γιαλό, για την επιστροφή, ο Αγαμέμνονας ήθελε να κρατήσει ακόμα εκεί τον στρατό και να προσφέρει θυσίες στην Αθηνά.

» Έτσι χωριστήκαμε στα δυο. Ξεκινήσαμε εγώ,

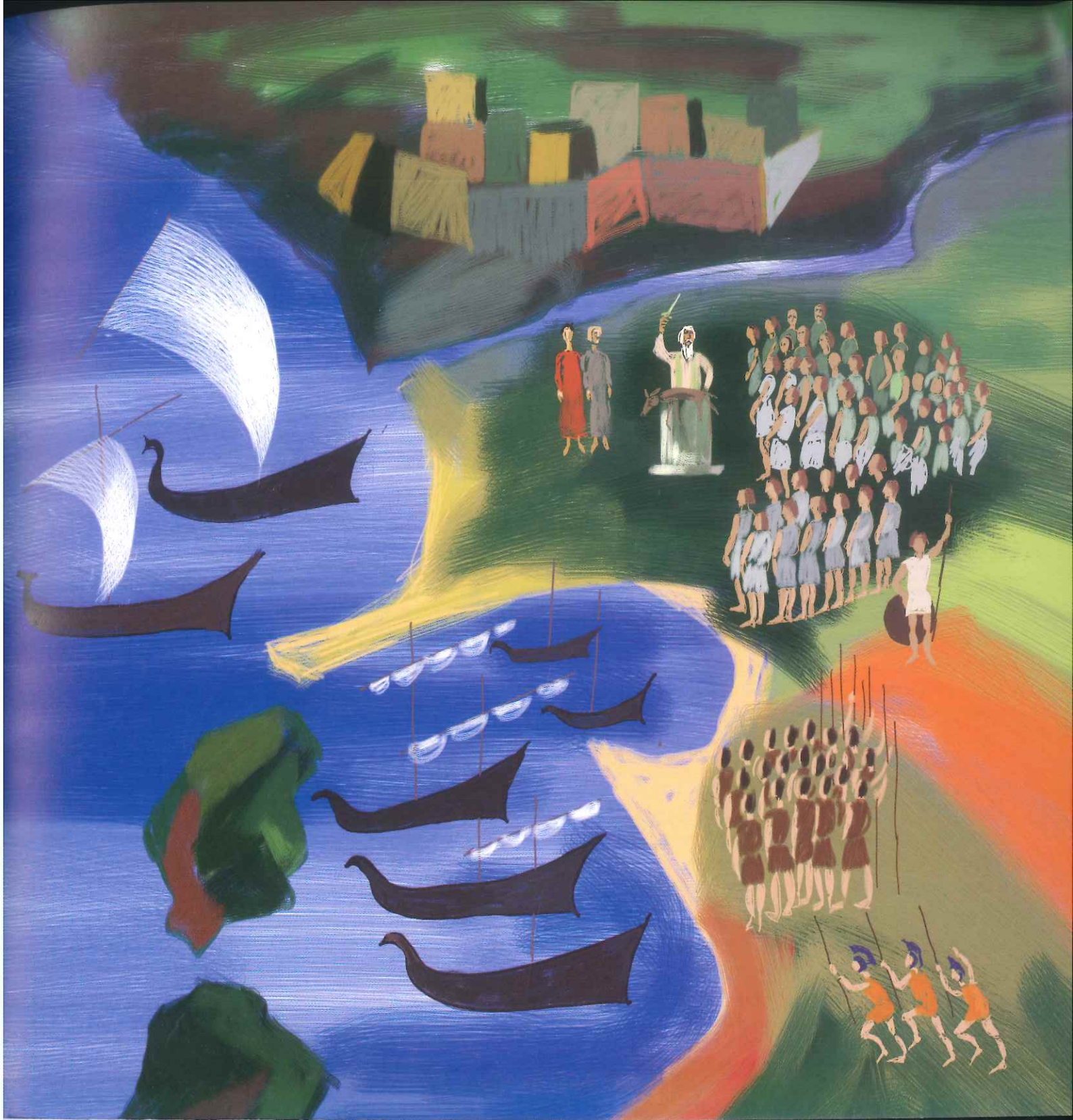
ο Μενέλαος, ο Διομήδης κι ο Οδυσσέας. Όταν φτάσαμε στην Τένεδο, έγινε ακόμα ένας καβγάς και όσοι διαφωνήσανε γύρισαν με τον Οδυσσέα πίσω στην Τροία.

Εγώ κι ο Διομήδης προχωρήσαμε, κι αργά ακολούθησε ο Μενέλαος. Μας φτάσανε στη Λέσβο. Είχαμε αράξει και μελετούσαμε αν θα αρμενίζαμε απ' το πάνω μέρος της Χίου, προς τα Ψαρά, ή απ' το κάτω, ανάμεσα από τις Κυκλάδες.

» Μας φώτισε ο θεός και διασχίσαμε στα ίσια το πέλαγο, μέχρι που φτάσαμε κι αράξαμε με πρύμο αέρα στην Περαιδίο, στην Εύβοια. Θυσιάσαμε εκεί στον Ποσειδώνα. Την τετάρτη μέρα, οι ναύτες του Διομήδη έφτασαν στο Άργος. Το ίδιο κι εγώ, πάντα με πρύμο αγέρι, έφτασα στην Πύλο.

» Ο Μενέλαος όμως έχασε τον κυβερνήτη του στο Σούνιο απ' έξω. Άραξε για να τον θάψει και καθυστέρησε. Εκεί που καβατζάριζε το ακρωτήριο Μαλέας, τον έπιασε φουρτούνα. Του σκόρπισε τα πλοία, κι άλλα τα 'ριξε στην Κρήτη, άλλα στην Αίγυπτο.

» Στο μεταξύ ο Αγαμέμνονας γύρισε στις Μυκήνες, όπου όμως τον περίμενε φριχτός θάνατος. Γιατί, όσα χρόνια έλειπε στην Τροία, η γυναίκα του η Κλυταιμνήστρα ξελογιάστηκε με τον Αίγισθο

απ' το Άργος. Σχεδίασαν μαζί τον φόνο
του Αγαμέμνονα, κι ενώ τον καλοδέχτηκαν,
του χώσανε το μαχαίρι στην πλάτη. Ύστερα
από οχτώ χρόνια, όμως, γύρισε απ' την Αθήνα
ο γιος του ο Ορέστης και εκδικήθηκε σκοτώνοντας
τον Αίγισθο και την άπιστη μάνα του.

»Έτσι κι εσύ, σαν άξιος γιος, θα εκδικηθείς μια μέρα
τους μνηστήρες για την ασέβεια που δείχνουνε
στη μάνα σου και στον πατέρα σου. Φτάνει να 'χεις
βοηθό τη θεά Αθηνά, όπως την είχε πάντα
ο Οδυσσέας. Τώρα όμως σε συμβουλεύω, του είπε,
να πας στον Μενέλαο. Εκείνος γύρισε πιο αργά
απ' όλους και μπορεί να ξέρει κάτι παραπάνω
να σου πει.

— Σωστά τα είπες όλα αυτά, λέει η Αθηνά. Δώσε,
λοιπόν, ένα αμάξι με άλογα και συνοδό τον γιο σου
τον Πεισίστρατο να πάει αμέσως ο Τηλέμαχος
στη Σπάρτη. Εγώ θα γυρίσω στο καράβι
να τον περιμένω.

Αμέσως μεταμορφώθηκε από Μέντορα σε αετό
και πέταξε στο λιμάνι. Ο κόσμος όλος σάστισε,
κι ο Νέστορας κατάλαβε πως ο Τηλέμαχος είχε
θείκη προστασία. Γύρισαν στο παλάτι και πρόσταξε
να ετοιμάσουν αμέσως θυσία στην Αθηνά. Άνοιξε
κι ένα παλιό καλό κρασί και κέρασε τον κόσμο.
Η κόρη του, Πολυκάστη, η πιο μικρή, έλουσε
τον Τηλέμαχο, τον άλειψε με λάδι και του 'δωσε
να φορέσει καινούρια ρούχα. Ζέψανε τ' άλογα
στο αμάξι, και ο Πεισίστρατος μαζί με τον Τηλέμαχο
ξεκίνησαν για τη Σπάρτη.

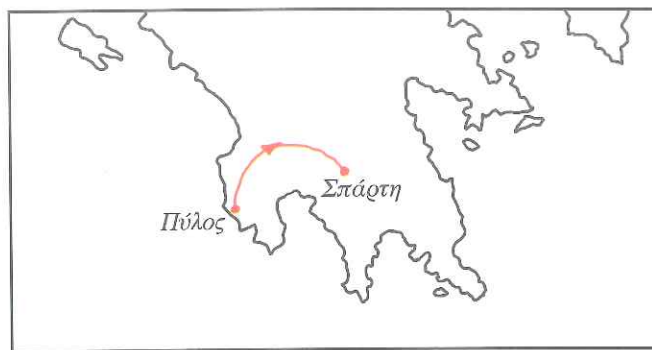
ΡΑΨΩΔΙΑ δ, ΣΤΙΧΟΙ 1-858

Ο Τηλέμαχος φτάνει στη Σπάρτη

και φιλοξενείται από τον Μενέλαο (1-307).

Ο Μενέλαος διηγείται την επιστροφή του
απ' την Τροία (308-633).

Οι μνηστήρες στήνουν παγίδα στον Τηλέμαχο (634-858).

Στο παλάτι του Μενέλαου γινόταν γάμος διπλός. Πάντρευε τα δυο του παιδιά, την κόρη και τον γιο του. Στάθηκαν στην πόρτα οι δυο νέοι και έβλεπαν που ξεφάντωνε ο κόσμος. Τους είδε ένας παραγιός και ρώτησε τον Μενέλαο αν έπρεπε να τους καλέσει μέσα.

- Θα 'χασες το μυαλό σου! Αμέσως να τρέξεις να τους φέρεις να κάτσουν στο τραπέζι μας. Εέχασες, μου φαίνεται, πόσες φορές μας φίλεψαν άλλοι εμάς, τότε που τριγυρίζαμε στα ξένα, είπε ο Μενέλαος.

Εξεέσανε τ' άλογα και οι ξένοι πέρασαν μέσα. Τους οδηγήσανε σε μαρμαρένιο λουτρό και, αφού λουστήκανε και τους έτριψαν με λάδι, ντυθήκανε με σγουρές χλαμύδες και χιτώνες που τους πρόσφεραν. Ήρθανε και καθίσανε πλάι στον Μενέλαο και μια κόρη έστρωσε μπροστά τους τραπέζι για φαί.

- Καλώς ορίσατε, είπε ο Μενέλαος, κι όταν καλά θα φάτε και θα πιείτε, θα σας ρωτήσουμε από πού έρχεστε. Φαίνεστε και οι δυο παιδιά καλοαναθρεμμένα.

Ο Τηλέμαχος κοιτούσε γύρω του και θαύμαζε το παλάτι. Έλαμπε ο χαλκός παντού, το κεχριμπάρι, το χρυσό, το φίντισι και το ασήμι.

- Έτσι θα είναι και του Δία το παλάτι, ψιθύρισε στον Πεισίστρατο.

Κι ο Μενέλαος, που τον άκουσε, του λέει:

- Δεν μπορούν, παιδί μου, οι θνητοί να παραβγούν στον Δία. Αυτά που βλέπεις τα 'φερα με βάσανα πολλά απ' τις ξενιτιές που γύρναγα οχτώ ολόκληρα χρόνια. Κι ενώ εγώ άραζα σε πλούσιες χώρες, όπου μ' έριχναν άγριες θάλασσες, ο δύστυχος αδερφός μου ο Αγαμέμνονας βρήκε άγριο θάνατο, γυρίζοντας από την Τροία στο σπιτικό του. Κλαίω λοιπόν γι' αυτόν, αλλά και για τον φίλο μου τον Οδυσσέα, που λείπει τόσα χρόνια.

Του Τηλέμαχου τα μάτια γέμισαν δάκρυα όταν άκουσε τ' όνομα του πατέρα του.

Έκρυψε το κεφάλι του στο ρούχο του, να μην τον καταλάβουν.

Τότε ήρθε η γυναίκα του Μενέλαου, η πεντάμορφη Ελένη, και κάθισε κοντά τους.

- Μενέλαε, ποια είναι τα αρχοντόπουλα που ήρθανε στο σπίτι μας; Για να δούμε αν έχω δίκιο, αλλά αυτό το νέο παιδί είναι ίδιος ο Οδυσσέας!
- Έτσι είναι, πετάχτηκε ο Πεισίστρατος. Αυτή είναι η αλήθεια. Εγώ είμαι ο γιος του Νέστορα και μ' έστειλε μαζί του οδηγό. Ήρθε να μάθει αν ξέρεις

κάτι για τον πατέρα του, γιατί έχει βάσανα πολλά στο σπιτικό του.

Ο Μενέλαος αγκάλιασε τον γιο του φίλου του και δάκρυα γέμισαν τα μάτια τους. Η Ελένη, που ήξερε πολλά, πήγε κι έφερε κρυφά ένα βοτάνι και το 'ριξε μέσα στο κρασί τους. Της το 'χαν δώσει στην Αίγυπτο, κι όποιος το 'πινε ξέχναγε τι θα πει λύπη και καημός. Καθίσανε και πίνανε, και τότε εκείνη διηγήθηκε πώς ο Οδυσσέας μπήκε ντυμένος ζητιάνος κρυφά μέσα στην Τροία και μόνο αυτή τον αναγνώρισε. Κι εκεί που άρχισε να τους λέει για το ξύλινο κούφιο άλογο, τους έπιασε η νύστα. Τους οδήγησαν σε όμορφα κρεβάτια, έτοιμα στρωμένα με κόκκινα χαλιά.

Το άλλο πρωί ο Μενέλαος ρώτησε τον Τηλέμαχο αν ο λόγος που ήρθε να τον βρει ήταν για δική του δουλειά ή του λαού της Ιθάκης.

- 'Ηρθα να μάθω αν ξέρεις κάτι για τον πατέρα μου, γιατί ρημάζουνε το σπίτι του οι υποψήφιοι γαμπροί που ορέγονται τη μάνα μου.
- Σε ποιον λιονταριού το στρώμα βάλθηκαν να κοιμηθούν αυτοί οι χαμένοι; είπε θυμωμένος ο Μενέλαος. Αλίμονό τους όταν γυρίσει ο Οδυσσέας. Τον είχα δει στη Λέσβο μια φορά να παλεύει με τον Φίλομηλειδη· αν απλώσει το χέρι πάνω τους, θα τους ξεκάνει όλους.

» Θα σου πω όσα ξέρω, όλη την αλήθεια: Ενώ γύριζα στην πατρίδα, κακός καιρός μ' έριξε στην Αίγυπτο και μετά αποκλείστηκα σ' ένα ερημονήσι έξω απ' τη χώρα αυτή, σ' απόσταση μιας μέρας με το πλοίο. Είκοσι μέρες μείναμε εκεί και τέλειωσαν οι τροφές μας. Μια μέρα που τριγύριζα μόνος μου

στην ακρογιαλιά, απελπισμένος, βλέπω τη θεά Ειδοθέα, που με λυπήθηκε και, αν δε με είχε βοηθήσει, θα είχα χαθεί κι εγώ κι οι ναύτες μου. Μου είπε, λοιπόν, ότι στο νησάκι αυτό έρχεται κάθε τόσο ο πατέρας της, ο γερο-προφήτης ο Πρωτέας, ένας θεός απ' την Αίγυπτο.

» “Αυτόν πρέπει να ρωτήσεις και θα σου πει πώς θα γλιτώσεις από δω, αλλά πρώτα πρέπει να καταφέρεις να τον τσακώσεις. Περίμενε να σου πω το μυστικό”. Πήγε λοιπόν κι έφερε απ' τη θάλασσα τέσσερα τομάρια από φώκιες. Μας έβαλε να ξαπλώσουμε στην άμμο τέσσερις άντρες στη σειρά και σκεπαστήκαμε μ' αυτά. Σε λίγο βγήκαν απ' τη θάλασσα πολλές φώκιες και ξάπλωσαν πλάι μας.

» Το μεσημέρι φάνηκε ο γέρος κι άρχισε να μετράει τα ζώα, ούτε που του πήγε ο νους στην παγίδα, έπειτα πλάγιασε κι αυτός. Τότε χιμήξαμε και τον πιάσαμε. Αυτός όμως μεταμορφώθηκε αμέσως σε λιοντάρι. Εμείς με θάρρος τον κρατούσαμε σφιχτά. Μετά έγινε φίδι μέσα στα χέρια μας, λεοπάρδαλη, τράγος, δέντρο και ξαφνικά νερό τρεχούμενο. Κι άμα κουράστηκε ν' αλλάζει μορφές, έγινε πάλι γέρος και με ρώτησε:

» “Ποιος θεός σου 'πε τα μυστικά μου και με τσάκωσες; Τι θέλεις από μένα;”

» “Θέλω να μου πεις τι φταίει που έτσι αποκλείστηκα σε τούτο το νησί”.

» “Πρέπει να γυρίσεις στην Αίγυπτο και στις όχθες του Νείλου να θυσιάσεις στους θεούς. Τότε μόνο θα σ' αφήσουνε ελεύθερο να επιστρέψεις”.

» “Πες μου ακόμα” τον ρώτησα “αν όλοι οι άλλοι Αχαιοί γύρισαν στην πατρίδα τους”.

» “Δυο μόνο χαθήκανε στον γυρισμό.

Ο Αίας κι ο Αγαμέμνωνας, και ένας τρίτος,
ακόμα ζωντανός, παραδέρνει στα πέλαγα.
Ο γιος του Λαέρτη, ο Οδυσσέας”.
Αυτά μου είπε, βούτηξε στη θάλασσα και χάθηκε.

Κι αφού διηγήθηκε όλα αυτά ο Μενέλαος, του δίνει
τρία γρήγορα άλογα δώρο, να τα πάρει μαζί του
στην Ιθάκη, κι ένα ποτήρι ασημένιο.

- Μείνε μαζί μας λίγο ακόμα, Τηλέμαχε.
- Πρέπει να φύγω. Οι ναύτες μου με περιμένουνε
στην Πύλο. Όσο για τα ωραία σου δώρα, τ’ άλογα
δε θα τα πάρω, γιατί στην Ιθάκη δεν έχει απλόχωρο
κάμπο να τρέχουν και να τρώνε. Είναι νησί όπως
τα περισσότερα εδώ στη γύρω θάλασσα,
καλό για τα κατοίκια, χωρίς πολλά λιβάδια,
και δεν κάνει για άλογα. Άσ’ τα να τρέχουνε
εδώ και να τα καμαρώνεις.

Ο Μενέλαος γέλασε και του ’δωσε τον ασημένιο
κρατήρα.

Κι ενώ αυτά γίνονταν στη Σπάρτη,
οι μνηστήρες στο παλάτι του Οδυσσέα
ακόμα διασκεδάζουν, όταν έρχεται
ο Νοήμονας και τους ρωτάει μήπως
ξέρουν πότε επιστρέφει ο Τηλέμαχος απ’ την Πύλο.

- Έχει πάρει το καράβι μου με είκοσι παλικάρια
και τώρα μου χρειάζεται, τους λέει.

Σάστισαν αυτοί, γιατί δεν του το είχανε του μικρού
Τηλέμαχου να κάνει τέτοιο ταξίδι.
Νόμιζαν τόσο καιρό πως θα ήταν
στις βοσκές ή και στα κτήματά του.

Τότε θυμώσανε πολύ κι αγριέψανε οι μνηστήρες.
Αποφάσισαν να πάρουν ένα πλοίο και
να του στήσουνε καρτέρι στο στενό ανάμεσα
Σάμη και Ιθάκη. Εκεί θα τον τσακώνανε για να
τον ξεκάνουν, πριν φτάσει στο σπίτι του.

Το σχέδιό τους το άκουσε ο κήρυκας Μέδοντας
κι έτρεξε να τα πει της Πηνελόπης.

Έχασε τη φωνή της εκείνη η κακομοίρα, γιατί
ούτε ήξερε πως είχε φύγει ο μοναχογιός της.
Έκλαιγε και χτυπιόταν και παρακαλούσε την Αθηνά
να σώσει το παιδί της. Και η καλή θεά τής έστειλε
ένα όνειρο να την καθησυχάσει. Είδε την αδερφή
της την Ιφθίμη, που της έλεγε πως το παιδί της
θα σωθεί.

Τότε η Πηνελόπη μέσα στον ύπνο της ρώτησε
και για τον Οδυσσέα.

- Γι’ αυτό δε θα σου πω, της λέει το φάντασμα
και χάνεται.

Ο Δίας καλεί και πάλι τη συνέλευση των θεών και η Αθηνά ξαναφέρει τη συζήτηση για τον Οδυσσέα, που πάντα τον νοιάζεται.

Τούτη τη φορά γιατί γνωρίζει τα σχέδια των μνηστήρων, που θέλουν να εξοντώσουν τον Τηλέμαχο.

- Κανόνισε εσύ να φτάσει πίσω ο Τηλέμαχος σώος και αβλαβής, κι εγώ πάλι θα πω στον Ερμή γρήγορα να πάει στην Καλυψώ να τη διατάξει να βοηθήσει τον Οδυσσέα να φύγει.

Ο Ερμής, όπως τον διέταξε ο Δίας στη συνέλευση των θεών, φόρεσε αμέσως τα φτερωτά σαντάλια του, πήρε το ραβδί του και ξεκίνησε πετώντας σαν τον γλάρο πάνω απ' τη θάλασσα για το νησί της Καλυψώς.

Βρήκε τη νεράιδα να κάθεται μέσα στη σπηλιά της και να υφαίνει στον αργαλειό με ολόχρυση σαΐτα. Τραγουδούσε ευτυχισμένη. Γύρω στη σπηλιά, σ' ένα δάσος από κυπαρίσσια και λεύκες, φωλιάζανε όμορφα πουλιά. Μια κληματαριά γεμάτη σταφύλια στόλιζε

την πόρτα, και τέσσερις πηγές, η μια κοντά στην άλλη, πότιζαν την αυλή.

Η Καλυψώ γνώρισε αμέσως τον Ερμή, γιατί αυτοί που είναι από θεϊκή γενιά ξέρουν ο ένας τον άλλο.

- Καλώς τον τον Ερμή, του είπε, τι σ' έφερε στα μέρη μας; Κάθισε, πες μου, κι ό,τι περνάει απ' το χέρι μου θα κάνω για σένα.

Του έστρωσε τραπέζι με αμβροσία και νέκταρ. Όταν έφαγε και ευχαριστήθηκε ο Ερμής, της λέει:

- Ο Δίας μ' έστειλε, παρά τη θέλησή μου. Ε, δε θα 'κανα και τέτοιο ταξίδι από μόνος μου, όλο πάνω από θάλασσα, χωρίς ούτε μια πολιτεία να συναντήσω, ούτε μυρωδιά από ψητό να ανεβαίνει στον ουρανό, και πέθαινα στην πείνα! Ζητάει ν' αφήσεις αμέσως τον Οδυσσέα να φύγει, να πάει στους δικούς του. Έτσι αποφάσισαν οι θεοί στο τελευταίο τους συμβούλιο.
- Ζηλιάρηδες όλοι σας! Δεν αφήνετε μήτε άνθρωπο μήτε θεό να χαίρεται την αγάπη. Μόλις δείτε δυο να ζουν μαζί, μπαίνετε στη μέση να τους χωρίσετε. Εσείς φταίτε που ανεξήγητα καμιά αγάπη δεν κρατάει πολύ..., είπε θυμωμένη η Καλυψώ. Τόσο καιρό τον έχω μες στην αγκαλιά μου, τον αγαπώ και τον φροντίζω, τον έσωσα απ' τα κύματα, γιατί δεν μπορώ να τον έχω όλο δικό μου;
- Τι να σου πω, της λέει ο Ερμής, βουλή είναι αυτή, για όλα αποφασίζει. Δε θέλεις βέβαια να τα βάλεις με το κράτος.

Με μαύρη καρδιά η όμορφη Καλυψώ, αφού έφυγε ο Ερμής, κατέβηκε στην παραλία. Βρήκε τον Οδυσσέα ν' αγναντεύει το πέλαγος. Δάκρυα κυλούσαν απ' τα μάτια του.

— Έλα, μην κλαις, θα φύγεις, θα πας στην πατρίδα σου, του είπε. Εγώ θα σε βοηθήσω, κι ας μου καίγεται η καρδιά. Κόψε ξύλα να φτιάξεις ένα πλεούμενο κι εγώ πάω να σου φέρω φαγώσιμα για το ταξίδι.

Κατάπληκτος έμεινε ο Οδυσσέας. Τόσο καιρό του έλεγε πως δεν υπάρχει τρόπος να γυρίσει. Μήπως και ήταν εκδίκηση; Του 'λεγε να φύγει για να του στείλει συμφορά στη μέση του δρόμου, να τον πνίξει; Καμιά γυναίκα δεν αφήνει να φύγει ο αγαπημένος της ξέροντας πως πάει να βρει άλλη γυναίκα, σκέφτηκε. Σίγουρα ήταν παγίδα.

Έτσι, όταν εκείνη γύρισε φέρνοντας κρασί και ψωμί για το ταξίδι, της είπε:

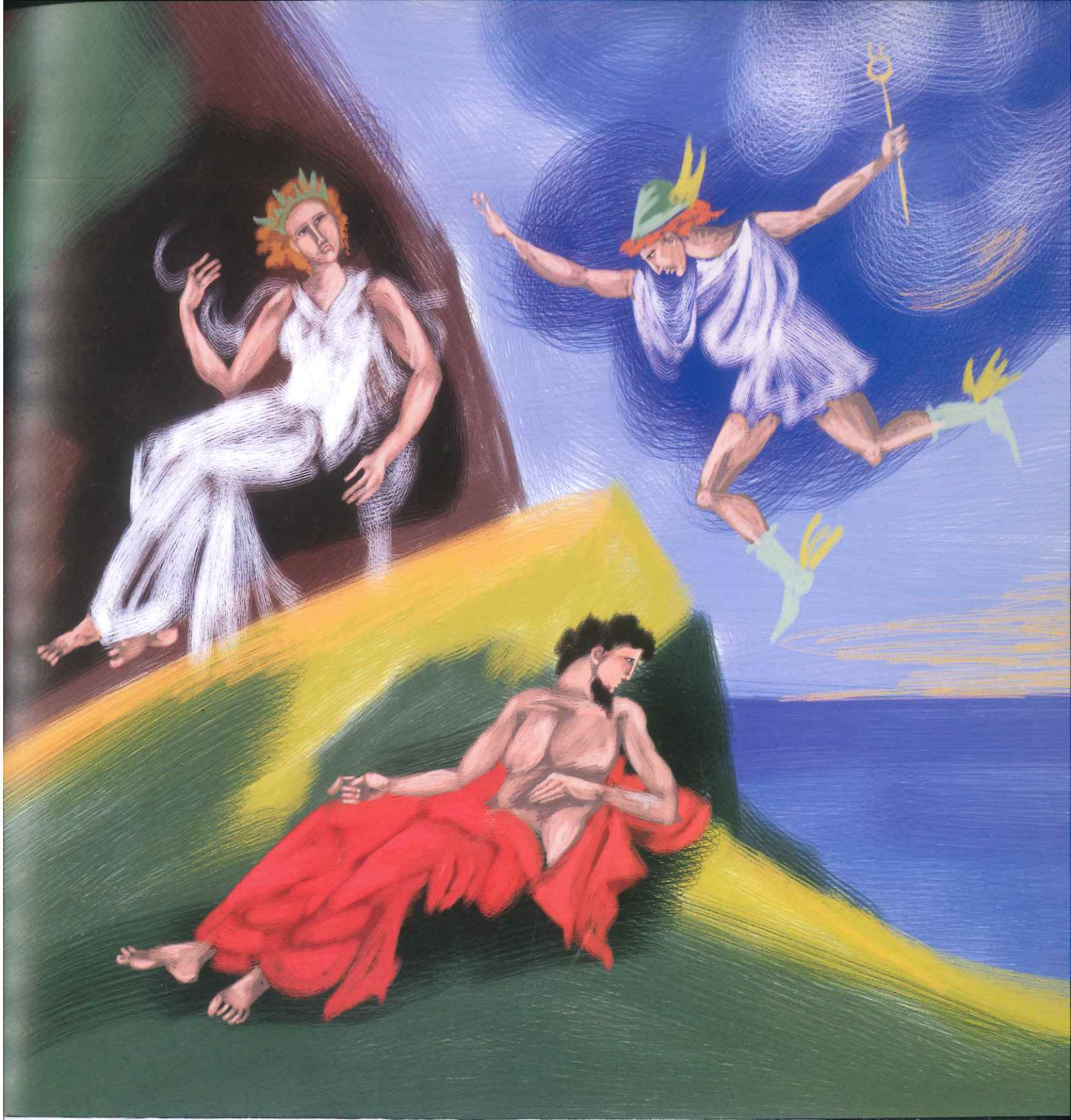
- Δε φεύγω, δεν πάω πουθενά, αν δεν είναι και δική σου θέληση κι αν δε μου ορκιστείς πως στο ταξίδι αυτό εσύ θα με προστατεύεις.
- Α, πονηρέ και άπιστε. Πώς θέλεις να σου πω ότι είναι η θέλησή μου; Όχι, δε θέλω να φύγεις, ούτε να πας στην Πηνελόπη, θέλω όμως να μην κλαις και να 'σαι ευτυχισμένος. Αυτό θα πει αγάπη, είπε κι αγκαλιαστήκανε.

Με το ξημέρωμα ξεκίνησαν να κόψουν λεύκες και έλατα ξερά, που πλέουν εύκολα, για να φτιάξουν μια σχεδία. Έκοψε είκοσι ο Οδυσσέας και τα πελέκησε με το τσεκούρι που του 'δωσε η Καλυψώ.

Τέσσερις μέρες του πήρε να στήσει το πλεούμενο, και την πέμπτη του 'φερε εκείνη το πανί.

Το ύψωσαν στο κατάρτι. Του 'δωσε νερό, κρασί και ζεστά ρούχα, κι ακόμα είπε και φύσηξε πρύμο αεράκι. Καθισμένος στο τιμόνι ο Οδυσσέας την αποχαιρέτησε.

Τα άστρα τον οδηγούσανε. Κοίταζε την Πούλια και τον Ωρίωνα και ούτε ύπνος τον έπαιρνε απ' τη χαρά του. Σαν νύχτωσε, πρόσεχε να 'χει τη Μεγάλη Άρκτο στο αριστερό του χέρι καθώς ταξίδευε, για να 'ναι σίγουρος, όπως του είχε η Καλυψώ, πως είναι στον σωστό δρόμο. Δεκαεφτά μέρες μες στη θάλασσα, και στις δεκαοχτώ φάνηκε γη, η χώρα των Φαιάκων.

Για κακή του τύχη, όμως, αυτή τη μέρα επέστρεφε απ' το γλέντι στην Αιθιοπία ο Ποσειδώνας. Από μακριά τον είδε που αρμένιζε στη θάλασσα και φούσκωσε ο θυμός του.

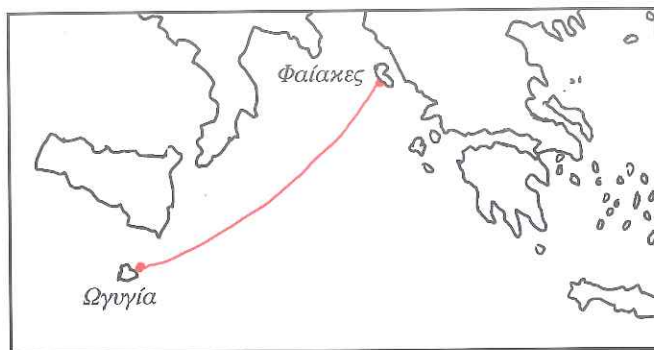
— Α, οι θεοί όσο έλειπα του δώσανε χάρη, βλέπω! Αλλά ακόμα δεν τελειώσαμε εμείς οι δυο, φίλε μου, είπε και μάζεψε μαύρα σύννεφα.

Δίνει μια με την τρίαίνα και ταράζει το πέλαγος. Σιρόκος, νοτιάς και ζέφυρος φυσάνε πάνω στη σχεδιά. Στέλνει και παγωμένο τον βοριά, με κύματα θηρία. Ο Οδυσσέας χτυπιέται από παντού, τον βάλανε στη μέση αέρηδες και κύματα.

«Πάει, δεν έχω γλιτωμό» σκέφτεται ο Οδυσσέας. «Καλύτερα να είχα σκοτωθεί δοξασμένος στην Τροία και με τιμές να με είχαν θάψει». Έρχεται ένα κύμα άγριο και τον πετάει στη θάλασσα, του δίνει ακόμα μια και τον πάει στον βυθό. Κάνει ν' ανέβει πάνω, αλλά είναι τα ρούχα του βαριά και δεν μπορεί να κολυμπήσει. Βάζει δύναμη να βγει στον αφρό και να φτάσει τη σχεδιά του, που παραδέρνει δίπλα. Αρπάχτηκε και ανέβηκε πάνω, αλλά ούτε τιμόνι ούτε πανί είχαν απομείνει. Ο βοριάς τον πέταγε στον νοτιά κι ο ζέφυρος στον σιρόκο.

Και ότι σκεφτόταν να μείνει γαντζωμένος στη σχεδιά και όσο βαστάξει, του στέλνει ο Ποσειδώνας ένα πελώριο κύμα που τον κουκουλώνει και διαλύει τη σχεδιά σαν τα άχυρα στον άνεμο. Ο Οδυσσέας πέφτει και κολυμπά. Ακούει τα κύματα που μουγκρίζουν και καταλαβαίνει πως η στεριά είναι κοντά. Οι ακτές όμως είναι απόκρημνες, όλο βράχια. Το ένα κύμα τον χτυπά στα βράχια και το άλλο τον ξαναπαίρνει στα βαθιά. Τρεις μέρες πάλεψε με τα κύματα, μέχρι που αποκαμωμένο τον πέταξαν στα βότσαλα, στο άνοιγμα ενός ποταμού. Χώθηκε ανάμεσα σε δυο θάμνους, ξάπλωσε σ' έναν σωρό φύλλα και βυθίστηκε στον ύπνο.

Ενώ ο Οδυσσέας κοιμάται, η θεά Αθηνά έφτασε στη χώρα των Φαίακων απ' τον Όλυμπο. Πήγε στο παλάτι του άρχοντα Αλκίνοου, πέρασε μέσα αθώρητη και μπήκε στο δωμάτιο που κοιμόταν η κόρη του η Ναυσικά. Πήρε τη μορφή της πιο καλής της φίλης και φανερώθηκε στο όνειρό της.

- Ναυσικά, αύριο πρωί πρέπει να ζητήσεις απ' τον πατέρα σου να σου δώσει ένα αμάξι. Μάζεψε όλα τα ρούχα που είναι για πλύσιμο να τα πάμε στο ποτάμι. Φτάνει η ώρα του γάμου σου και δεν έχεις τίποτα ετοιμάσει.

Όταν ξυπνάει η Ναυσικά, θυμάται το όνειρο και πάει να βρει τον πατέρα της. Δεν του λέει για γάμο τίποτα, αλλά εκείνος καταλαβαίνει. Δίνει εντολή να ζέψουνε τα μουλάρια στο αμάξι και η μάνα της φέρνει φαγιά, κρασί και τα ρούχα που είναι για πλύσιμο. Ανεβαίνει η όμορφη Ναυσικά και οι παρακóρες της. Με γέλια και με χάχανα τραβάνε για την μπουγάδα.

Όταν φτάσανε στο ποτάμι, βάλανε τα ρούχα στο νερό να μουσκέψουν, τα τρίψανε και τα άπλωσαν στα βότσαλα για να στεγνώσουν. Μετά γδυθήκανε κι έλουσαν τα μαλλιά τους. Ξαπλώσανε στον ήλιο και, αφού έφαγαν κοντά στην όχθη, άρχισαν να παίζουν και να τραγουδούν.

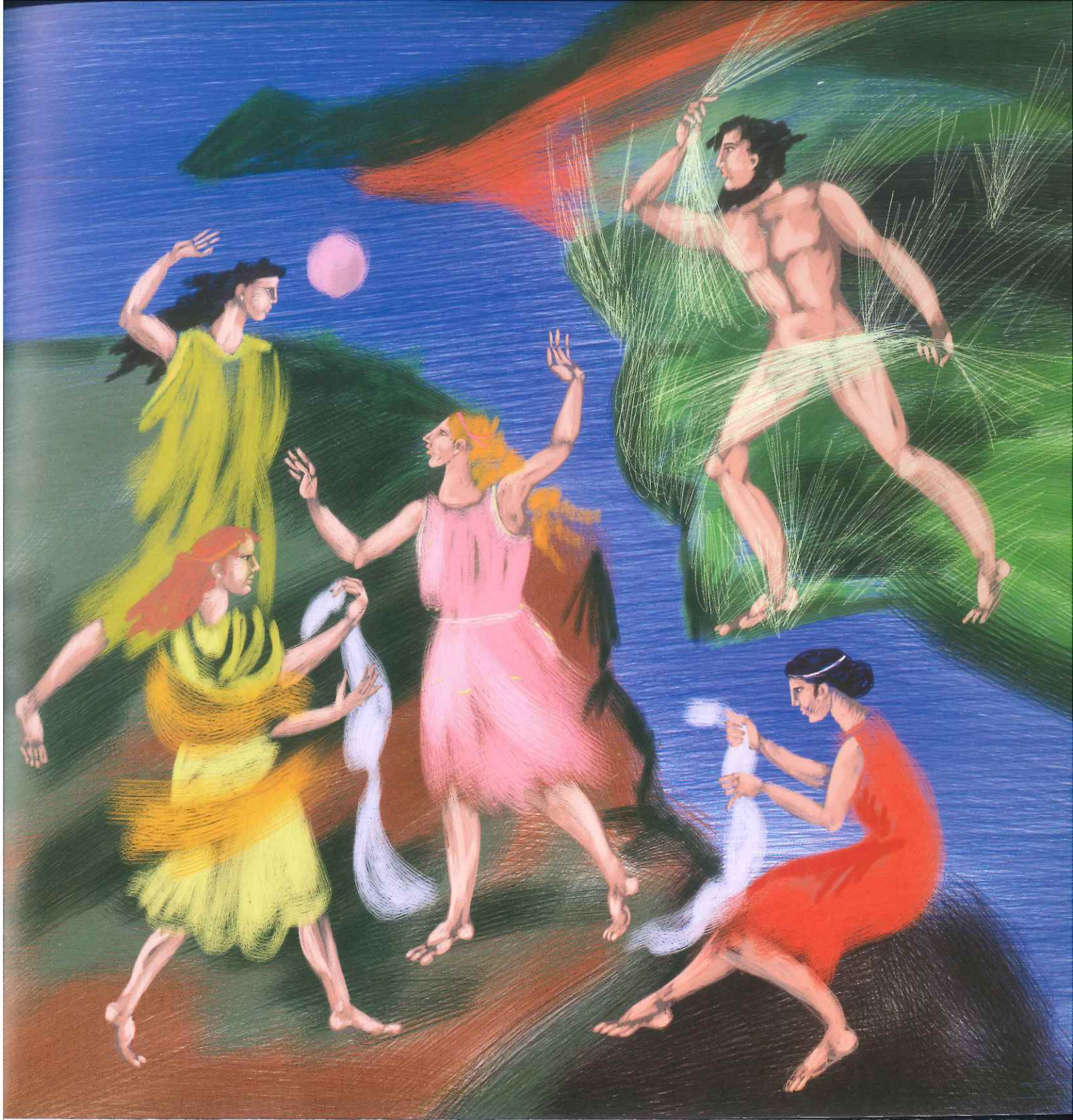
Η μέρα κόντευε να περάσει, και τότε η Αθηνά, για να κάνει να ξυπνήσει ο Οδυσσέας, που ακόμα εκεί κοντά κοιμόταν κρυμμένος, έβαλε τη Ναυσικά να πάρει το τόπι της και να το ρίξει σε μια παρακóρη. Κατά λάθος το τόπι πέφτει στο νερό, και τότε απ' τα γέλια, τα πλατσουρίσματα και τις φωνές ξυπνάει ο Οδυσσέας. Βάζει ένα φουντωτό κλαδί μπροστά του, να κρύψει τη γύμνια του, και βγαίνει απ' την κρυψώνα. Τα κορίτσια σκόρπισαν τρομαγμένα. Σαν άγριο ζώο τους φάνηκε. Μόνο η Ναυσικά στάθηκε και τον κοίταξε.

- Λυπήσου με, κυρά μου, δεν ξέρω αν είσαι θεά ή άνθρωπος, γιατί μοιάζεις με την Άρτεμη στο ύψος και στην ομορφιά. Θαμπώθηκα όταν σε είδα. Χτες με πέταξε η θάλασσα στο νησί σου, γι' αυτό είμαι εδώ γυμνός. Δώσε μου κάτι να φορέσω και δείξε μου πού είναι η πόλη. Κι εύχομαι έτσι όμορφη να 'σαι κι ευτυχισμένη και να σου χαρίσουν οι θεοί όσα ζητάει η καρδιά σου.

Η Ναυσικά χαμογέλασε και του είπε:

- Σ' αυτήν τη χώρα, ξένε, δε θα σου λείψει τίποτα. Βοηθάμε τους ανθρώπους που φτάνουνε στα μέρη μας.

Φώναξε τις παρακóρες να φέρουνε ρούχα και φαγητό, κι εκείνες ήρθανε κοντά, κάνοντας πως δεν τον βλέπουν.

— Φύγετε λίγο να πλυθώ κι εγώ στο ποτάμι, γιατί ντρέπομαι έτσι γυμνός και βρόμικος που είμαι.

Έκανε το μπάνιο του, αλείφτηκε με λάδι από χρυσό κανάτι κι έβαλε έναν χιτώνα που του άφησαν κοντά στην όχθη. Όταν τον ξαναείδε έτσι όμορφο η Ναυσικά, έμεινε να τον κοιτάζει άφωνη.

«Μακάρι ο άντρας που θα παντρευτώ να μοιάζει με τον ξένο» σκέφτηκε.

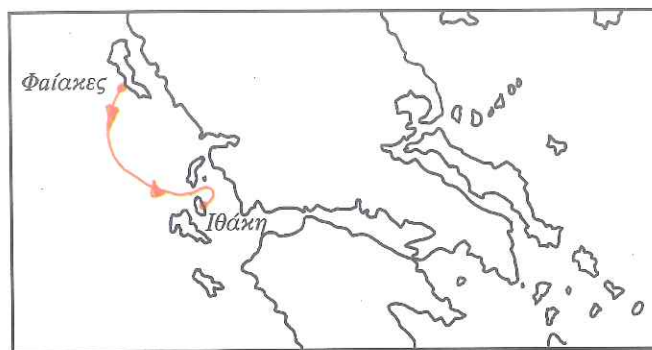
— Τώρα πρέπει να γυρίσουμε στην πόλη, του είπε.

Ανέβηκαν οι έξι κοπέλες πάνω στην άμαξα και εκείνος ακολουθούσε ξοπίσω μέχρι την πόλη.

Εκεί όμως έπρεπε να περιμένει, μέχρι να φτάσει η Ναυσικά στο παλάτι και σε λίγο να πάει μόνος του.

— Να περάσεις μέσα από τις σάλες, και στην αίθουσα που καίει η φωτιά θα βρεις τη μάνα μου.

Ζήτησε να σ' ακούσει αυτή, γιατί είναι η πιο καλή, και θα σε φροντίσει.

Φτάσανε στην όμορφη πόλη των Φαίακων με το διπλό λιμάνι και τον μεγάλο ναό του Ποσειδώνα. Ο Οδυσσέας έμεινε έξω σ' ένα δασάκι και περίμενε.

Η Αθηνά τον τύλιξε σε σκοτεινό σύννεφο για να μπει μέσα απαρατήρητος. Το παλάτι έλαμπε σαν ήλιος, σαν φεγγάρι, γιατί είχε τοίχους από χαλκό και χρυσές πόρτες. Σκυλιά-αγάλματα από ασήμι και μάλαμα φυλάνε την πόρτα. Σε στολισμένους με ωραία υφάσματα θρόνους, άρχοντες πίνουνε και τρώνε. Χρυσά αγάλματα παιδιών κρατάνε στα χέρια τους δαδιά αναμμένα και φωτίζουν. Πενήντα παρακόρες υφαίνουνε σε αργαλειούς λεπτά υφάσματα, γιατί όσο οι άντρες Φαίακες είναι ξακουστοί για θαλασσινοί, τόσο οι γυναίκες τους για υφάντρες. Και γύρω απ' το παλάτι είναι μια όμορφη αυλή κι ένας μεγάλος κήπος, γεμάτος δίφορες αχλαδιές, ροδιές, μηλιές, συκιές και ελιές, που έχουν καρπούς χειμώνα καλοκαίρι.

Ο Οδυσσέας, χωρίς κανέναν να τον προσέξει, προχωρεί στο βάθος του παλατιού και βρίσκεται μπροστά στη μάνα της Ναυσικάς, την Αρήτη, που κάθεται μπροστά στο τζάκι. Γονατίζει και της λέει πως είναι ξένος, ναυαγός, και ζητάει τη βοήθειά της για να γυρίσει στην πατρίδα του.

— Στους Έλληνες ο ξένος είναι ιερός, κι όποιος έρθει και κάτσει μπροστά στο τζάκι του σπιτιού θα 'χει και προστασία, λέει ο πιο γέρος απ' τους άρχοντες που βρίσκονταν στη σάλα.

Αμέσως ο βασιλιάς Αλκίνοος παίρνει τον Οδυσσέα απ' το χέρι και τον καθίζει σε θρόνο πλάι του.

— Ελάτε, κεράστε κρασί να πιούμε στην υγειά του ξένου μας. Απόψε πάμε για ύπνο, γιατί είναι αργά, και από αύριο θα φροντίσουμε για την επιστροφή του ξένου στην πατρίδα του.

Η Αρήτη γνώρισε το ρούχο που φορούσε ο Οδυσσέας και τον ρώτησε πώς έφτασε ως το παλάτι.

Τότε εκείνος τους διηγήθηκε πώς, απ' της Καλυψώς το νησί φεύγοντας ύστερα από επτά χρόνια κι εκεί που είχε την ελπίδα πως φτάνει στην πατρίδα του, ξανά θαλασσοπνίγηκε και βγήκε στο νησί τους. Πώς τονε βρήκε η Ναυσικά και τον οδήγησε ως εκεί.

Έτσι, η καλή αρχόντισσα του 'στρωσε κόκκινα χαλιά και απαλές φλοκάτες να κοιμηθεί, να ξεχαστεί και να ησυχάσει.

Το πρωί ο Αλκίνοος ξύπνησε τον Οδυσσέα και μαζί πήγανε στην αγορά που ήταν κοντά στο λιμάνι. Μαζεύτηκαν εκεί όλοι οι άρχοντες Φαίακες και κοίταζαν τον Οδυσσέα, που είχε μια χάρη κι ομορφιά όχι συνηθισμένη. Κι όταν γέμισε κόσμος η αγορά, μίλησε ο Αλκίνοος:

- Δεν ξέρω ποιος είναι ο ξένος μας, αλλά ξέρω πως αμέσως, όπως το επιθυμεί, θα ετοιμάσουμε ένα καράβι και πενήντα δύο παλικάρια να τον οδηγήσουν στην πατρίδα του. Γι' αυτό σας καλώ όλους στο σπίτι μου για το αποχαιρετιστήριο γεύμα. Φωνάξτε τον τραγουδιστή Δημόδοκο να 'ρθει να μας διασκεδάσει.

Μόλις είπε αυτά, σηκώθηκε να επιστρέψει στο αρχοντικό του, ενώ οι πενήντα δύο νέοι έριξαν στα νερά ένα μαύρο τρεχαντήρι, στήσανε το κατάρτι και το ετοιμάσανε για μακρινό ταξίδι.

Στο παλάτι έγινε γλέντι τρικούβερτο, μέχρι που άρχισε να τραγουδάει ο Δημόδοκος τραγούδι πολεμικό, που έλεγε για δυο Αχαιούς στην εκστρατεία της Τροίας. Τραγουδάγε για τον Αχιλλέα, για τον φημισμένο Οδυσσέα και τα βάσανα που τους βρήκανε.

Τον Οδυσσέα τον πήρανε τα κλάματα και σκέπασε με την κάπα του το πρόσωπο να μη φανούν τα δάκρυα. Ο Αλκίνοος, όμως, που καθόταν πλάι του, τον πήρε χαμπάρι, και για να σταματήσει τον τραγουδιστή πρότεινε να βγούνε τώρα έξω και να το ρίξουν στους αγώνες: πάλεμα, πήδημα και τρέξιμο.

Πολλά παλικάρια βγήκαν ν' αγωνιστούνε, και λέει τότε ο γιος του Αλκίνοου, ο Λαοδάμας, στον Οδυσσέα:

- Έλα κι εσύ, ξένε, να αγωνιστείς μαζί μας.
— Δεν είμαι για τέτοια εγώ, του λέει ο Οδυσσέας. Ο νους μου είναι στις πίκρες που πέρασα και στην επιστροφή μου.

Τότε ένας νέος τον πείραξε με θράσος:

- Μήπως, ξένε, είσαι έμπορας και δεν έχεις ιδέα από ευγενικούς αγώνες; Μόνο στο κέρδος θα είναι ο νους σου.

Θύμωσε ο Οδυσσέας με την αυθάδεια, σηκώθηκε, άρπαξε τον πιο βαρύ δίσκο και τον έριξε τόσο μακριά, που κανένας δεν μπορούσε να του παραβγεί.

Όλοι θαύμασαν, και τότε ο Αλκίνοος, για να ξεχαστεί η προσβολή, είπε να συνεχίσουν με χορό το γλέντι. Φώναξαν πάλι τον Δημόδοκο να 'ρθει με τη λύρα του. Άρχισε να λέει ένα τραγούδι πονηρό, για τους έρωτες των θεών, του Άρη και της Αφροδίτης. Γυρίσανε στο αρχοντικό και όλοι φέρανε δώρα για τον Οδυσσέα: χρυσάφι, ρούχα κι άλλα. Η Αρήτη του 'δωσε το πιο ωραίο σεντούκι της για να τα βάλει μέσα, και ο Αλκίνοος ένα μαλαματένιο ποτήρι.

Έκανε το τελευταίο του λουτρό, ντύθηκε και ήρθε στην αίθουσα για φαγητό. Εκεί, πίσω από μια κολόνα, είδε τη Ναυσικά όμορφη όσο ποτέ. Τον κοίταξε εκείνη με τα γλυκά της μάτια και του είπε:

- Καλό δρόμο να 'χεις, ξένε, και να μη με ξεχάσεις.
- Θα σε λατρεύω σαν θεά, πάντα θα σε θυμάμαι, που μ' έσωσες και με βοηθάς να φύγω.

Ποτέ δε θα την ξανάβλεπε, ούτε κι αυτή τον Οδυσσέα.

Και όταν άρχισε το γεύμα, ήρθε ο Δημόδοκος να τραγουδήσει πάλι. Τότε ο Οδυσσέας του είπε:

- Εσύ, που έχεις τόση τέχνη, πες μας εκείνο το τραγούδι που λέει για το ξύλινο άλογο.

Αυτό που έφτιαξε του Λαέρτη ο γιος και που μ' αυτό κατακτήσανε οι Αχαιοί την Τροία.

Άρχισε ο τραγουδιστής να τα λέει και πάλι τον πήραν τα δάκρυα τον Οδυσσέα.

- Ας πάψει ο Δημόδοκος, λέει ο Αλκίνοος, το τραγούδι του δεν αρέσει σε όλους. Κάποιο βαρύ καημό φέρνει στον νου του ξένου μας. Αλλά πες μου, ξένε, γιατί εγώ σε θεωρώ αδερφό πια, πώς είναι το όνομά σου και ποια είναι η πατρίδα που θα σε πάει το καράβι μας. Κι ακόμα πες μου γιατί κλαις κάθε φορά που ακούς για την Τροία.

- Ευγενικό Αλκίνοε, τι να σου πρωτοδιηγηθώ απ' τις συμφορές μου. Μόνο το όνομά μου θα σου πω, γιατί, όσο μακριά κι αν είμαι, ή αν μου μέλλεται να χαθώ, θέλω να με θυμάσαι και να με λογαριάζεις φίλο σου. Είμαι ο γιος του Λαέρτη απ' την Ιθάκη, ο Οδυσσέας. Απ' την πατρίδα τίποτα γλυκύτερο στον κόσμο δεν έχω. Πέρασα πολλά. Με βρήκαν μέρες άσχημες κι άλλες καλύτερες. Συνάντησα γυναίκες θεές, που θέλανε να με κρατήσουνε να ζω μέσα σε παλάτια πλούσια. Όμως, όλα τα καλά του κόσμου δεν τ' αλλάζω με την πατρίδα κι ούτε κανένας κίνδυνος μπορεί να με σταματήσει, μέχρι να φτάσω σπίτι μου ή να χαθώ για πάντα.

Αυτά είπε ο Οδυσσέας κι άρχισε με κάθε λεπτομέρεια να διηγείται την ιστορία του από τότε που έφυγε απ' την Τροία και μέχρι που έφτασε στη χώρα των Φαιάκων.

τον απόθεσαν προσεχτικά στην άμμο. Έφεραν τα δώρα του και τα έκρυψαν κοντά σε μια ελιά, και έβαλαν πλώρη να γυρίσουν στο νησί τους.

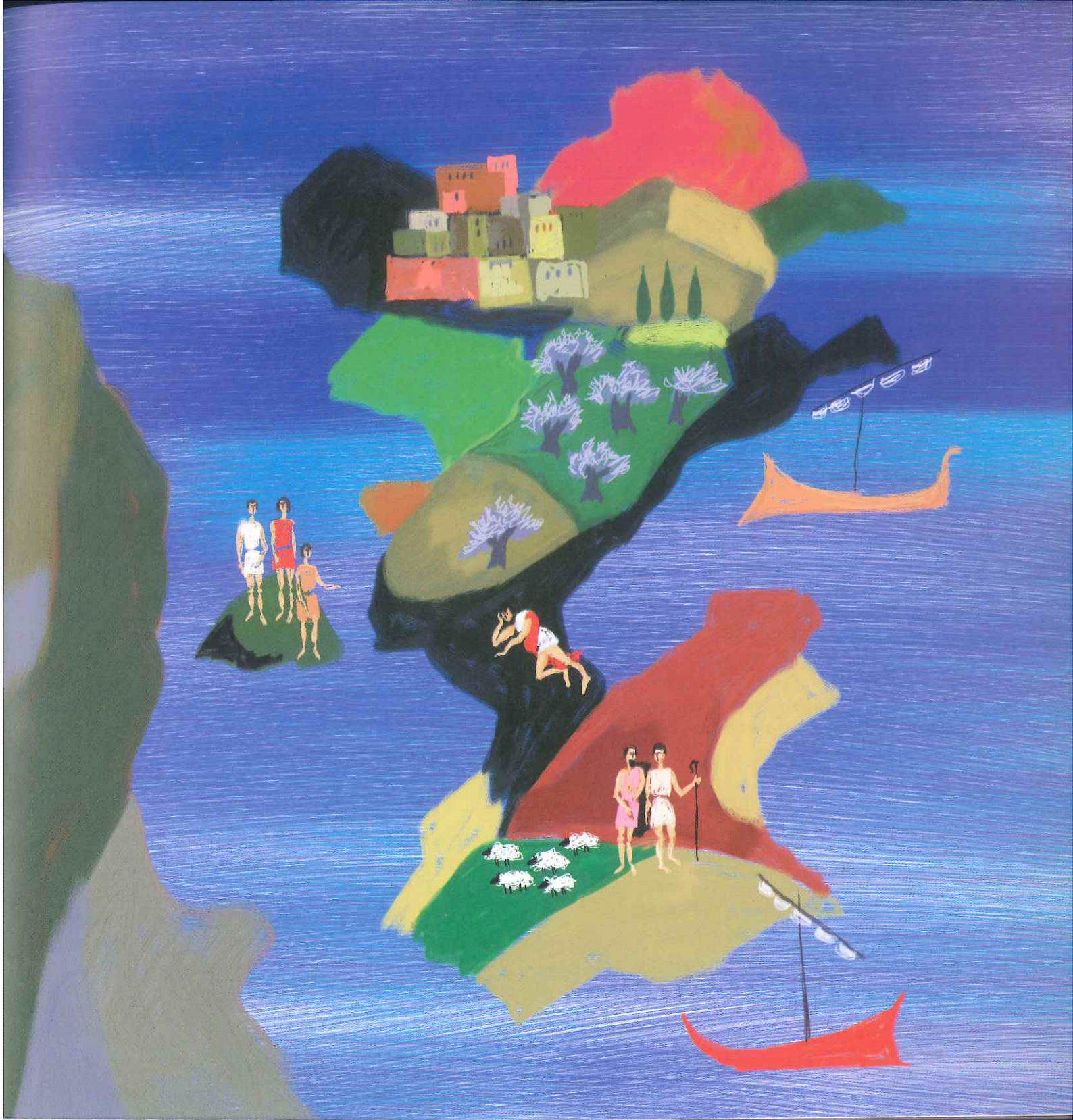
Ήταν όμως άτυχοι. Σ' αυτούς έμελλε να βγάλει τον τελευταίο του θυμό ο Ποσειδώνας, αφού πια ο Οδυσσεύς είχε γλιτώσει. Λίγο πριν φτάσει το καράβι στο λιμάνι και μπροστά στα μάτια αυτών που ήρθαν να το υποδεχτούν, το πέτρωσε. Κι έμεινε εκεί για πάντα, σαν βράχος μες στη θάλασσα.

Οταν τέλειωσε, έμειναν όλοι άφωνοι.
— Εμπρός, ας μην κρατάμε άλλο εδώ τον ξένο μας, που τον καίει ο καημός του γυρισμού. Να φέρουμε κι άλλα δώρα όλοι οι άρχοντες να του χαρίσουμε και τα έξοδα τα βγάζουμε απ' τους φόρους του λαού.

Μετά θυσίασαν ένα βόδι στον Δία και ευχήθηκαν όλοι «καλό ταξίδι».

Ο Οδυσσεύς αποχαιρέτησε την Αρήτη κι εκείνη του 'δωσε τρεις παρακόρες να τον πάνε μέχρι το καράβι. Η μια κρατούσε σεντόνι φρεσκοπλυμένο και κουβέρτα, η άλλη το σεντούκι με τα δώρα και η τρίτη κόκκινο κρασί και τρόφιμα. Κι αφού τα βάλανε όλα μες στο καράβι μαζί με τα χάλκινα δοχεία, που είχε στείλει κάθε άρχοντας για δώρο, λύσανε το σκοινί και ξεκίνησε το γρήγορο καράβι. Έσκιζε τα κύματα και άφηνε πίσω αφρούς. Ούτε γεράκι δε θα το 'φτανε.

Ήσυχος πια ο Οδυσσεύς έστρωσε την κουβέρτα του στην πρύμη και κοιμήθηκε τον πιο γλυκό και βαθύ ύπνο, ξεχνώντας ό,τι πέρασε. Είχε φανεί ο Αυγερινός, όταν το γοργό καράβι έφτασε σ' ένα λιμάνι της Ιθάκης. Ο Οδυσσεύς ακόμα κοιμόταν. Οι ναύτες τον σήκωσαν με την κουβέρτα και

ύπνησε καμιά φορά ο Οδυσσεύς,
μα δε γνώρισε τον τόπο που βρισκόταν.
Η Αθηνά είχε πάλι σκορπίσει πυκνή
ομίχλη γύρω του. Σύρθηκε πάνω
στην άμμο και μέχρι κάτω απ' την ελιά,
όπου είδε μαζεμένους όλους τους θησαυρούς του.

«Αλίμονό μου, πού με παράτησαν;
Ποια χώρα να είναι αυτή; Τι άλλο πια θα με βρει;»
Κι ενώ σκεφτότανε αυτά, βλέπει να έρχεται ένας
όμορφος νεαρός βοσκός. Ήτανε η θεά Αθηνά,
κι αυτός, χωρίς να τη γνωρίσει, τρέχει και πέφτει
στα πόδια της.

- Πες μου, καλέ μου άνθρωπε, πού είμαι;
- Α, θα 'ρχεσαι από μακριά, ξένε, του είπε αυτός.
Γιατί όλοι γνωρίζουνε αυτό τον τόπο.
Δεν έχει βέβαια δρόμους αμαξωτούς κι είναι
γεμάτος βράχια, αλλά βγάζει κρασί, σιτάρι,
έχει γίδια και βόδια, λογής λογής δέντρα
και πολλές πηγές. Γι' αυτό η Ιθάκη είναι
ξακουστή μέχρι μακριά στην Τροία.

Ο Οδυσσεύς χάρηκε, αλλά το 'κρυψε αμέσως.
Είπε πως ναι, είχε ακούσει για την Ιθάκη
κι ότι τώρα μόλις γύριζε από την Τροία.
Είπε ακόμα πως είχε κάνει κάποιο φονικό
στην Κρήτη και επειδή τον κυνηγούσαν ζήτησε

βοήθεια απ' τους Φοίνικες να τον φέρουν ως εδώ.
Η Αθηνά χαμογέλασε, άλλαξε τη μορφή της, έγινε
πάλι γυναίκα, τον χάιδεψε και του είπε:

- Είσαι σοφός και πονηρός μαζί, Οδυσσέα, σ' αρέσει
να λες και μερικές ψευτιές, ωραίες ιστορίες, αλλά
ούτε κι εσύ με γνώρισες, παρόλο που είμαι
πάντα πλάι σου και σου παραστέκω.
- Δύσκολο να σε γνωρίσω, θεά, γιατί όλο αλλάζεις.
Ποτέ, ποτέ μου δεν ξεχνώ πόσο μου στάθηκες
στις μάχες της Τροίας. Από κει και πέρα
δε σε κατάλαβα, βλέπω όμως πόσες φορές
μ' έσωσες από σίγουρο χαμό. Αλλά, σ' εξορκίζω,
πες μου, γιατί δεν μπορώ να το πιστέψω, έφτασα
αλήθεια στην Ιθάκη;
- Είναι στον χαρακτήρα σου πάντα να αναρωτιέσαι.
Παρόλο που έχεις καλό μυαλό, κανέναν
δεν πιστεύεις, γι' αυτό και τυραννιέσαι.
Έλα, λοιπόν, να δεις με τα μάτια σου, είπε
και τράβηξε την ομίχλη.

» Να το λιμάνι του Φόρκυνα, με την ελιά στο βάθος.
Να κι η βαθιά σπηλιά με τις νεράιδες,
που ερχόσουν παλιά κι έκανες θυσίες. Να και
το ψηλό βουνό, το Νήριτο, που είναι γεμάτο δάση.

Έσκυψε ο Οδυσσεύς και φίλησε το χώμα.
- Έλα, ας μη χάνουμε καιρό, να κρύψουμε
τους θησαυρούς μέσα στη σπηλιά κι ας κάτσουμε
στη ρίζα της ελιάς να μελετήσουμε πώς
θα τιμωρήσεις τους μνηστήρες που μπαινοβγαίνουν
στο σπίτι σου και θέλουν να σκοτώσουν το παιδί
σου. Θα σε αλλάξω, να μη γνωρίζεσαι. Έτσι πιο
εύκολα θα πας κοντά, και μόνος σου αποφασίζεις
πώς θα τους αντιμετωπίσεις. Εγώ θα είμαι πλάι σου.

Και του ζαρώνει το πετοί, του ασπρίζει τα μαλλιά
και τονε ντύνει με κουρέλια. Τα μάτια του
τα λαμπερά θαμπώνει και τονε κάνει άσχημο
κι αγνώριστο.

- Πήγαινε πρώτα να βρεις τον παλιό επιστάτη,
τον βοσκό, που πάντα σ' αγαπούσε, κι απ' αυτόν
θα μάθεις όσα θέλεις, μέχρι να πεταχτώ εγώ
στη Σπάρτη να φέρω τον Τηλέμαχο, που έχει πάει
να βρει τον Μενέλαο να τον ρωτήσει για σένα.

Έτσι χωρίστηκαν κι ο καθένας πήρε τον δρόμο του.

Ο Οδυσσέας, όταν τον άφησε η Αθηνά, ανηφόρισε γρήγορα το μονοπάτι μέσα από το δάσος που οδηγούσε στις βουνοκορφές. Εκεί που του είχε πει πως θα βρει την καλύβα του χοιροβοσκού του Εύμαιου. Τον βρήκε να κάθεται σε μια όμορφη αυλή. Είχε δώδεκα μάντρες για πρόβατα και χοίρους όμορφα χτισμένες. Χωρούσε η καθεμιά πενήντα ζώα. Τέσσερα σκυλιά φυλάγανε τη σtάνη.

Μόλις τα μαντρόσκυλα είδαν τον Οδυσσέα, πέρασαν πάνω του να τον ξεσκίσουν. Εκείνος πέταξε το ραβδί απ' το χέρι κι έκατσε κάτω για να τα ημερώσει. Ο χοιροβοσκός έτρεξε κι έδιωξε τα σκυλιά με πέτρες και φωνές.

— Έλα μέσα, γέρο, είπε στον Οδυσσέα. Δεν έχω πολλά να σε φιλέψω, γιατί έχω νέα αφεντικά. Αν ήταν ο αφέντης μου που με αγαπούσε, θα 'μουννα καλά βολεμένος. Αλλά, αλίμονο, χάθηκε στον πόλεμο της Τροίας.

Πήρε απ' τις σούβλες κρέας και κέρασε τον Οδυσσέα.

— Φάε, ξένε, απ' το δικό μας. Τα τρυφερά θρεφτάρια τα τρώνε οι μνηστήρες, κι όχι ένα και δυο. Έτσι όπως πάει, δε θα μείνει τίποτα από το βιος του χαμένου μου αφέντη.

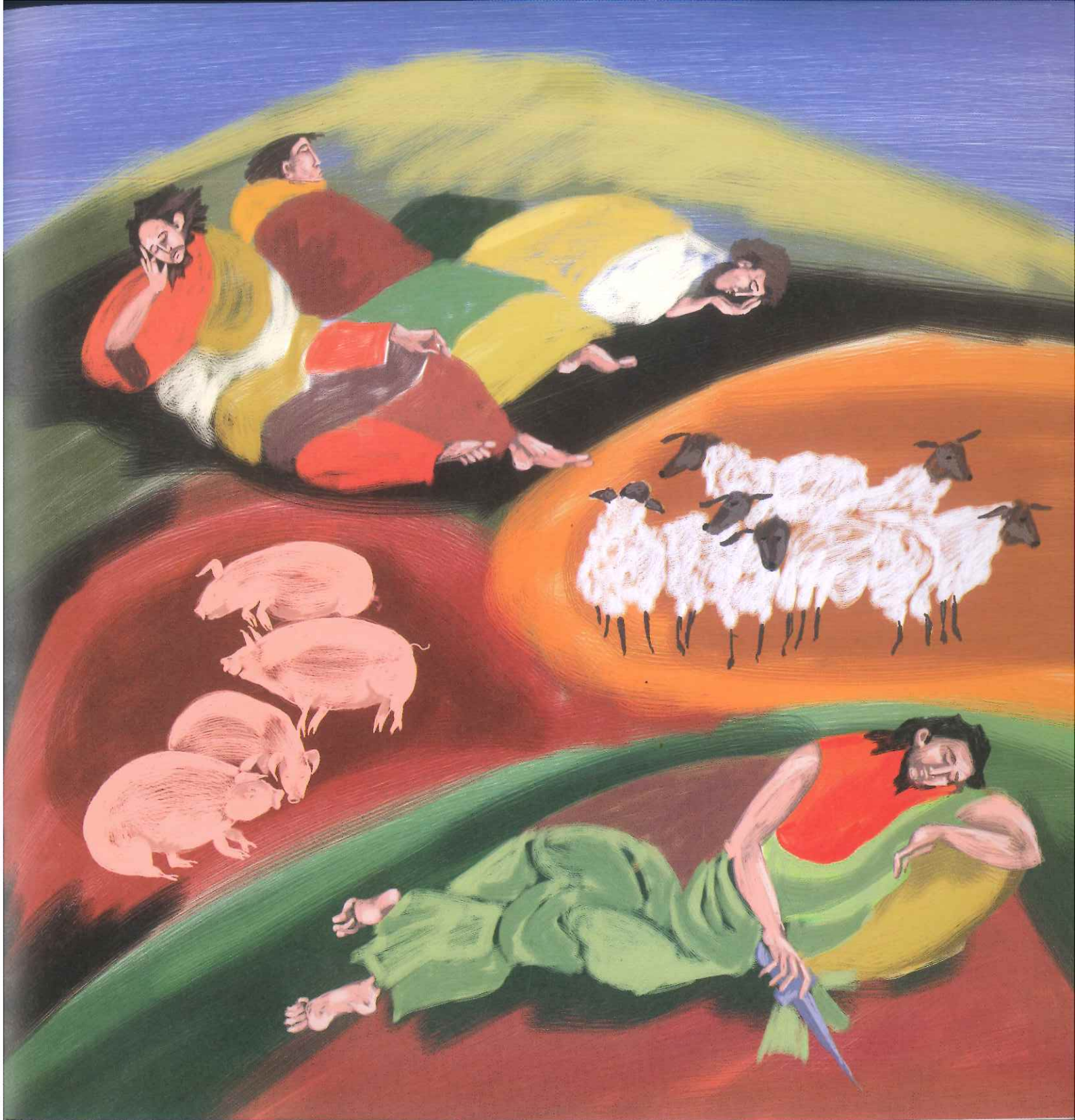
— Ίσως τον έχω γνωρίσει κι εγώ τον αφέντη σου. Μπορεί κάπου να τον έχω δει, να μην είναι χαμένος.

— Έτσι καυχιέται ο καθένας που έρχεται από περιπλανήσεις, ζητώντας να φιλοξενηθεί στο σπίτι του Οδυσσέα. Αλλά είναι όλα ψέματα και μας αφήνουν πιο πικραμένους από πριν. Άσ' τα, λοιπόν, αυτά. Τα 'χουμε ξανακούσει. Εμείς θα σε φιλέψουμε γιατί είμαστε φιλόξενοι κι όχι για ψεύτικα μαντάτα, είπε και του 'βαλε κρασί.

— Καλά, λοιπόν, εγώ δε σου ζητώ να μου δώσεις τώρα τα συχαρίκια για την είδηση. Αλλά σου λέω πως στο τέλος αυτού του μήνα ο Οδυσσέας φτάνει. Όταν τον δεις, τότε θα μου τα δώσεις.

Σκοτείνιασε, γυρίσανε και οι άλλοι βοσκοί με το κοπάδι και βάλανε να κοιμηθούν κοντά στο τζάκι. Η νύχτα ήταν άγρια, χωρίς φεγγάρι. Φυσούσε δυνατός ζέφυρος κι έπιασε βροχή. Ο χοιροβοσκός έδωσε στον Οδυσσέα την κάπα του να σκεπαστεί, πήρε ο ίδιος μια άλλη, φόρεσε το σπαθί του και βγήκε να κοιμηθεί έξω, κάτω από έναν βράχο, κοντά στα ζωντανά.

Ο Οδυσσέας αποκοιμήθηκε χαρούμενος που ο πιστός βοσκός τού είχε τέτοια αγάπη και φρόντιζε το βιος του με θυσίες.

Η Αθηνά έφτασε στη Σπάρτη για να θυμίσει στον Τηλέμαχο πως ήταν καιρός να γυρίσει στην πατρίδα. Τον βρήκε στο παλάτι του Μενέλαου ξαπλωμένο να συλλογίζεται. Κοντά του ο γιος του Νέστορα γλυκοκοιμόταν.

- Τηλέμαχε, φτάνει πια η ξενιτιά. Είναι καιρός να γυρίσεις σπίτι σου, γιατί, όσο λείπεις και το αφήνεις αφύλαχτο, άλλοι σου τρων το βιος σου. Κι αν αλλάξει γνώμη η μητέρα σου και παντρευτεί τον Ευρύμαχο, τον πιο γενναιόδωρο απ' τους μνηστήρες, τι θα γίνει; Θα ξεχάσει κι εσένα και τον πατέρα σου. Φύγε λοιπόν να πας κοντά της, γιατί ο αδερφός της κι ο πατέρας της την πιέζουν ν' αποφασίσει. Έχε τον νου σου όμως γυρίζοντας, γιατί σου 'χουνε στήσει καρτέρι οι μνηστήρες ανάμεσα Σάμη και Ιθάκη με σκοπό να σε ξεκάνουν. Μην πλησιάζεις αυτό το πέραςμα, μη σταματήσεις πουθενά, κι όλη τη νύχτα αρμένιζε. Εκεί που θα πρωτοπιάσετε στην Ιθάκη, κατέβα και τράβα με τα πόδια για τη μάντρα του χοιροβοσκού. Άσε τους συντρόφους σου να πάνε το καράβι στο λιμάνι της χώρας και να ειδοποιήσεις τη μάνα σου πως έφτασες πίσω γερός.

Ο Τηλέμαχος ξύπνησε τον γιο του Νέστορα και του είπε να ξεκινήσουν αμέσως.

Με την αυγή ήρθε και τους βρήκε ο Μενέλαος.

- Στείλε με πίσω στην πατρίδα μου, Μενέλαε, γιατί με τρώει η αγωνία για τα όσα μπορεί να γίνονται στο σπίτι μου, τώρα που είμαι μακριά.
- Καταλαβαίνω και δε σε κρατάω, γιατί αυτό δε θα ήταν φιλοξενία, να σε αναγκάζω να μένεις, ενώ θέλεις να φύγεις. Πάω μόνο να πω να ετοιμάσουν ένα τραπέζι να φάτε καλά πριν ξεκινήσετε, να 'χετε δύναμη στο ταξίδι.

Ζέψανε τα ζώα στο αμάξι και το φόρτωσαν με δώρα. Καθώς τους ξεπροβόδιζε ο Μενέλαος, είδαν έναν αετό να πετάει προς τα δεξιά. Κρατούσε στα νύχια του μια λευκή χήνα.

Φάνηκε σ' όλους πως αυτό ήταν θεϊκό σημάδι, και η Ελένη μάντεψε πως σήμαινε ότι κι ο Οδυσσέας έτσι, σαν τον αετό, θ' αρπάξει τους μνηστήρες.

- Μακάρι να γίνει έτσι όπως λες, είπε ο Τηλέμαχος, και οι δυο νέοι ξεκίνησαν βιαστικά να γυρίσουν στην Πύλο.

Όταν φτάσανε, ο Τηλέμαχος είπε στον γιο του Νέστορα:

- Μη με πας προς το σπίτι σου, γιατί φοβάμαι ότι θα με κρατήσει κι άλλο ο Νέστορας να με φιλοξενήσει, και καταλαβαίνεις πόσο με τρώει η ανάγκη να κάνω πανιά το γρηγορότερο.
- Καλά λοιπόν, είπε εκείνος. Αν και θα θυμώσει ο πατέρας μου.

Σήκωσαν το κατάρτι, δέσανε τα ξάρτια και ανέβασαν το πανί. Έπιασε αεράκι πρύμο. Το καράβι όρμησε στα κύματα. Με τη δύση του ήλιου πλησιάζανε στα στενά. Ο Τηλέμαχος σκεφτόταν αν θα γλιτώσει, γιατί δεν ήξερε πού ήταν στημένη η παγίδα.

Χοιροβοσκός κι αφέντης κοντά στη φωτιά
λέγανε ιστορίες. Ο Οδυσσέας, για να
τον δοκιμάσει, του λέει πως για να μην
του είναι βάρος σκοπεύει να φύγει
και έχει στον νου του να πάει να ζητήσει δουλειά
απ' τους μνηστήρες.

- Δεν κάνεις εσύ γι' αυτούς. Οι υπηρέτες τους
είναι νέοι κι όμορφοι κι αρχοντικά ντυμένοι. Μείνε
καλύτερα εδώ μαζί, να μοιραστούμε ό,τι έχω, μέχρι
να γυρίσει ο Τηλέμαχος, κι αυτός θα σε φροντίσει.

Ακούστηκαν πατήματα έξω στην αυλή. Τα σκυλιά
σηκώθηκαν και κουνούσαν την ουρά τους.

- Κάποιος γνωστός σου έρχεται, είπε ο Οδυσσέας και
είδε ν' ανοίγει η πόρτα και να μπαίνει το παιδί του.

Όρμησε ο βοσκός και φιλούσε τον Τηλέμαχο
στα χέρια, στο κεφάλι κι έκλαιγε απ' τη χαρά του.

- Αχ, αγαπημένο μου παιδί, του λέει, νόμιζα πως
δε θα σε ξαναδώ.
- Πες μου τα νέα απ' το σπίτι. Τι έγινε όσο έλειπα.
- Όπως τ' άφησες είναι όλα. Η μάνα σου πικραμένη
και μονάχη. Έλα όμως να καθίσεις, του είπε και του
πήρε το κοντάρι απ' το χέρι.

Ο Οδυσσέας σηκώθηκε, να του δώσει τη θέση του.
— Όχι, κάθισε, ξένε, θα βρω κάπου άλλη γωνιά
να βολευτώ.

Ο Εύμαιος ο χοιροβοσκός έφερε ψωμί, κοψίδια
και κρασί να πιούνε.

- Ποιος είναι ο ξένος, πώς ήρθε ως εδώ; ρώτησε
ο Τηλέμαχος.
- Είναι απ' την Κρήτη. Πέρασε πολλά μέχρι
να φτάσει εδώ και περιμένει εσένα
να τον φιλοξενήσεις.
- Αλίμονό μου, πώς, μέσα σ' αυτό το σπίτι που
αλωνίζουν οι μνηστήρες. Αν τον πειράξει κανείς,
πώς να του σταθώ, να τον υπερασπίσω. Κράτα
τον εσύ κοντά σου, εγώ θα του στείλω ρούχα
και τρόφιμα εδώ.
- Μια και το 'φερε η κουβέντα, είπε ο Οδυσσέας,
μου καίγεται η καρδιά ν' ακούω αυτά που τραβάς
εσύ, τέτοιος λεβέντης, από τους αναιδείς μνηστήρες.
- Έτσι είναι, ξένε, και βάλαν με τον νου τους
να με καθαρίσουνε, για να μην έχουν εμπόδιο
κανένα. Αλλά πήγαινε, Εύμαιε, να μηνύσεις
στη μάνα μου πως ήρθα και είμαι καλά, για να
μην ανησυχεί. Σε όλους τους άλλους τσιμουδιά.

Μόλις η Αθηνά είδε πως γιος και πατέρας είχαν
μείνει μόνοι, φανερώθηκε στον Οδυσσέα μόνο
και του έγνεψε να πάει έξω απ' τη σtάνη.

- Τώρα μπορείς να πεις στον γιο σου ποιος είσαι.
Μελετήστε οι δυο σας πώς θα ξεκάνετε
τους μνηστήρες. Κατεβείτε στη χώρα, κι εγώ
θα είμαι πλάι σας.

Μετά τον άγγιξε με το μαλαματένιο της ραβδί
κι έγινε νέος, όμορφος και καλοντυμένος.

Στάθηκε στην πόρτα με την καινούρια του μορφή,
κι ο Τηλέμαχος τα 'χασε.

- Θεός είσαι και δεν το 'ξερα, συγχώρεσέ με,
του είπε.
- Δεν είμαι θεός, αλλά είμαι ο πατέρας σου,
που εξαιτίας μου τόσα βάσανα έχεις περάσει.

Τα μάτια του τρέχανε δάκρυα, που τόση ώρα
προσπαθούσε να τα συγκρατήσει.

- Κάποιος θεός μού παίζει παιχνίδι, είπε
ο Τηλέμαχος, που ακόμα δυσκολευόταν
να πιστέψει. Πριν ήσουν γέρος, τώρα νέος,
μόνο οι αθάνατοι μπορούν να τα κάνουν αυτά.

ΡΑΨΩΔΙΑ π, συνέχεια
Ο Τηλέμαχος αναγνωρίζει τον Οδυσσέα.
Ετοιμάζουν την εκδίκηση (204-320).

Μην απορείς, Τηλέμαχε. Είναι
καμώματα αυτά της Αθηνάς για να
μας βοηθήσει. Εγώ είμαι ο πατέρας
σου, που λείπω είκοσι χρόνια τώρα.

Ο Τηλέμαχος τον αγκάλιασε κι άρχισε να κλαίει
από χαρά. Κι αφού χύσανε δάκρυα και αλλάξανε
φιλιά και χάδια, του είπε ο Οδυσσέας πώς έφτασε
με το καράβι των Φαιάκων.

Μετά του ζήτησε τα ονόματα των μνηστήρων
και πόσοι είναι όλοι μαζί, για να σκεφτούν πώς
θα ετοιμάσουν την εκδίκησή τους.

- Ξέρω, του λέει ο Τηλέμαχος, πως είσαι πρώτος
στο σπαθί, αλλά πώς θα τα βάλουμε δύο άντρες
εμείς με τόσους; Πενήντα δυο είναι απ' το Δουλίχι,
λεβέντες όλοι, κι έχουν έξι παραγιούς.
Απ' τη Σάμη είναι είκοσι τέσσερις, άλλοι είκοσι
απ' τη Ζάκυνθο και δώδεκα Ιθακήσιοι.
- Μη σε νοιάζει, θα τα βγάλουμε πέρα γιατί έχουμε
βοηθούς την Αθηνά και τον Δία. Τώρα εσύ ξεκίνα
να πας στο σπίτι μας. Μάζεψε με τρόπο όλα τα όπλα.
Άφησε μόνο δυο σπαθιά κι ασπίδες για μας.

» Καλόπιασε τους μνηστήρες και ρώτησε τη μητέρα
σου ποιοι απ' τους παραγιούς κι απ' τις παρακόρες
έμειναν πιστοί, γιατί οι άλλοι θα τιμωρηθούν μαζί
με τους μνηστήρες.

Πριν προλάβει να επιστρέψει ο Εύμαιος, φάνηκε
η Αθηνά και ξανά τον μεταμόρφωσε σε ζητιάνο.

Οι μνηστήρες, όταν είδαν να επιστρέφει το καράβι με αυτούς που είχαν στήσει καρτέρι στον Τηλέμαχο άπρακτους, άρχισαν να κάνουν άλλα σχέδια για να τον σκοτώσουν. Τα πρόλαβε ο κήρυκας στην Πηνελόπη, κι αυτή, από φόβο για το παιδί της, βγήκε απ' τον πύργο της και ήρθε και τους βρήκε.

- Πάψτε να κατατρέχετε τον Τηλέμαχο!
Είναι ντροπή να κάνετε τέτοιες σκέψεις.
Ο Δίας θα σας τιμωρήσει.

Ο Ευρύμαχος ορθώθηκε και της υποσχέθηκε πως κανείς απ' τους μνηστήρες δε θα απλώσει χέρι στον γιο της.

Οταν ξημέρωσε στη σtάνη, σηκώθηκε ο Τηλέμαχος, φόρεσε τα σαντάλια του και είπε στον Εύμαιο:

- Πάω να δω τη μάνα μου. Εσύ οδήγησε τον ξένο στη χώρα αργότερα. Ας ζητήσει βοήθεια κι από άλλους, εγώ αρκετές φουρτούνες έχω. Ελπίζω να μην του κατοφανεί αυτό που λέω.
- Όχι, παιδί μου, είπε ο Οδυσσεάς. Έχεις δίκιο, θα βρω άλλη βοήθεια, γιατί έτσι γέρος που είμαι τι να προσφέρω στο μαντρί να βγάλω το ψωμί μου. Μόλις ξεστάνει η μέρα, θα 'ρθω στη χώρα.
- Έφυγε ο Τηλέμαχος κι έφτασε στο παλάτι. Έστησε το κοντάρι του σε μια κολόνα και πήγε να βρει τη μάνα του. Η Πηνελόπη τον έσφιξε στην αγκαλιά της και τον φιλούσε στο κεφάλι και στα μάτια.
- Φως μου, παιδί μου, νόμιζα πως σ' έχασα. Τι νέα μας φέρνεις για τον πατέρα σου; Πες μου τα όλα όσα είδαν τα μάτια σου σ' αυτό το ταξίδι.
- Άσ' τα, μάνα, μη θες τώρα να με στενοχωρέσεις. Εδώ με το ζόρι γλίτωσα εγώ ο ίδιος. Τι άλλο θέλεις να σου πω. Όμως κάνε θυσία στους θεούς, γιατί μόνο ο Δίας μπορεί πια να μας σώσει.

Οι μνηστήρες μπροστά στο παλάτι διασκέδαζαν ρίχνοντας τον δίσκο και το κοντάρι, περιμένοντας να έρθει η ώρα του φαγητού.

Ο Οδυσσέας κι ο Εύμαιος πλησιάζανε στην πόλη, όταν εκεί στη μαρμαρένια βρύση απαντηθήκανε με τον Μελάνθιο, τον γιδοβοσκό, που έφερνε θρεφτάρια για το γεύμα των μνηστήρων.

- Α, μπράβο, ωραία ταιριάζατε εσείς οι δυο, ένας χαμένος γερο-χοιροβοσκός κι ένας ζητιάνος! Πού τον πας αυτό τον ζήτουλα τον τεμπέλη; Είπε και δίνει μια κλοτσιά στον Οδυσσέα.

Κρατήθηκε να μην του ορμήσει εκείνος και συνέχισε να κάνει τον κακομοίρη.

- Νεράιδες των Βρυσών, κόρες του Δία, κάνετε να επιστρέψει ο αφέντης μου, να του τσακίσει αυτού του άπιστου τα μούτρα. Που είναι πουλημένος στους μνηστήρες, παράτησε τη δουλειά και ξέχασε τον αφέντη του.
- Τι τσαμπουνάς, παλιόγερε; Ο Οδυσσέας πάει πια, κι αποχαιρέτα και τον φίλο σου τον Τηλέμαχο. Λίγες είναι οι μέρες του!

Έφυγε γελώντας και πήγε να βρει τους μνηστήρες, που είχαν κιόλας στρογγυλοκαθίσει για φαΐ.

Όταν φτάσανε στο παλάτι, λέει ο Οδυσσέας στον Εύμαιο:

- Πέρασε εσύ πρώτος. Εγώ θα 'ρθω μετά να ζητήσω βοήθεια. Μη σε νοιάζει, δεν είμαι αμάθητος από προσβολές, αφού πρέπει να ζητιανεύω το φαΐ μου.

Ένα γέρικο σκυλί, που ήταν ξαπλωμένο εκεί πλάι μέσα στις κοπριές, σήκωσε το κεφάλι του, τέντωσε τον λαιμό του και τ' αυτιά του κι έκανε να σηκωθεί, αλλά δεν μπορούσε.

- Τίνος είναι τούτο το σκυλί; είπε ο Οδυσσέας και γύρισε αλλού το πρόσωπο, γιατί τρέχανε τα μάτια του.
- Είναι ο Άργος του Οδυσσέα, που τον άφησε κουτάβι όταν έφυγε. Δεν πρόλαβε να το χαρεί. Γέρασε το καημένο και κανείς δεν το φροντίζει.

Το σκυλί κούνησε με δυσκολία την ουρά του στον Οδυσσέα, κατέβασε τα αυτιά του και ψόφησε.

Ο Τηλέμαχος πρώτος είδε τον χοιροβοσκό να μπαίνει στο παλάτι και του 'δειξε ένα σκαμνί να κάτσει κοντά του. Πίσω του, ύστερα από λίγο, μπήκε κι ο Οδυσσέας. Στάθηκε στην πόρτα, είδε μέσα κι ακούμπησε σε μια κολόνα.

- Πάρε αυτά τα φαγητά, δώσ' τα στον ξένο, και ας ζητιανέψει απ' τον κάθε μνηστήρα κι άλλα, είπε ο Τηλέμαχος και γέμισε τις χούφτες του Εύμαιου με ψωμί και κρέας.

Ο Οδυσσέας δέχτηκε το φαῖ και κάθισε
στη γωνιά του.

Άρχισε ένα τραγούδι ο τραγουδιστής.
Τότε, ήρθε αόρατη η Αθηνά και στάθηκε δίπλα
στον Οδυσσέα. Κι όταν άρχισε να ζητιανεύει
απ' τον ένα στον άλλον, κάποιος ρώτησε πού
βρέθηκε αυτός ο ξένος μες στο παλάτι.
Πετάχτηκε ο Μελάνθιος να τους πληροφορήσει:

- Τον έφερε ο χοιροβοσκός. Τους είδα και πιο
πριν στη βρύση. Ποιος ξέρει από πού κρατάει
η σκούφια του.

Ο Αντίνοος, ένας απ' τους μνηστήρες,
μίλησε αυστηρά στον Εύμαιο:

- Σαν να μη μας φτάνανε οι ζητιάνοι αυτής
της χώρας, μας κουβαλάς και ξένους.
Ή δε σε νοιάζει να σκορπίζεται το βιος
του αφεντικού σου;
- Αν ήταν για διασκέδαση ή για να κάνει μια δουλειά,
κι εσύ θα τον καλούσες. Αλλά τον φτωχό κανέναν
δεν τον θέλει, είπε ο Εύμαιος. Κι εσύ, Αντίνοε,
είσαι ο πιο σκληρός απ' τους ανθρώπους αυτού του
παλατιού, που στο κάτω κάτω είναι ακόμα το σπίτι
του Τηλέμαχου και της Πηνελόπης.
- Σώπα, μη λογοφέρνεις μ' αυτόν εδώ, μπήκε
στη μέση ο Τηλέμαχος. Βλέπεις, είναι απ' αυτούς

που προτιμάνε να τρώνε μόνοι τους τις ξένες
περιουσίες!

- Τηλέμαχε, κράτα τη γλώσσα σου! του απάντησε
αυτός.

Οι άλλοι μνηστήρες έδωσαν όλοι κάτι
στον Οδυσσέα, κι αυτός, αφού γέμισε ταπεινά
το σακούλι του, πήγε και στάθηκε μπροστά
στον Αντίνοο.

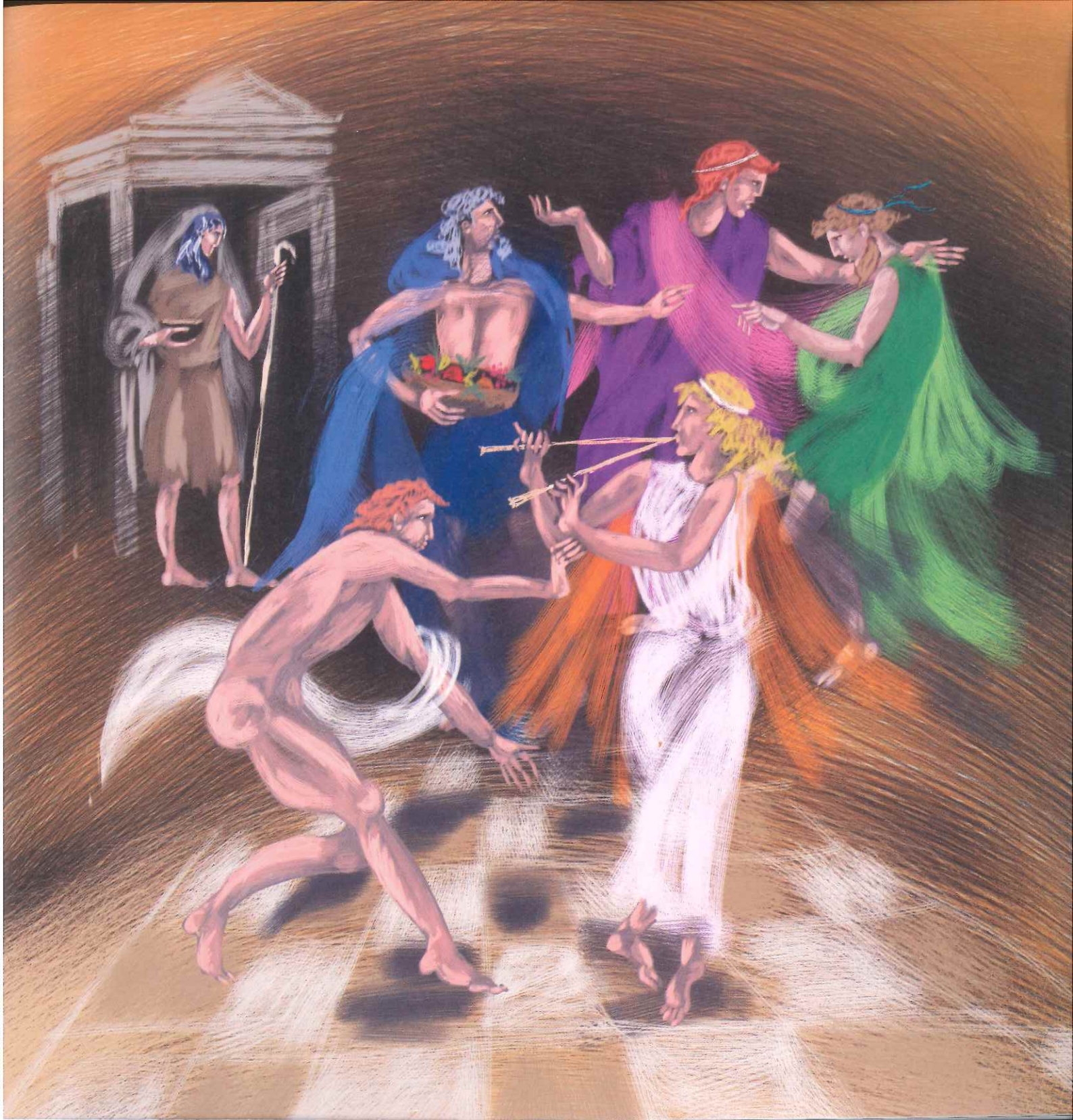
- Εσύ, που μοιάζεις ο πρώτος απ' όλους, πρέπει
να μου δώσεις τα περισσότερα. Ήμουν κι εγώ
κάποτε άρχοντας σε πλούσιο σπίτι και έδινα
πάντα στους φτωχούς.
- Τράβα από δω, δίνε του. Ξέρουν να σου χαρίζουν
οι άλλοι απ' αυτά που δεν είναι δικά τους.
- Ωραίος είσαι, αλλά μυαλό δεν έχεις.
- Μου φαίνεται πως δε θα βγεις ζωντανός
από δω μέσα, γέρο, είπε.

Άρπαξε ένα σκαμνί και του το πέταξε.
Τον χτύπησε στην πλάτη, αλλά ο Οδυσσέας έμεινε
ασάλευτος και δεν είπε λέξη. Έβραζε μέσα του
και αμίλητος ξαναγύρισε στη γωνιά του.

Η Πηνελόπη άκουσε πως χτυπήσανε τον ζητιάνο
μέσα στο σπίτι της κι έστειλε να φωνάξουν
τον χοιροβοσκό.

- Εύμαιε, φέρε τον ξένο εδώ μπροστά μου να μου
τα πει. Αν κάνει πως επιστρέφει ο Οδυσσέας,
θα δουν τι έχουν να πάθουν αυτοί που
τον πειράξανε.

Πήγε να τον φέρει ο Εύμαιος, αλλά ο Οδυσσέας
της παράγγειλε πως θα 'ρθει να τη βρει
όταν θα είναι μόνη της, το βράδυ, γιατί τάχα τώρα
φοβόταν τους μνηστήρες.

Η βραδιά περνούσε και ο Οδυσσέας παρατηρούσε όλα όσα γίνονταν μέσα στο σπίτι του, καθισμένος στη γωνιά του, όταν ξαφνικά φάνηκε στην πόρτα ένας άλλος ζητιάνος. Ήταν αδύνατος και πολύ ψηλός. Τον φώναζαν Ίτρο. Αμέσως τα 'βαλε με τον Οδυσσέα, που του πήρε τη θέση.

- Φεύγα γρήγορα από δω μέσα, πριν σε πετάξω έξω.
- Εγώ δε σου 'κανα κακό, του λέει ο Οδυσσέας. Και οι δυο ζητιάνοι είμαστε. Ζήτα κι εσύ να πάρεις, εμένα δε με νοιάζει. Μη με βλέπεις γέρο. Αν σεβάλω κάτω, θα μετανιώσεις. Είναι καλύτερα για σένα να μην έρθουμε στα χέρια.
- Για κοίτα που βγάζει και γλώσσα, ο παλιόγερος.

Μπήκε στη μέση ο Αντίνοος τότε και είπε πως αυτή ήταν μοναδική ευκαιρία να διασκεδάσουν! Ναβάλουν τους ζητιάνους να παλέψουν, κι όποιος νικήσει να καθίσει στο τραπέζι να φάει μαζί τους.

Σήκωσε ο Οδυσσέας τα κουρέλια του και τα μάζεψε γύρω απ' τη μέση. Φάνηκαν τότε τα γερά του πόδια, τα μπράτσα του και το πλατύ δυνατό του στήθος. Οι μνηστήρες σάστισαν. «Για δεσ εκεί ο γέρος» ψιθυρίζανε ο ένας στον άλλο «τι κορμωστασιά έκρυβε! Θα το φάει το κεφάλι του ο Ίτρος». Το ίδιο τρόμαξε κι ο Ίτρος, όταν είδε τι σώμα φάνηκε μέσα απ' τα κουρέλια. Ήταν όμως αργά.

Του 'δωσε μια ο Οδυσσέας και τον ξάπλωσε φαρδύ πλατύ στο χώμα.

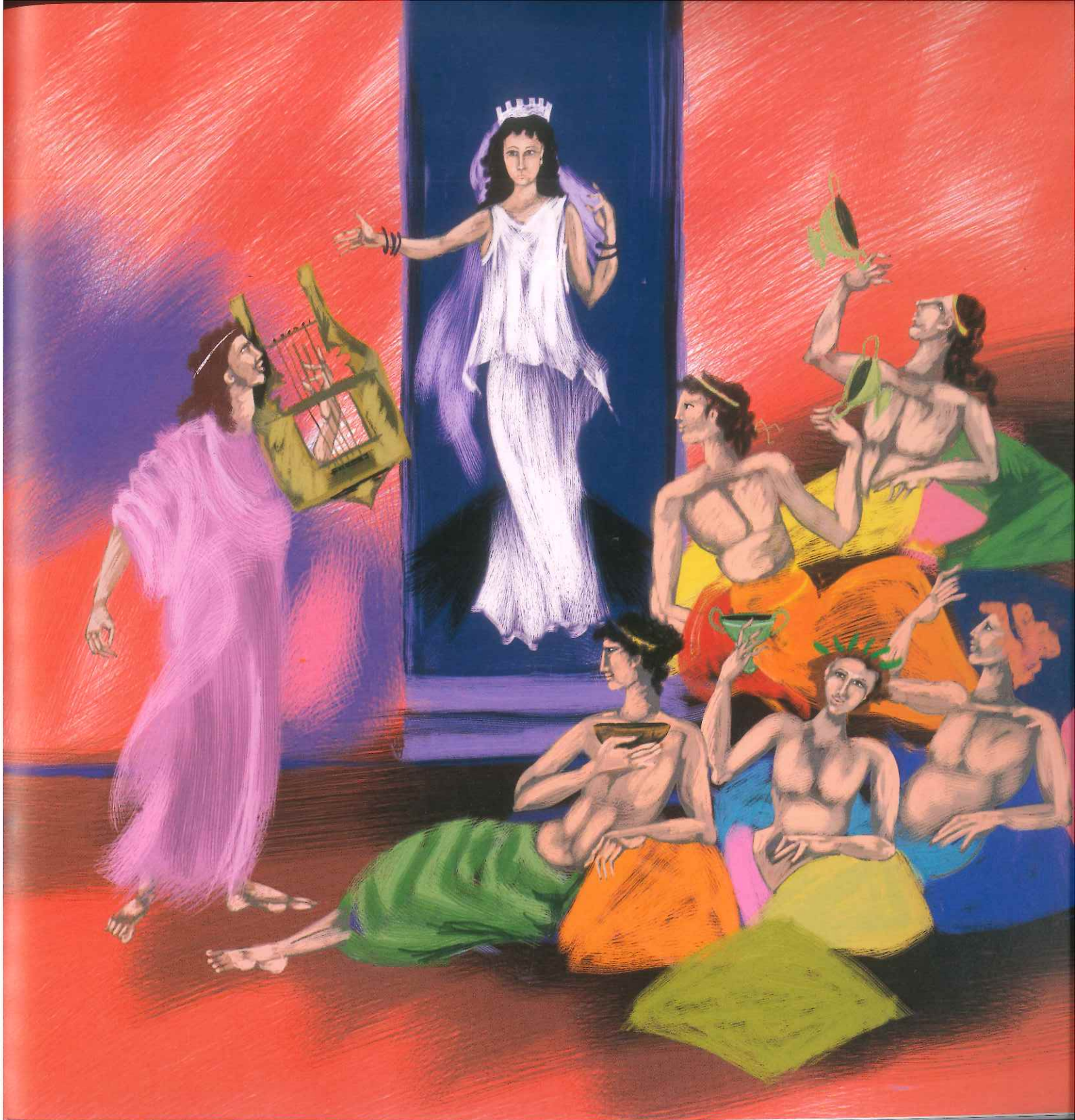
Η θεά Αθηνά έβαλε στον νου της Πηνελόπης να 'ρθει στους μνηστήρες και να τους μιλήσει, για να τη δει και ο Οδυσσέας. Κάλεσε δυο κοπέλες να τη συνοδεύσουν, σκεπάστηκε με το πέπλο της και όμορφη όσο ποτέ μπήκε στην αίθουσα όπου γλεντούσαν οι μνηστήρες.

- Τηλέμαχε, είτε αυστηρά, τι είναι αυτά που μαθαίνω; Πώς άφησες μπροστά στα μάτια σου, μέσα στο σπίτι μας, να χτυπήσουν έναν ξένο;
- Έχεις δίκιο να τα βάζεις μαζί μου, είτε ο Τηλέμαχος, αλλά τα 'χω χαμένα κι εγώ με τούτους τους μνηστήρες, και δεν είναι κανένας με το μέρος μου να με βοηθήσει. Τους διέκοψε ο Ευρύμαχος, που κοιτούσε μαγεμένος την Πηνελόπη:
- Είσαι τόσο όμορφη απόψε που, αν σε βλέπανε, θα 'ρχόντουσαν άλλοι τόσοι υποψήφιοι μνηστήρες στο σπίτι σου.
- Ευρύμαχε, οι χάρες μου είναι μόνο για τον άντρα μου, που, αλίμονο, φαίνεται πως τον έχω χάσει. Το ξέρω πως αργά ή γρήγορα θα αναγκαστώ να ξαναπαντρευτώ, αλλά τι είδους μνηστήρες είστε εσείς όλοι! Αντί να φέροντε δώρα στη νύφη, κάθεστε και τρώτε το βιος της.

Ο Οδυσσέας χάρηκε που τ' άκουσε όλα αυτά. Τι ωραία που τους τα 'λεγε η Πηνελόπη! Χωρίς να τους θυμώνει, τους έφερνε στο φιλότιμο.

- Έχεις δίκιο, είπε ο Αντίνοος, αλλά εμείς δε σκοπεύουμε να φύγουμε πριν διαλέξεις έναν από μας. Θα σου προσφέρουμε δώρα, ο καθένας ό,τι έχει καλύτερο, και θα σε περιμένουμε.

Η Πηνελόπη γύρισε στα δωμάτιά της κι αυτοί άρχισαν να τραγουδάνε και να χορεύουν.

Μείνανε μόνοι τους ο Τηλέμαχος και ο Οδυσσέας.
— Έλα να μαζέψουμε όλα τα άρματα που κρέμονται στους τοίχους, είπε ο Οδυσσέας, που άλλο πια δε σκεφτόταν παρά το πώς θα καθαρίσει τους μνηστήρες. Διώξε όλες τις παρακώρες να πάνε για ύπνο, μην πάρουνε χαμπάρι και το μαρτυρήσουν στους μνηστήρες αύριο το πρωί.

Ο Τηλέμαχος φώναξε τη γριά βάγια του, την Ευρύκλεια, και της είπε:

- Μάζεψε τις κοπέλες όλες, πες τους να πάνε για ύπνο. Εγώ θα μείνω να μαζέψω τα άρματα να τα πάω στην αποθήκη, γιατί ο καπνός τα μαύρισε εδώ μέσα και θα καταστραφούν.
- Και ποιος θα σου φέξει ως εκεί; είπε η βάγια.
- Ο ξένος θα με βοηθήσει.

Μαζέψανε τα κράνη, τις ασπίδες και τα μυτερά κοντάρια. Το παλάτι ήταν λουσμένο στο φως γιατί τους έφεγγε άφαντη η Αθηνά με θεϊκό φως. Όταν τέλειωσαν, ο Οδυσσέας είπε στον Τηλέμαχο να πάει να κοιμηθεί.

Η Πηνελόπη δεν είχε ύπνο. Άνοιξε η πόρτα του δωματίου της και ήρθε μαζί με δυο κοπέλες

να καθίσει κοντά στη φωτιά. Είδε τον Οδυσσέα και τον κάλεσε κοντά της.

- Πες μου, ξέने, ποιος είσαι και πούθε έρχεσαι;
- Μη με ρωτάς, κυρά μου, να σου πω πράγματα που μου σκίζουν την καρδιά. Γιατί δεν είναι σωστό να κλαίγεται κανείς συνέχεια σε ξένο σπίτι.

Η Πηνελόπη όμως ήθελε να πει τους δικούς της καημούς και διηγήθηκε στον ξένο πώς ως τώρα είχε καταφέρει να αποφύγει τον άλλο γάμο, αλλά πια δεν ήξερε άλλα κόλπα. Έφτασε η ώρα που θα 'πρεπε να πάρει την απόφαση, μια που την πιέζανε όλοι. Τότε εκείνος άρχισε να της λέει μια ιστορία ψεύτικη, που 'μοιαζε σαν αληθινή. Πως τάχα καταγόταν απ' την Κρήτη κι εκεί είχε γνωρίσει τον Οδυσσέα, όταν τον έφερε μια κακοκαιρία στο νησί, τότε που ξεκινούσε για την Τροία.

- Και τι φορούσε ο Οδυσσέας;
- ρώτησε η Πηνελόπη, για να βεβαιωθεί πως δεν της έλεγε ψέματα ο ξένος.
- Έχουν περάσει είκοσι χρόνια και ξέχασα, αλλά νομίζω ότι το ρούχο του ήταν κόκκινο και είχε μια χρυσή καρφίτσα σκαλιστή, που έδειχνε ένα σκυλί να πνίγει ένα ζαρκάδι. Κι ακόμα στους ώμους είχε ριγμένο έναν χιτώνα κεντημένο.

Έκλαψε τότε η Πηνελόπη τον άντρα της, που καθόταν μπροστά της.

- Ναι, είναι αλήθεια, ξέने. Την καρφίτσα αυτή του τη χάρισα εγώ και τα ρούχα του όταν έφυγε ήταν αυτά που περιγράφεις. Γι' αυτό από δω και μπρος θα λογαριάζεσαι φίλος του σπιτιού.
- Τώρα θα σου πω και κάτι άλλο, καλή βασίλισσα. Πριν κλείσει αυτός ο μήνας, ο Οδυσσέας θα 'ρθει σπίτι του!

- Αχ, καλέ μου φίλε, ούτε αυτός θα 'ρθει ούτε κι εσύ θα φύγεις. Γιατί μόνο εκείνος, αν ήταν εδώ, θα σε βοηθούσε να γυρίσεις στην πατρίδα σου. Ήξερε να φιλοξενεί τους ξένους, αλλά και να τους κατευοδώνει. Τώρα όμως θα φωνάξω τις κοπέλες να σε λούσουνε και να σου δώσουνε καινούρια ρούχα, γιατί αύριο με το καλό θα καθίσεις πλάι στον Τηλέμαχο στο τραπέζι του σπιτιού μας.

Ο Οδυσσέας φοβήθηκε πως θα τον αναγνωρίσουν αν βγάλει τα κουρέλια του.

- Έχω συνηθίσει στη βρομιά και στα κουρέλια μου και ντρέπομαι να με λούζουν νέες κοπέλες.
- Έχεις δίκιο που δεν τις θέλεις. Αυτές πριν από λίγο σε περιπαίζανε. Μα στάσου, θα φωνάξω τη γριά Ευρύκλεια να πλύνει τα πόδια σου.

Τραβήχτηκε σε μια σκοτεινή γωνιά και περίμενε. Ήρθε η Ευρύκλεια με ζεστό νερό και μια λεκάνη και, καθώς έπιασε το πόδι να το πλύνει, βλέπει ένα σημάδι πάνω από το γόνατο! Ένα όμοιο είχε ο Οδυσσέας, από παιδί, όταν τον δάγκασε ένα αγριογούρουνο στο κυνήγι. Έχασε τη φωνή της. Εκείνος, χωρίς να τον δει κανείς, έβαλε το χέρι του στο στόμα της και της είπε σιγά στο αυτί:

- Μη μιλάς, μην πεις τίποτα, αν δε θέλεις να χαθώ. Κανείς δεν πρέπει να ξέρει πως είμαι εδώ, πριν εξοντώσω τους μνηστήρες.

Η Πηνελόπη τον φώναξε πάλι κοντά της.

- Ξένε, θέλω να σου διηγηθώ ένα όνειρο που είδα, του είπε. Είκοσι χήνες βγήκαν έξω απ' το νερό και τις τάζα με στάρι. Τότε, από μια ψηλή κορφή κατέβηκε ένας αετός μεγάλος και περήφανος. Έπεσε πάνω τους, τους έκοψε τον λαιμό, στη μια μετά την άλλη, και πέταξε μακριά. Έκλαιγα

μέσα στον ύπνο μου, κι ο αετός ξαναγύρισε και κάθισε στη στέγη. Με ανθρώπινη φωνή μου είπε: «Μην κλαις, Πηνελόπη, εγώ είμαι ο άντρας σου, και οι χήνες είναι οι μνηστήρες που ήρθα να τους τιμωρήσω».

- Σωστό είναι το όνειρο που είδες, θα βγει αληθινό, κυρά μου, είπε ο Οδυσσέας.
- Αχ, δεν τα πιστεύω τα όνειρα. Αύριο πρωί πρέπει πια να βάλω τέλος. Έτσι, σαν τελευταία ελπίδα, σκέφτηκα να ορίσω έναν αγώνα σαν αυτόν που έκανε ο Οδυσσέας. Να στήσω όρθια δώδεκα τσεκούρια, το ένα πίσω απ' τ' άλλο, κι από μακριά να ρίχνουν τη σαίτα. Όποιος απ' τους μνηστήρες την περάσει μέσα από τις τρύπες των τσεκουριών, αυτός να γίνει άντρας μου.
- Αυτό να κάνεις και μη σε νοιάζει. Πριν τα βγάλουν πέρα μ' ένα τόσο δύσκολο αγώνισμα οι μνηστήρες, θα 'χει γυρίσει ο Οδυσσέας.
- Καλέ μου ξένε, θα μπορούσα να κάθομαι εδώ όλη τη νύχτα να σ' ακούω. Πάω όμως να κοιμηθώ και μόνη μου να κλάψω ακόμα μια φορά για τον χαμένο άντρα μου. Πέσε κι εσύ και ξεκουράσου μέχρι αύριο.

Πλαγιάζει και ο Οδυσσέας, αλλά πού να κλείσει μάτι. Ο νους του στριφογυρίζει. Μέσα στο σκοτάδι βλέπει τις παρακόρες που ξεπορτίζουνε κρυφά να παν να γλεντήσουνε με τους μνηστήρες και βράζει μέσα του ο θυμός.

Τότε παρουσιάζεται ξανά η Αθηνά και του λέει:

- Κοιμήσου και να 'χεις πίστη σ' εμένα. Εδώ άλλοι βασιζονται σ' έναν φίλο κι ας είναι κι αδύναμος. Εσύ έχεις ολόκληρη θεά να σε προστατεύει.

Εξέγνοιασε και τον πήρε ένας γλυκός ύπνος ως το πρωί. Τον ξύπνησε η φωνή της Πηνελόπης, που παρακαλούσε την Άρτεμη να την πάει στον Άδη παρά να πάρει άλλον άντρα.

Πρωί πρωί τα κλάματα, γιατί όλο το βράδυ έβλεπε τον Οδυσσέα στον ύπνο της.

Μάζεψε ο Οδυσσέας τα σκεπάσματα και βγήκε γρήγορα έξω, γιατί για μια στιγμή φοβήθηκε πως τον είχε γνωρίσει κι εκείνη.

Τράβηξε κατά τους μύλους, όπου δώδεκα παρακόρες αλέθανε σιτάρι. Κοίταξε τον ουρανό και παρακάλεσε τον Δία να τον βοηθήσει αυτή τη μέρα, να του στείλει ένα σημάδι.

Τότε βρόντησε ο ουρανός κι έπεσε αστροπελέκι. Μια απ' τις κοπέλες που αλέθανε είπε:

- Αυτό είναι θεϊκό σημάδι, γιατί ο ουρανός δεν είχε ούτε ένα σύννεφο. Μακάρι να σημαίνει πως τούτο το ψωμί που φτιάχνουμε θα 'ναι το τελευταίο που θα φάνε οι μνηστήρες. Μου λυγίσανε τα γόνατα απ' τον κόπο.

«Θα τους εκδικηθώ τους κλέφτες!» σκέφτηκε ο Οδυσσέας.

Εύπνησε ο Τηλέμαχος και ήρθε να βρει τον Οδυσσέα.

- Απόψε θα καθίσεις στο τραπέζι μου, του είπε κι έπειτα έφυγε μαζί με τα δυο σκυλιά του.

Η Ευρύκλεια έτρεχε πάνω κάτω και έδινε οδηγίες στις παρακόρες να πλύνουν τα τραπέζια, να σκουπίσουν και να στρώσουνε τα καθίσματα με κόκκινα χαλιά.

- Σήμερα έχουμε γιορτή, τους έλεγε. Έρθε ο χοιροβοσκός κι έφερε τρία θρεφτάρια για ψήσιμο.

Ο γιδοβοσκός ο Μελάνθιος μόλις είδε τον Οδυσσέα είπε:

- Ακόμα θα 'χουμε τον μπελά σου μέσα στο σπίτι; Δεν πας να βρεις αλλού να γεμίσεις την κοιλιά σου, ξεδιάντροπε ζητιάνε;

Ο Οδυσσέας αμίλητος τα δεχόταν όλα κι ετοίμαζε την εκδίκησή του. Άρχισαν να έρχονται και οι μνηστήρες συζητώντας ακόμα τον θάνατο του Τηλέμαχου. Εκεί που τα 'λεγαν, πέταξε από αριστερά ένας αετός που κρατούσε ένα περιστέρι.

- Αφήστε αυτό το σχέδιο, τους είπε ο Αμφίνομος. Βλέπετε τον αετό, είναι σημάδι πως δεν το θέλει ο Δίας.

Άρχισε το φαγοπότι. Για να βράζει όλο και πιο πολύ ο θυμός μέσα του, έβαλε η Αθηνά πάλι τους μνηστήρες να περιπαίζουνε τον Οδυσσέα. Ένας απ' αυτούς σε μια στιγμή άρπαξε ένα βοδινό

ποδάρι απ' τα κρέατα που τρώγανε και του
το πέταξε. Έσκυψε όμως εκείνος και τη γλίτωσε.

- Αλίμονό σου αν τον χτύπαγες, του είπε
ο Τηλέμαχος, θα σ' έκανα κομμάτια! Δε φτάνει
που τρώτε τζάμπα εδώ μέσα, αλλά βασανίζετε
τους ξένους μου. Προτιμώ να πεθάνω παρά
να βλέπω αυτές τις ξεδιαντροπιές.
- Έχεις δίκιο, Τηλέμαχε, είπε ο Αγέλαος. Αυτά όλα
πρέπει να σταματήσουν. Μόνο πες πια στη γλυκιά
μητέρα σου να πάρει την απόφαση, να διαλέξει
έναν από μας. Δε θα 'ρθει πια ο Οδυσσέας.
- Δεν μπορώ εγώ να αναγκάσω τη μητέρα μου να
φύγει απ' το σπίτι της. Αυτή αποφασίζει.

Τυφλοί απ' το μεθύσι γελάγανε οι μνηστήρες τόσο,
που δάκρυα τρέχαν απ' τα μάτια τους. Παράξενο
όμως, ένας απ' αυτούς, ο Θεοκλύμενος, είχε ένα
κακό προαίσθημα.

- Βλέπω σκοτάδι να κυκλώνει τα κεφάλια σας.
Βλέπω να στάζουν αίμα οι τοίχοι. Χάθηκε ο ήλιος
και γέμισε ίσκιους νεκρών το σπίτι.
- Πάει, τρελάθηκε, λέγαν γελώντας οι μνηστήρες.
- Εγώ φεύγω, είπε ο Θεοκλύμενος. Βλέπω κακό
μεγάλο να 'ρχεται.

Δώσ' του και γελούσαν οι μνηστήρες κι όλο πείραζαν
τον Τηλέμαχο. Κι εκείνος κοίταζε τον πατέρα του
περιμένοντας.

Η Πηνελόπη πήρε το κλειδί και πήγε στο δωμάτιο όπου φύλαγε το τόξο του Οδυσσέα. Πήρε τα βέλη και σ' ένα καλάθι έβαλε τα τσεκούρια. Φώναξε τις παρακόρες και τους είπε να τα κουβαλήσουνε στην αίθουσα που γλεντούσαν οι μνηστήρες. Εκείνη έμεινε μόνη της κι έκλαψε σφίγγοντας στην αγκαλιά της το τόξο του άντρα της. Μετά σκούπισε τα μάτια της και ήρθε και τους βρήκε.

Είπε στον Εύμαιο τον χοιροβοσκό και στον πιστό βοσκό των βοδιών του Οδυσσέα, τον Φιλοίτιο, να ετοιμάσουν το τόξο, να τεντώσουν τη χορδή. Με δάκρυα στα μάτια, το πήρανε στα χέρια τους και το χαϊδεύανε, σαν να αγγίζανε τα χέρια του αφέντη τους.

Σηκώθηκε ο Τηλέμαχος, πέταξε την κόκκινη χλαμύδα από τους ώμους του, έβγαλε το σπαθί του και μ' αυτό έσκαψε ένα αυλάκι στο χώμα. Μέσα κει έστησε όρθια τα τσεκούρια το ένα πίσω απ' το άλλο και πάτησε το χώμα γύρω. Μετά πρώτος πήρε το τόξο και τρεις φορές δοκίμασε να το τεντώσει και να σημαδέψει τις τρύπες στα τσεκούρια για να ρίξει τη σαίτα να τα περάσει και τα δώδεκα μαζί. Την τέταρτη φορά το τέντωσε, αλλά κράτησε την ορμή του, γιατί είδε τον πατέρα του να του γνέφει να σταματήσει.

— Δεν έχω δύναμη αρκετή, γι' αυτό ελάτε εσείς να δοκιμάσετε ένας ένας, να δούμε ποιος είναι ο πιο γερός και ικανός, και να τελειώσει ο αγώνας.

Ακούμπησε το τόξο γυρτό πάνω στην πόρτα, στο κατώφλι, και πλάι τη φτερωτή σαίτα.

— Ωραία, είπε ο Αντίνοος, αρχίζουμε από δεξιά. Ας έρθει ο Λειώδης.

Δοκίμασε αυτός, αλλά τίποτα. Είχε αδύνατα χέρια. Το παράτησε.

— Με τούτο το αγώνισμα θα βγούμε όλοι άχρηστοι και κανένας μας δε θα φανεί άξιος να πάρει την Πηνελόπη, είπε.

— Να μιλάς για τον εαυτό σου, απάντησε ο Αντίνοος. Τώρα θα δεις πόσοι από μας μπορούν να το τεντώσουν. Μελάνθιε, είπαν στον γιδοβοσκό, πήγαινε φέρε λίπος να αλείψουμε το δοξάρι να μαλακώσει.

Έγινε κι αυτό κι έπιασαν να δοκιμάζουν όλοι, μα του κάκου.

Την ίδια ώρα βγήκανε έξω ο χοιροβοσκός και ο πιστός φύλακας των βοδιών. Πίσω τους ήρθε ο Οδυσσέας.

— Θέλετε εσείς, οι δυο πιστοί βοσκοί, να βοηθήσετε τον Οδυσσέα; ρώτησε. Αν φανερωνόταν μπροστά σας έτσι ξαφνικά, με ποιον θα πηγαίνατε, μ' αυτόν ή με τους μνηστήρες;

— Ας ήτανε να 'ρχόταν. Θα 'βλεπες τη δύναμη, είπαν οι βοσκοί, και πώς θα του παρασταθούμε.

— Λοιπόν, να με εδώ μπροστά σας! Είμαι εγώ ο Οδυσσέας. Μόνο από σας τους δυο άκουσα λόγια αγάπης και πίστης, γι' αυτό σας φανερώθηκα. Τώρα όμως ο σκοπός μου είναι να ξεκάνω πρώτα τους μνηστήρες, και από σας περιμένω βοήθεια, είπε. Και μετά τους έδειξε το σημάδι στο πόδι του,

που είχε αναγνωρίσει και η Ευρύκλεια. Όλοι οι δικοί του γνωρίζανε αυτό το σημάδι. Οι βοσκοί τον αγκάλιαζαν και τον φιλούσαν με δάκρυα χαράς που τρέχανε ποτάμια.

- Αφήστε τώρα τα κλάματα. Πάμε πάλι μέσα. Εσύ, Εύμαιε, τρέχα πάρε το τόξο μου και δώσ' το μου στο χέρι, και εσύ, Φιλοίτιε, κλείδωσε όλες τις πόρτες της αυλής και του σπιτιού, για να μην μπορέσει κανείς να το σκάσει.

Ο Ευρύμαχος είχε στα χέρια του ακόμα το τόξο και αγωνιζόταν να το τεντώσει.

- Δε με νοιάζει τόσο να χάσω την Πηνελόπη απ' αυτό το αγώνισμα, έλεγε, αλλά δε δέχομαι να φανώ κατώτερος απ' αυτό που ήταν ο Οδυσσέας.
- Άσ' το, πέταξέ το, του είπε ο Αντίνοος. Έλα να γλεντήσουμε απόψε. Ο αγώνας μπορεί να αναβληθεί για αύριο.

Αυτό άρεσε σ' όλους τους μνηστήρες. Πλύνανε τα χέρια τους και στρογγυλοκάθισαν στο τραπέζι.

- Θα ήθελα κι εγώ να δοκιμάσω να τεντώσω το τόξο, είπε ο Οδυσσέας και όλοι έμειναν κατάπληκτοι.
- Νομίζω πως παραπήρες θάρρος, ξένε, του είπε ο Αντίνοος. Μήπως σε χτύπησε το κρασί στο κεφάλι;

Η Πηνελόπη σηκώθηκε απ' το σκαμνί της και είπε στον Αντίνοο:

- Ο ξένος μας δε θέλει να σας συναγωνιστεί, ούτε γυναίκα του θέλει να με πάρει. Έχει όμως δικαίωμα να δοκιμάσει όλα όσα προσφέρει το σπίτι μας σε τούτη τη διασκέδαση. Δώστε του, λοιπόν, αμέσως το τόξο.

- Εγώ θα δώσω το τόξο στον ξένο μας, είπε ο Τηλέμαχος. Εσύ όμως, τώρα, πήγαινε να κάνεις τις δουλειές σου. Θα μείνω εγώ να παρακολουθήσω τον αγώνα.

Παραξενεύτηκε με τα λόγια αυτά η Πηνελόπη. Πήρε τις παρακόρες της κι έφυγε για τα δωμάτιά της.

Ο χοιροβοσκός έδωσε το τόξο στον Οδυσσέα. Εκείνος το έπιασε, το κοίταξε καλά, το χάιδεψε, τέντωσε τη χορδή του μ' ευκολία και με το δεξί του χέρι τη δοκίμασε σαν να ήταν χορδή από κιθάρα.

Οι μνηστήρες κοίταζαν κατάπληκτοι.

Έβγαλε μια σαίτα απ' τη θήκη, σημάδεψε και έριξε απ' το σκαμνί που καθόταν. Με το πρώτο η σαίτα πέρασε όλα τα τσεκούρια στη σειρά. Μπήκε απ' την πρώτη τρύπα και βγήκε απ' την τελευταία.

- Βλέπεις, Τηλέμαχε, είπε, κάτι αξίζω ακόμα, και του έγνεψε να 'ρθει κοντά του.

Κι εκείνος έβγαλε το μυτερό σπαθί του, πήρε το κοντάρι του και στάθηκε πλάι στον πατέρα του.

Ο Οδυσσέας μεμιάς πέταξε από πάνω του τα κουρέλια, άρπαξε τη σαϊτοθήκη και ανέβηκε στο κατώφλι της πόρτας.

- Αυτός ο αγώνας τέλειωσε, είπε. Τώρα θα ριξω σ' άλλο σημάδι.

Σήκωσε το τόξο. Το πρώτο βέλος που έριξε πέτυχε τον Αντίνοο στον λαιμό, την ώρα που σήκωνε το ποτήρι του για να πιει. Έγειρε δίπλα και έπεσε παρασύροντας όλο το τραπέζι και τα φαγητά στο πάτωμα.

Οι μνηστήρες πετάχτηκαν όρθιοι και σκόρπισαν μες στο δωμάτιο. Κολλήσανε στους τοίχους τρομαγμένοι.

- Σκυλιά, ήρθε η ώρα της εκδίκησης, είπε ο Οδυσσέας. Τόσο καιρό τρώτε και πίνετε χωρίς να σέβεστε τίποτε μέσα στο σπίτι μου, μα τώρα απλώθηκαν πάνω σας τα δίχτυα του θανάτου.

Ζαρώσανε έντρομοι οι μνηστήρες.

- Αν είσαι αλήθεια εσύ ο Οδυσσέας, πετάχτηκε ο Ευρύμαχος, έχεις πάρει την εκδίκησή σου. Για όλα φταίει ο Αντίνοος, που τον σκότωσες. Ήταν δική του ιδέα να βασιλέψει στη θέση σου. Καλά να πάθει αυτός. Λυπήσου μας εμάς, κι ό,τι σου σπαταλήσαμε θα σ' τα γυρίσουμε πίσω.

- Ευρύμαχε, απ' τα χέρια μου κανείς δε θα γλιτώσει.
- Τραβήξτε τα μαχαίρια σας, φώναξε ο Ευρύμαχος. Ρίξτε τα τραπέζια και κρυφτείτε πίσω τους! Και όρμησε πάνω στον Οδυσσέα.

Η σαΐτα του Οδυσσέα τον βρήκε στην καρδιά κι έπεσε νεκρός. Όρμησε ο Αμφινόμος με το μαχαίρι να βγει απ' την πόρτα, αλλά τον βρήκε κονταριά του Τηλέμαχου και τον έριξε μπρος στο κατώφλι. Πήδηξε αυτός πλάι στον πατέρα του και του είπε:

- Πάω να φέρω ασπίδες και κοντάρια ν' αρματωθούμε ο Εύμαιος, ο βοσκός κι εγώ.
- Τρέχα, όσο βαστάνε οι σαΐτες μου, είπε ο Οδυσσέας.

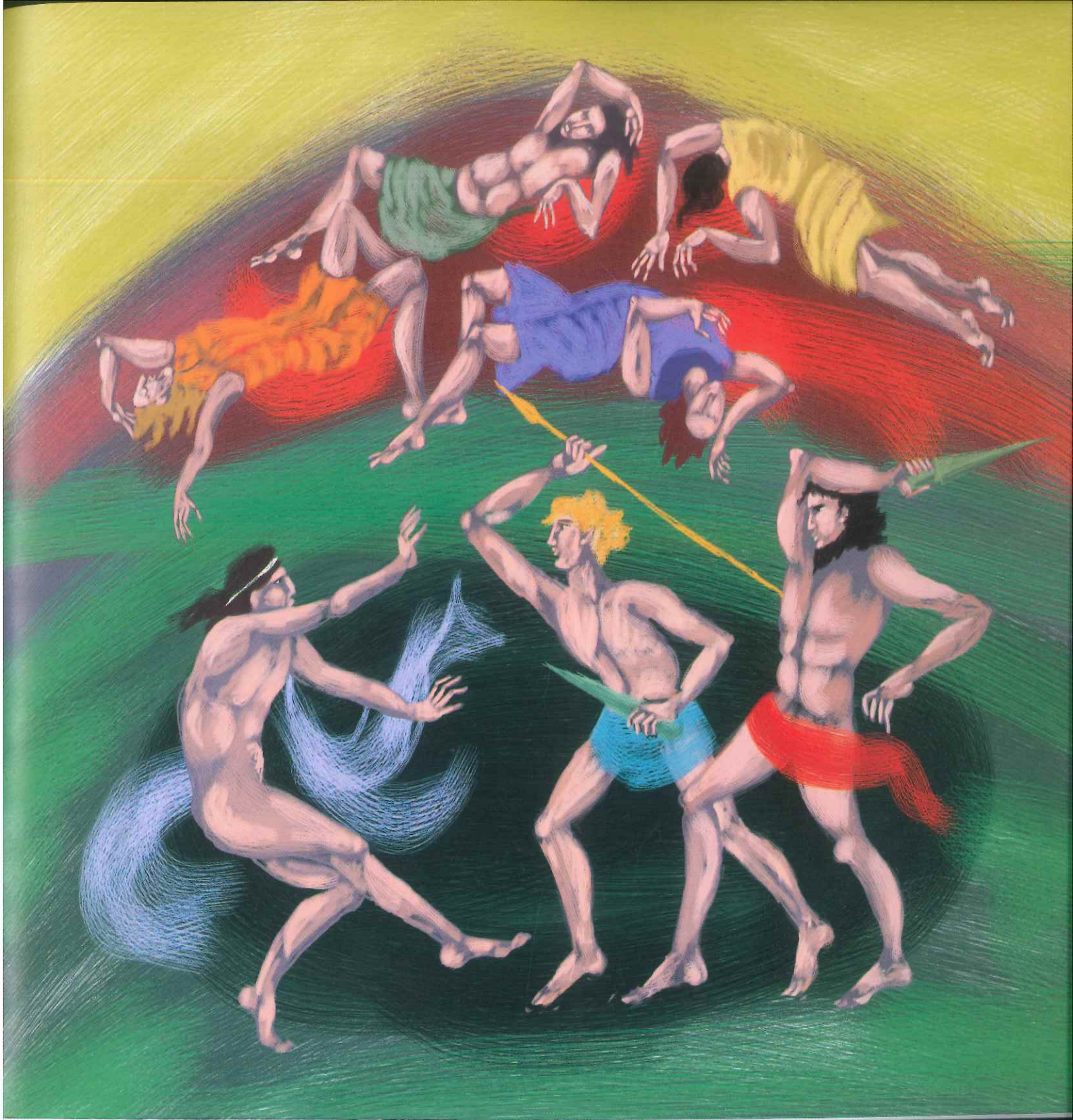
Πήγε κι ήρθε σαν αστραπή ο Τηλέμαχος, αλλά ο γιδοβοσκός Μελάνθιος τον παρακολουθούσε. Χώθηκε κι αυτός κρυφά κι έφερε όπλα στους μνηστήρες από την αποθήκη, που είχε ξεχαστεί ανοιχτή.

Άσχημα τα πράγματα, πιο πολλοί εκείνοι και τώρα γερά αρματωμένοι. Ήρθε όμως η Αθηνά με τη μορφή του Μέντορα και στάθηκε πλάι τους. Την είδε ο Οδυσσέας και κατάλαβε. Και οι μνηστήρες, νομίζοντας πως ήταν ο Μέντορας, τον φοβερίζουν και τον απειλούν.

- Οδυσσέα, λέει η Αθηνά, εσύ που πολέμησες στην Τροία μη φοβηθείς τους μνηστήρες. Έλα και στάσου δίπλα μου, να δεις πώς πολεμάει ο Μέντορας τους εχθρούς του.

Και αφού είπε αυτά, έγινε χελιδόνι και πήγε και κάθισε στην οροφή. Ορμήσανε πάλι οι μνηστήρες και ρίξαν με τα κοντάρια, αλλά τα 'φερε έτσι η Αθηνά που πήγαιναν χαμένα.

Ρίχνουν ο Οδυσσέας και οι δικοί του και ξέκαναν

τέσσερις. Οι άλλοι τρέχουν σαν τρελοί τριγύρω, μέχρι που δεν έμεινε κανείς. Μονάχα ο τυφλός τραγουδιστής ο Φήμιος βγήκε από κει που ήταν κρυμμένος και παρακάλεσε τον Οδυσσέα να τον σπλαχνιστεί.

Κάτω από μια προβιά ξεπρόβαλε κι ο κήρυκας Μέδοντας και του 'πεσε στα πόδια.

- Στάσου, είπε ο Τηλέμαχος, είναι αθώοι τούτοι οι δυο, μην τους σκοτώνεις.

ΡΑΨΩΔΙΑ ψ, ΣΤΙΧΟΙ 1-382

Η Πηνελόπη αναγνωρίζει τον Οδυσσέα (1-382).

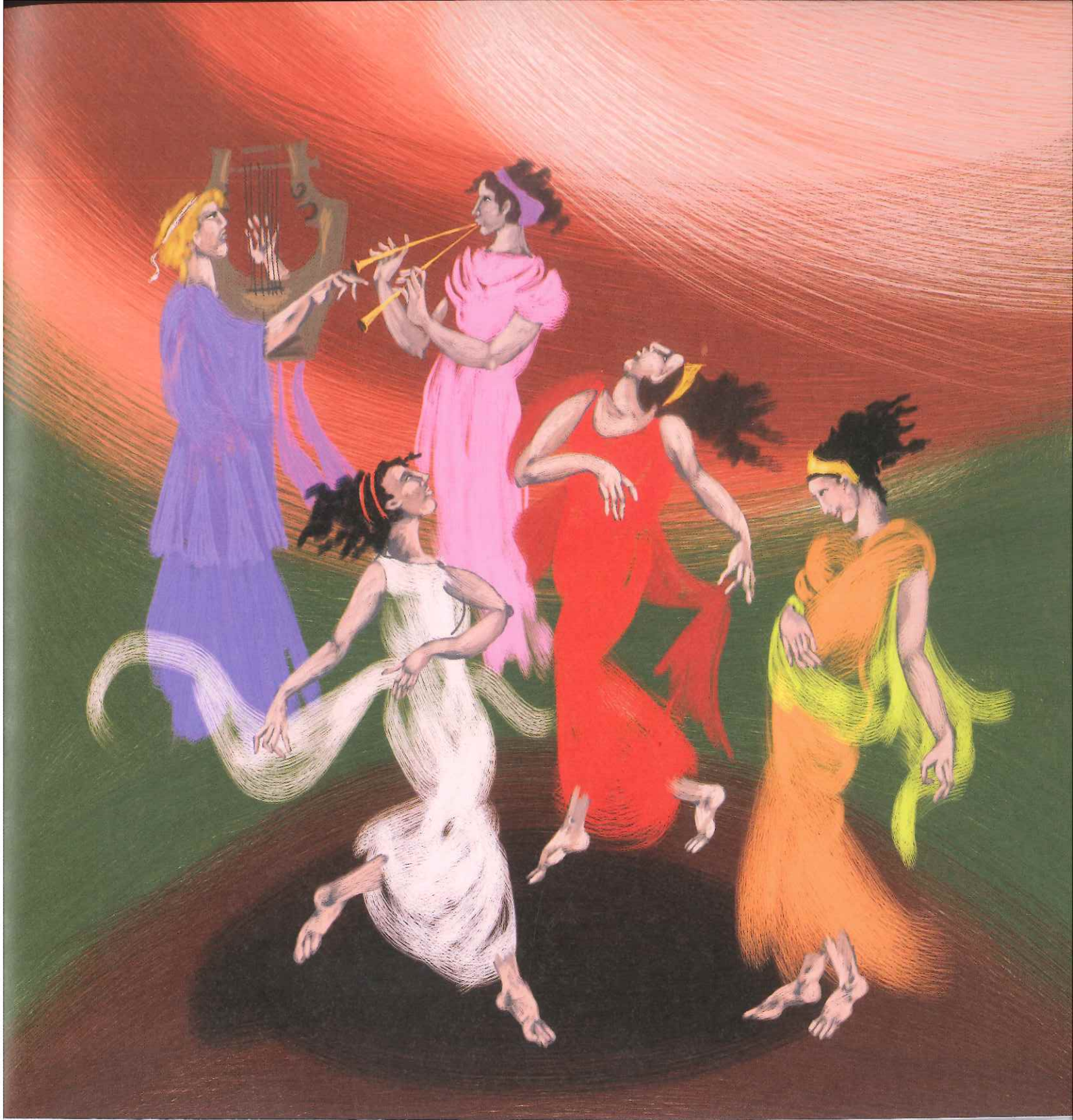
Τα κουφάρια των μνηστήρων τα σύρανε έξω στην αυλή. Φωνάξανε την Ευρύκλεια να φέρει τις παρακόρες να πλύνουνε την αίθουσα και να μπουने όλα σε τάξη.

Η γριά, χαρούμενη, του 'φερε ρούχα ν' αλλάξει, κι ανέβηκε να βρει την Πηνελόπη.

- Ξύπνα, κυρά μου, και ήρθε ο άντρας σου.
- Καημένη γριούλα, της λέει εκείνη, σου σάλεψε το μυαλό. Τι με ξυπνάς πάλι με ψέματα και φαντασίες;
- Δε σε γελώ, παιδάκι μου. Ο ξένος είναι ο άντρας σου, που κρυβόταν μέχρι να ξεκάνει τους μνηστήρες. Σήκω μόνη σου να δεις, τους σκότωσε όλους σαν το λιοντάρι.
- Κάποιος θεός θα το 'κανε, είπε η Πηνελόπη, που δεν μπορούσε να πιστέψει ακόμα.

Γεμάτη αμφιβολίες μπήκε στην αίθουσα και στάθηκε απέναντι στον Οδυσσέα, κοντά στη φωτιά που έκαιγε. Εκείνος κοιτούσε στη γη και περίμενε με λαχτάρα να την ακούσει. Τον κοιτούσε, και τότε νόμιζε πως τον γνώριζε, τότε πως δεν τον είχε ξαναδεί.

- Μάνα μου, πώς μένεις μακριά απ' τον πατέρα μου, που έχεις είκοσι χρόνια να τον δεις; της λέει ο Τηλέμαχος.

- Έχω σαστίσει, παιδί μου, δεν μπορώ να το πιστέψω. Έχουμε όμως, εγώ κι ο πατέρας σου, κάποια μυστικά που δεν τα ξέρουν άλλοι. Άφησέ μας μόνους. Αν είναι εκείνος, θα γνωρίσω τα σημάδια.
- Πήγαινε, Τηλέμαχε, είπε ο Οδυσσέας, και πες στον τραγουδιστή να πιάσει να παίξει στην αυλή, κι όσοι θέλουν να χορέψουν. Όσοι περνάνε απ' έξω να ακούνε και να νομίζουνε πως γίνεται γάμος στο σπίτι μας.

Πήγε μετά και λούστηκε κι έβαλε όμορφα ρούχα. Η Αθηνά τον έκανε να λάμπει. Στάθηκε απέναντι στη γυναίκα του, όμορφος σαν θεός, και της είπε:

- Καημένη γυναίκα μου, οι θεοί σου χάρισαν αδάμαστη ψυχή. Καμία άλλη δε θα είχε τη δύναμη να σταθεί έτσι υπομονετικά μακριά από τον άντρα της, που επιστρέφει ύστερα από είκοσι χρόνια στο σπίτι του. Η καρδιά σου είναι από πέτρα. Πρόσταξε όμως να μου στρώσουν να κοιμηθώ.
- Ευρύκλεια, είπε εκείνη, βγάλε έξω το κρεβάτι του Οδυσσέα απ' το υπνοδωμάτιό μου και στρώσε του να ξαπλώσει.
- Ποιος μπορεί να κουνήσει το κρεβάτι μου, είπε αυτός θυμωμένα. Είναι σκαλισμένο πάνω στη ρίζα μιας ελιάς που είχα στην αυλή μου. Έχτισα το δωμάτιο γύρω της, έκοψα τα κλαδιά της κι έκανα στο φαρδύ κορμό της σκαλιστό το κρεβάτι μου. Μόνο θεός μπορεί να το μετακινήσει.

Τότε έτρεξε η Πηνελόπη κι έπεσε στην αγκαλιά του. Αυτό ήταν το σημάδι που μόνο οι δυο τους ξέρανε. Αγκαλιά πήγανε για ύπνο, και εκείνο το βράδυ η Αθηνά κράτησε την αυγή, την καθυστέρησε να μη βγει και ξημερώσει, για να κρατήσει η νύχτα της χαράς τους πιο πολύ.

Την άλλη μέρα ο Οδυσσέας φόρεσε τ' άρματά του, ξύπνησε τον Τηλέμαχο, τον Εύμαιο και τον βοσκό, και τους είπε να ετοιμαστούν να πάνε μαζί του να βρουν τον Λαέρτη, τον πατέρα του. Στη γυναίκα του είπε να μείνει μέσα με τις παρακόρες της, γιατί θα μαθευόταν ο θάνατος των μνηστήρων αργά ή γρήγορα και η πόλη θα ξεσηκωνόταν.

Ο Ερμής ήρθε και πήρε τις ψυχές των μνηστήρων να τις οδηγήσει στον Κάτω Κόσμο. Περάσανε μέσα από τα στενά του Ωκεανού στο ποτάμι που οδηγεί στο λιβάδι με τους ασφόδελους. Εκεί σαν ίσκιοι γυρίζουν οι ψυχές των πεθαμένων. Είναι ο Αχιλλέας με τον Πάτροκλο, που πέσανε στην Τροία, κι ο βασιλιάς Αγαμέμνονας, που τον σκότωσε ο Αίγισθος.

Ο Αγαμέμνονας γνώρισε τους μνηστήρες. Τους είχε συναντήσει παιδιά, όταν πήγε να πάρει τον Οδυσσέα απ' την Ιθάκη να ξεκινήσουν για την εκστρατεία της Τροίας.

- Ποια συμφορά σάς έφερε όλους εδώ, τον ανθό της λεβεντιάς απ' την Ιθάκη; Πώς πέσατε έτσι μαζωμένοι; Βούλιαξε το καράβι σας ή χαθήκατε πολεμώντας με εχθρούς που υπερασπίζονταν τα κάστρα και τις γυναίκες τους;

Μίλησε η ψυχή του Αμφιμέδοντα και του είπε:

- Η αλήθεια είναι, Αγαμέμνονα, πως μας σκότωσε όλους ο Οδυσσέας. Για χάρη της γυναίκας του, που θέλαμε ο καθένας να την παντρευτεί. Μέσα στο σπίτι της τρία χρόνια μας ξεγέλαγε αναβάλλοντας τον γάμο με την ελπίδα πως θα γυρίσει ο άντρας της. Ήρθε λοιπόν ο Οδυσσέας

ντυμένος με κουρέλια και κανέννας μας δεν τον γνώρισε. Κι αφού είδε τα έργα μας κι έφαγε προσβολές ένα σωρό, μια μέρα, με τη βοήθεια του γιου του, μας έκλεισε στο παλάτι και μας ξέκανε έναν έναν.

- Τυχερός ο Οδυσσέας, είπε ο Αγαμέμνονας. Είχε πιστή και καλή γυναίκα να τον περιμένει. Όχι σαν τη δική μου, που σκότωσε τον άντρα της κι άφησε πίσω της κακή φήμη και φόβο για όλο των γυναικών το γένος.

Ο Οδυσσεύς και οι δικοί του βγήκαν έξω απ' την πόλη κι έφτασαν στο χωράφι του Λαέρτη. Εκεί περνούσε τον καιρό του ο γέρος συντροφιά με τους πιστούς βοηθούς του, βοσκούς και αγρότες.

- Εσείς να πάτε να ετοιμάσετε το φαγητό, είπε ο Οδυσσεύς στον Τηλέμαχο και στους δυο βοσκούς. Εγώ θα πάω μόνος μου να μιλήσω στον Λαέρτη.

Βρήκε τον πατέρα του να σκαλίζει ένα δεντράκι. Στάθηκε στη σκιά μιας αχλαδιάς και τον κοίταζε με δάκρυα στα μάτια, γερασμένο, κουρελή, θλιμμένο, μόλις που έσερνε τα πόδια του.

- Βλέπω ο κήπος σου είναι πολύ όμορφος, γέρο. Αχλαδιές, ελιές και κλήματα, όλα περιποιημένα, μόνο εσύ είσαι αφρόντιστος, του είπε πειραχτικά, κι όμως έχεις την όψη βασιλιά.
- Εγώ είμαι ο Λαέρτης, ο πατέρας του βασιλιά της Ιθάκης που, αλίμονο, χάθηκε στον πόλεμο. Τώρα άλλοι διαφεντεύουν το σπίτι του, γι' αυτό βλέπεις τούτα τα χάλια.
- Κι εγώ είμαι φίλος του Οδυσσέα και ήρθα εδώ να τον συναντήσω.

- Ο Οδυσσεύς πέθανε, είπε ο γέρος και θάμπωσαν τα μάτια του.

Πήρε χώματα και τα 'ριξε πάνω στην άσπρη κεφαλή του κι έκλαιγε και χτυπιότανε.

Ο Οδυσσεύς δεν άντεξε άλλο. Όρμησε, τον αγκάλιασε και του είπε:

- Εγώ είμαι το παιδί σου, μην κλαις πια. Μόνο κοίτα να με βοηθήσεις, γιατί σκότωσα τους μνηστήρες και, μόλις μαθευτεί, θα έρθει όλη η πόλη ζητώντας εκδίκηση.
- Δεν μπορώ να το πιστέψω πως είσαι εσύ, του λέει ο Λαέρτης. Δείξε μου σημάδια, θέλω να βεβαιωθώ.
- Να, δες την πληγή που μου 'κανε στο πόδι το αγριολούρουνο όταν ήμουν παιδί, κι αν θέλεις κι άλλη απόδειξη, θα σου πω τα δέντρα του περιβολιού μας που μου είπες πως μου χαρίζεις. Ήμουν παιδάκι και περπατούσαμε στον κήπο. Μου έδωσες δώδεκα αχλαδιές, σαράντα συκιές, δέκα μηλιές και πενήντα σειρές κλήματα με λογιά λογιά σταφύλια.

Λύθηκαν τα πόδια του Λαέρτη κι έπεσε λιπόθυμος στην αγκαλιά του γιου του. Όταν συνήλθε κι άνοιξε τα μάτια, είπε:

- Υπάρχουνε, λοιπόν, ακόμα θεοί στον ουρανό!
- Έλα, πάμε τώρα να βρούμε τον Τηλέμαχο, που μας περιμένει στο καλύβι σου, κι έχουν ετοιμάσει ωραίο ψητό να φάμε.

Ο γέρος αναστήθηκε, πλύθηκε, άλλαξε και ήταν σαν να ξανάνιωσε απ' τη χαρά του. Κάθισαν γύρω απ' το τραπέζι. Τότε γύρισαν απ' τη βοσκή οι άνθρωποι του Λαέρτη, ο γερο-Δολίος και οι γιοι του, κουρασμένοι απ' τη δουλειά.

Τα ἔχασαν που εἶδαν τον Οδυσσέα.

- Καθίστε, εἶπε ἐκεῖνος, θέλαμε ἀπὸ ὥρα ν' ἀρχίσουμε νὰ τρώμε, ἀλλὰ σὰς περιμέναμε.

Τρέξανε αὐτοὶ καὶ του σφίγγανε τὰ χέρια, τον φιλούσανε νὰ τον καλωσορίσουν.

Κι ἐνὸς τρώγανε καὶ πίνανε, ἔφτασε ἡ φήμη στὴν πόλη γιὰ τὴ σφαγὴ τῶν μνηστήρων. Μαζεύτηκε ὅλος ὁ λαός, καὶ τοὺς μίλησε ὁ πατέρας του Ἀντίνοου:

- Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κατὰστρεψε τὸν τόπο, εἶπε γιὰ τὸν Οδυσσέα. Χάθηκε ὅλος ὁ στρατός, χιλιάδες παλικάρια καὶ καράβια που ἔσυρε μαζί του στὴν Τροία. Τώρα ἐπιστρέφει ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ ξεπαστρεύει σὲ μιὰ νύχτα τοὺς πρώτους λεβέντες τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν γειτονικῶν νησιῶν. Πρὶν μὰς τὸ σκάσει, πρέπει νὰ τον πιάσουμε. Πρέπει οἱ φονιάδες τῶν παιδιῶν μὰς νὰ πληρώσουν!
- Δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα, σηκώθηκε καὶ μίλησε ὁ κῆρυκας Μέδοντας, που εἶχε γλιτώσει ἀπ' τὴ σφαγὴ. Εγὼ ἤμουν ἀμπροστά καὶ μπορῶ νὰ σὰς πῶ πὼς τὸ ἀδίκο εἶναι μὲ τοὺς γιους σὰς. Αὐτοὶ χρόνια τρώγανε, πίνανε στὸ σπίτι τοῦ Οδυσσέα καὶ σημασία δὲ δίνανε στὴ σεβαστὴ γυναῖκα του καὶ στὸ μικρὸ παιδί του. Τὸν ἴδιο τὸν προσβάλανε νομίζοντας πὼς ἦτανε ζητιάνος, καὶ του ἀνάψανε τὸν θυμὸ τόσο, που δὲν ἔπαιρνε ἄλλο. Ἐπειτα, εἶχε μαζί του τοὺς θεοὺς. Εγὼ τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Πλὴν τοῦ πολέμουσαν, κι ἂν δὲν τὸ θέλανε αὐτοί, δὲ θὰ τὰ εἶχε βγάλει πέρα μὲ τὸσους.

Δὲν ἀκούσαν τὰ λόγια του, ἀλλὰ μὲ τὸν πατέρα του Ἀντίνοου ἀμπροστά ξεκίνησαν μὲ ἄρματα νὰ παν νὰ βρουν τὸν Οδυσσέα.

Ὁ Οδυσσέας, που εἶχε πάντα τὸν νοῦ του, ἀκούσε που ζυγώνανε στὸ καλύβι τοῦ πατέρα του.

- Ἐμπρός, ντυθεῖτε τ' ἄρματα! Τηλέμαχε, κοίτα μὴν ντροπιάσεις τὸν πατέρα σου.
- Τι χαρὰ, εἶπε ὁ γερο-Λαέρτης, μὲ τὸν γιο μου καὶ τὸν ἐγγονό θὰ μῶ κι ἐγὼ ἀκόμα μιὰ φορὰ στὴ μάχη. Κι ἀρχισε πάλι ὁ σκοτωμός, κι ὁ πόλεμος δὲ θὰ εἶχε τέλος. Ἦρθε, ὅμως, ἀνάμεσά τους ἡ Ἀθηνᾶ μὲ τὴ μορφὴ τοῦ Μέντορα καὶ φώναξε:
- Κάτοικοι τῆς Ἰθάκης, σταματήστε, χωριστεῖτε, εἶναι πια καιρὸς γιὰ εἰρήνη. Φτάνουν οἱ αἱματοχυσίες, νὰ μὴ θυμώσουν οἱ θεοί.

Τὸ ἀκούσαν ἐκεῖνοι καὶ χλώμιασαν ἀπὸ φόβο καὶ πέταξαν τὰ ὅπλα στὴ γῆ καὶ τὸ ἔβαλαν στὰ πόδια. Ὁ Οδυσσέας ὅμως δοκίμασε νὰ συνεχίσει. Τότε ὁ Δίας ἐρίξε κεραυνὸ γεμάτο καπνία καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τὸν πρόσταξε νὰ σταματήσει. Συμμορφώθηκε ὁ Οδυσσέας καὶ ορκίστηκε πὼς ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς ἡ ἀγάπη θὰ βασιλεύει. Γύρισε στὸ σπίτι του κι αὐτὸς καὶ ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ἰθάκης.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

Τον καθηγητή Γιάννη Κακριδή
που με ενεθάρρυνε και μου έδωσε βιβλία να διαβάσω.
Τον καθηγητή Δημήτρη Μαρωνίτη
για τις υποδείξεις του.

Τη δασκάλα μου Μαρίκα Στρομπούλη,
που πρώτη εκείνη με έμαθε να ταξιδεύω μέσα στα αρχαία κείμενα
παρά τους Λαιστρυγόνες του συντακτικού
και τους Κύκλωπες της ανορθογραφίας μου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Μερικές από τις εικόνες του βιβλίου
έγιναν με βάση τις παραστάσεις από τα ομηρικά έπη
πάνω στα αρχαία ελληνικά αγγεία
που τώρα βρίσκονται σε μουσεία
και συλλογές όλου του κόσμου.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Σελίδα 5

Αγαμέμνωνας: Βασιλιάς των Μυκηνών. Αδερφός του Μενέλαου
Ιλιάδα: Επικό ποίημα που αναφέρεται στον πόλεμο της Τροίας
Μενέλαος: Βασιλιάς της Σπάρτης
Όμηρος: Ποιητής που έζησε στην Ελλάδα τον 8ο αιώνα π.Χ.
Οδύσσεια: Επικό ποίημα που περιγράφει τις περιπέτειες του Οδυσσέα
Πάρις: Γιος του βασιλιά της Τροίας. Έκλεψε την ωραία Ελένη
Ωραία Ελένη: Γυναίκα του Μενέλαου

Σελίδα 6

Αδης: Ο Κάτω Κόσμος, όπου πάνε όσοι πεθαίνουν
Αχαιοί: Λαός που ζούσε στην Ελλάδα πριν από 3.000 χρόνια
Ιθάκη: Νησί στο Ιόνιο πέλαγος. Πατρίδα του Οδυσσέα

Σελίδα 8

Δίας: Ο αρχιθεός του ελληνικού πανθέου
Ίσμαρος: Χώρα των Κικόνων
Κίκονες: Λαός που ζούσε στη βόρεια Ελλάδα, σύμμαχοι των Τρώων
Λωτοφάγοι: Λαός που ζούσε στα παράλια της Αφρικής και έτρωγε λωτούς

Σελίδα 11

Κύκλωπας Πολύφημος: Γίγαντας με ένα μάτι

Σελίδα 14

Λαέρτης: Ο πατέρας του Οδυσσέα, βασιλιάς της Ιθάκης
Ποσειδώνας: Θεός της θάλασσας

Σελίδα 16

Αίολος: Φύλακας των ανέμων
Ζέφυρος: Δυτικός άνεμος

Σελίδα 18

Λαιστργόνες: Λαός ανθρωποφάγων και άγριων γιγάντων

Σελίδα 20

Ευρύλοχος: Σύντροφος του Οδυσσέα
Κίρκη: Περιβόητη και όμορφη μάγισσα

Σελίδα 22

Ερμής: Ένας από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου

Σελίδα 23

Τειρεσίας: Μάντης, που προείπε στον Οδυσσέα τι του έμελλε να πάθει

Σελίδα 24

Αίαντας: Ήρωας της Ιλιάδας. Γιος του βασιλιά της Σαλαμίνας Τελαμόνα
Αίγισθος: Βασιλιάς του Άργους, συνεργός της Κλυταμνήστρας στη δολοφονία του Αγαμέμνονα
Αλκμήνη: Μητέρα του Ηρακλή
Αχιλλέας: Βασιλιάς των Μυρμιδόνων. Ήρωας της Ιλιάδας
Ηρακλής: Ημίθεος. Ήρωας της ελληνικής μυθολογίας

Ιοκάστη: Μητέρα και κατόπιν σύζυγος του Οιδίποδα
Κλυταιμνήστρα: Βασίλισσα των Μυκηνών, γυναίκα του Αγαμέμνονα, τον οποίο δολοφόνησε με τη συνεργία του Αίγισθου
Οιδίποδας: Βασιλιάς της Θήβας. Γιος του Λαίου και της Ιοκάστης

Σελίδα 26

Πλαγκτές πέτρες: Στενό από βράχια κοντά στη Σικελία, που ούτε πουλί δεν περνάει ανάμεσα
Σειρήνες: Μυθολογικά όντα με κεφάλι γυναίκας και σώμα πουλιού. Με το τραγούδι τους μάγευαν τους θνητούς
Σκύλλα: Μυθικό θαλάσσιο τέρας κρυμμένο στα βράχια στο στενό της Μεσσήνης
Χάρυβδη: Μυθικό θαλάσσιο τέρας κρυμμένο στο στενό της Μεσσήνης, απέναντι από τη Σκύλλα. Προκαλούσε τρομερές θαλασσοταραχές

Σελίδα 28

Αθηνά: Η θεά της σοφίας, προστάτιδα της πόλης της Αθήνας
Σιρόκος: Θερμός, νοτιοανατολικός άνεμος της Μεσογείου
Ωγγυία: Το νησί της Καλυψώς

Σελίδα 30

Μέντης: Αρχηγός των Ταφιωτών, φίλος του Οδυσσέα
Μνηστήρες: Νέοι άντρες που, επωφελούμενοι από την απουσία του Οδυσσέα, συναγωνίζονταν μεταξύ τους ποιος θα παντρευόταν την Πηνελόπη
Όλυμπος: Το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας, όπου κατοικούσαν οι αρχαίοι θεοί
Πηνελόπη: Η σύζυγος του Οδυσσέα
Τηλέμαχος: Γιος του Οδυσσέα και της Πηνελόπης

Σελίδα 32

Ευρύκλεια: Γερόντισσα στην υπηρεσία της Πηνελόπης. Τροφός του Οδυσσέα
Νέστορας: Βασιλιάς της Πύλου. Περίφημος για την ανδρεία του και για τη σύνεσή του
Φήμιος: Τραγουδιστής στο παλάτι του Οδυσσέα, πιστός στην Πηνελόπη

Σελίδα 34

Μέντορας: Παλιός και πιστός φίλος του Οδυσσέα

Σελίδα 36

Διομήδης: Βασιλιάς του Άργους. Πήρε μέρος στον πόλεμο εναντίον της Τροίας

Σελίδα 38

Ορέστης: Γιος του βασιλιά Αγαμέμνονα και της Κλυταιμνήστρας
Πεισίστρατος: Γιος του Νέστορα και της Ευρυδίκης
Πολυκάστη: Η πιο μικρή κόρη του Νέστορα

Σελίδα 40

Ειδοθέα: Θαλάσσια θεά, κόρη του Πρωτέα
Πρωτέας: Θαλάσσιος θεός και προφήτης, γιος του Ποσειδώνα, πατέρας της Ειδοθέας

Σελίδα 42

Ιφθίμη: Αδελφή της Πηνελόπης
Μέδοντας: Κήρυκας στην Ιθάκη
Νοήμονας: Ιθακήσιος, που έδωσε το καράβι του στον Τηλέμαχο για να πάει στην Πύλο

Σελίδα 48

Αλκίνοος: Βασιλιάς των Φαιάκων
Ναυσικά: Κόρη του Αλκίνοου
Φαίακες: Ναυτικός λαός. Ζούσε στη χώρα που ήταν ο τελευταίος σταθμός του Οδυσσέα πριν από την Ιθάκη

Σελίδα 51

Αρήτη: Σύζυγος του Αλκίνοου και μητέρα της Ναυσικάς

Σελίδα 52

Δημόδοκος: Τραγουδιστής στο αρχοντικό του Αλκίνοου

Λαοδάμας: Γιος του Αλκίνοου

Σελίδα 53

Άρης: Ένας από τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου, θεός του πολέμου

Αφροδίτη: Θεά της αγάπης και της ομορφιάς

Σελίδα 58

Εύμαιος: Ο πιστός χοιροβοσκός του Οδυσσέα

Σελίδα 64

Ευρύμαχος: Πανούργος και δόλιος, από τους πιο περιφανείς μνηστήρες της Πηνελόπης

Σελίδα 65

Άργος: Ο πιστός σκύλος του Οδυσσέα

Μελάνθιος: Ο άπιστος γιδοβοσκός του Οδυσσέα

Σελίδα 66

Αντίνοος: Ο πιο δόλιος και αυθάδης από τους μνηστήρες της Πηνελόπης

Σελίδα 68

Ίρος: Ζητιάνος στην αυλή του Οδυσσέα, όργανο των μνηστήρων

Σελίδα 72

Άρτεμη: Θεά του κυνηγιού

Σελίδα 73

Αγέλαος: Ένας από τους μνηστήρες

Θεοκλύμενος: Ένας από τους μνηστήρες

Σελίδα 74

Λειώδης: Ένας από τους μνηστήρες

Φιλοίτιος: Πιστός βοσκός των βοδιών του Οδυσσέα

Σελίδα 76

Αμφίνομος: Ένας από τους μνηστήρες

Σελίδα 80

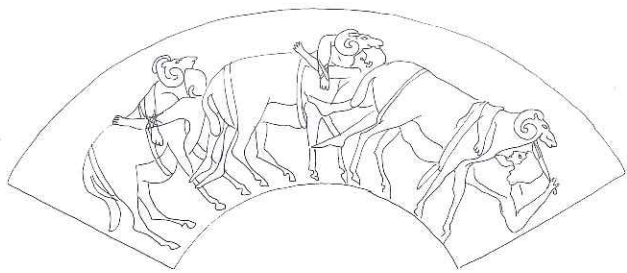
Αμφιμέδοντας: Ένας από τους μνηστήρες

Πάτροκλος: Ο πιο καλός φίλος του Αχιλλέα

Σελίδα 82

Δολίος: Βοσκός στην υπηρεσία του Λαέρτη

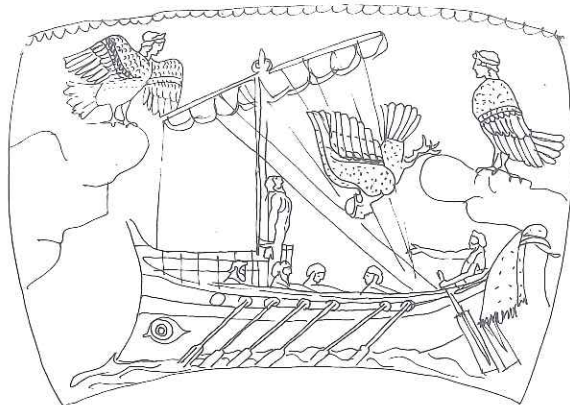
**ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ ΠΑΝΩ ΣΕ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΓΕΙΑ
ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΒΑΣΙΣΤΗΚΑΝ ΜΕΡΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ**

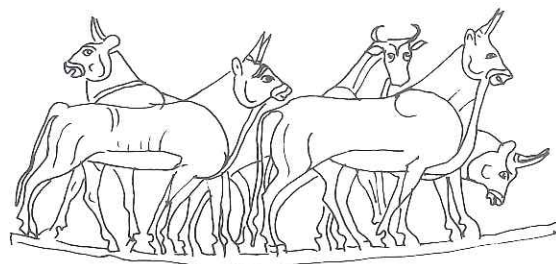
Η φυγή από τη σπηλιά του Κύκλωπα
ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ, ΙΤΑΛΙΑ

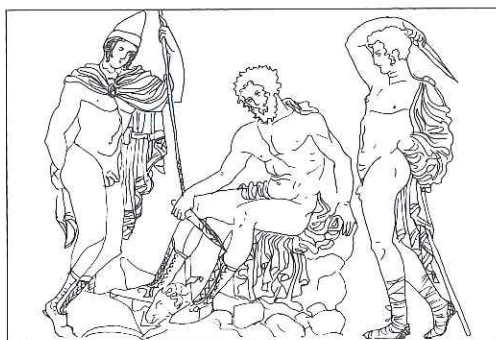
Η Κίρκη
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ,
ΛΟΝΔΙΝΟ

Το καράβι του Οδυσσέα και οι Σειρήνες
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΛΟΝΔΙΝΟ

Οι αγελάδες του Ήλιου
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΟΥΒΡΟΥ, ΠΑΡΙΣΙ

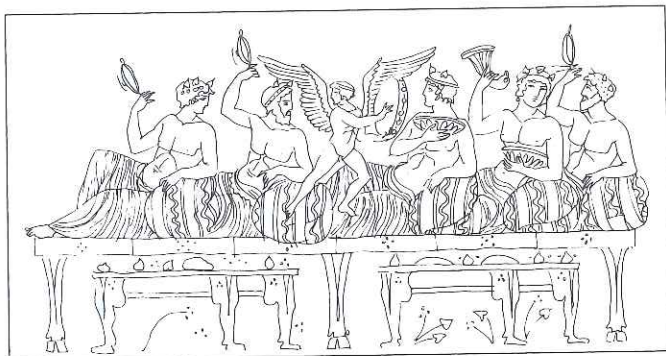
Ο Οδυσσέας στον Άδη
ΑΙΘΟΥΣΑ ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ, ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΠΑΡΙΣΙ

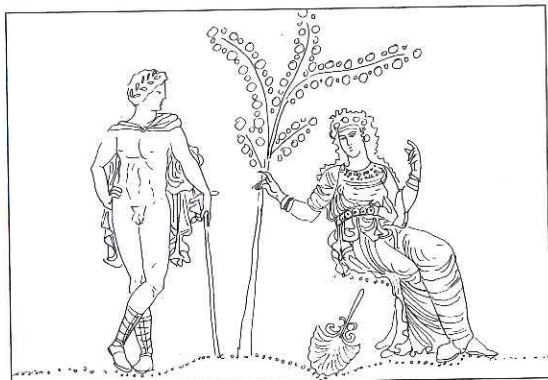
Η Αθηνά
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΟΝΑΧΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

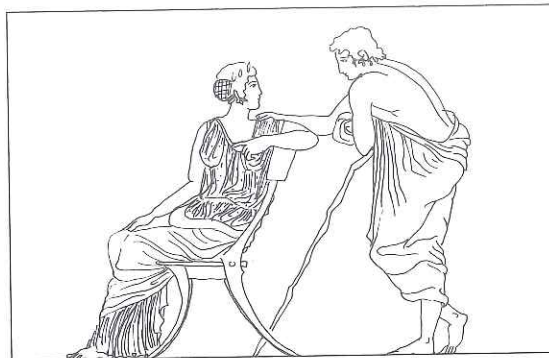
Οι γυναίκες της συνοδείας της Πηνελόπης
ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ, ΙΤΑΛΙΑ

Οι μνηστήρες γλεντάνε
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΟΥΒΡΟΥ, ΠΑΡΙΣΙ

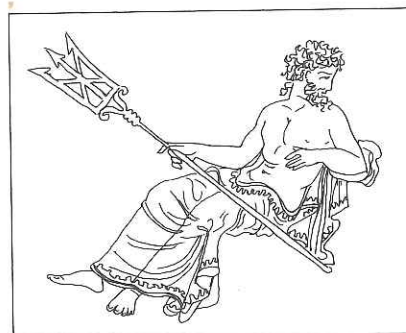
Πηνελόπη και Τηλέμαχος
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στο παλάτι του Μενέλαου
ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΑΛΜΠΟΡΟ

Η Καλυψώ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ο Ποσειδώνας
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

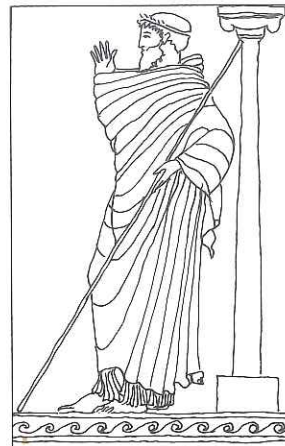
Ο Οδυσσεύς, η Αθηνά, η Ναυσικά και οι φίλες της
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΟΝΑΧΟΥ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

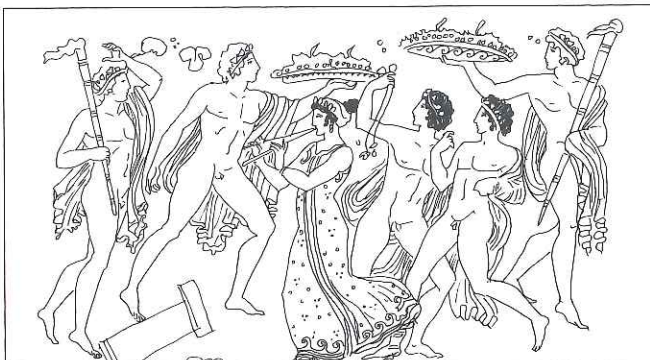
Η Αιγήτη
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ, ΡΩΜΗ

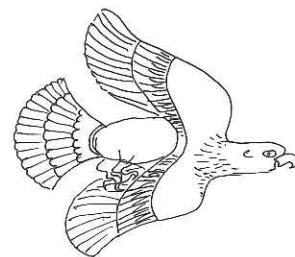
Ο τραγουδιστής Δημόδοκος
ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ, ΙΤΑΛΙΑ

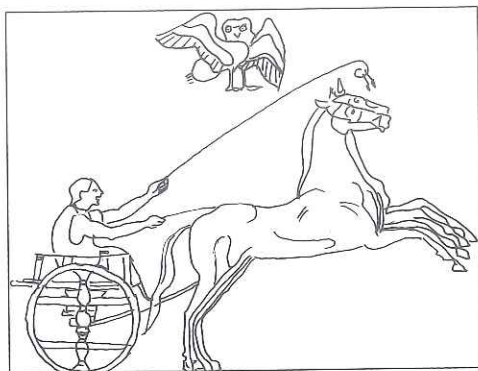
Ο Αλκίνοος
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΛΟΝΔΙΝΟ

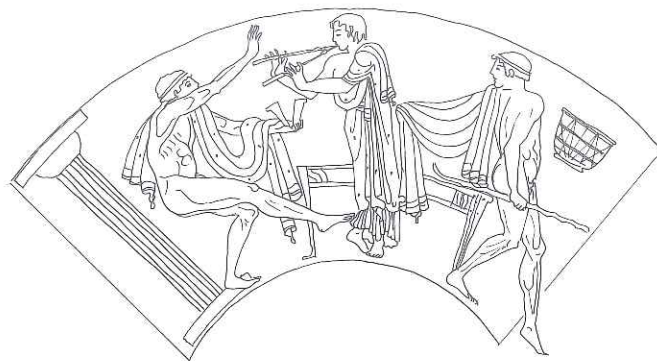
Νέοι που χορεύουν
ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΑΛΜΠΟΡΟ

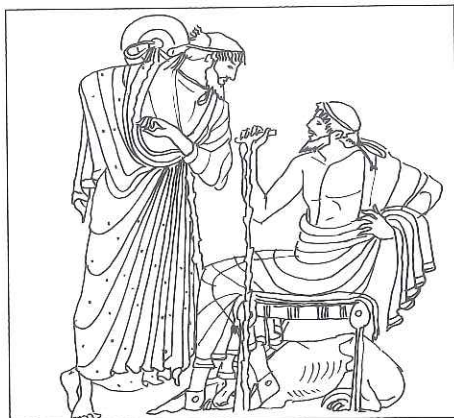
Ο Αετός
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΟΥΒΡΟΥ, ΠΑΡΙΣΙ

Η επιστροφή του Τηλέμαχου
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΛΟΝΔΙΝΟ

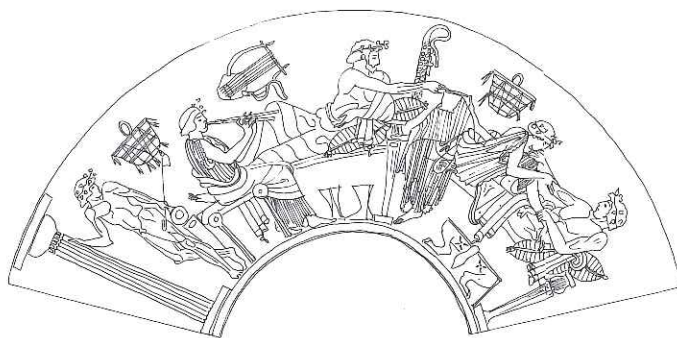
Οι μνηστήρες χορεύουν
ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΑΙΝΑ, ΟΡΒΙΕΤΟ, ΙΤΑΛΙΑ

Συνέλευση στην Ιθάκη
ΑΥΣΤΡΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΒΙΕΝΝΗ

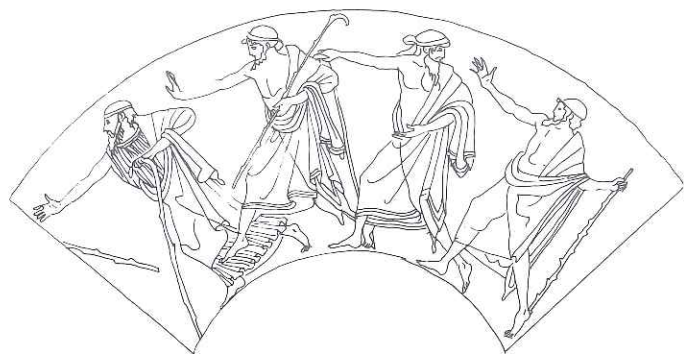
Οι μνηστήρες διασκεδάζουν
ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΗΣ ΔΟΥΚΙΣΣΑΣ ΤΗΣ ΔΑΛΜΑΤΙΑΣ

Τα γλέντια των μνηστήρων
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΛΟΝΔΙΝΟ

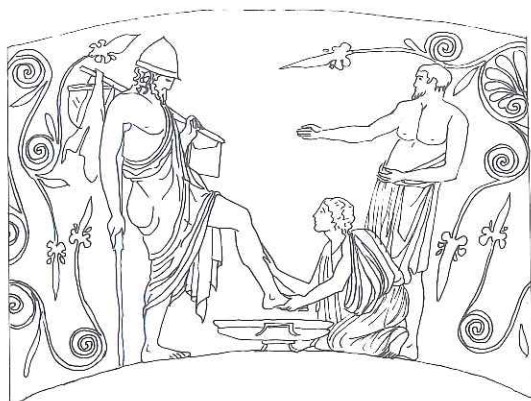
Η Πηνελόπη
ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΕΑΠΟΛΗΣ, ΙΤΑΛΙΑ

Οι μνηστήρες
ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΑΝ ΜΠΡΑΝΤΕΓΚΕΜ, ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

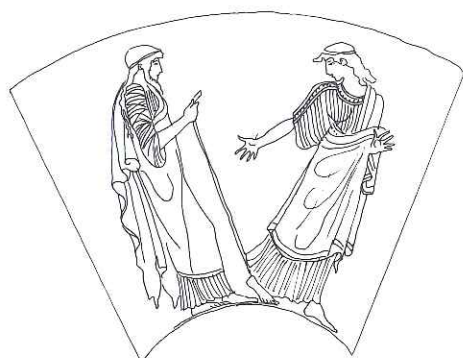
Τραγουδιστής
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΟΥΒΡΟΥ, ΠΑΡΙΣΙ

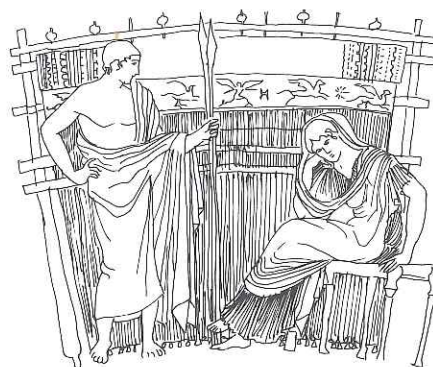
Η Ευρύκλεια πλένει τα πόδια του Οδυσσέα
ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΙΟΥΖΙ, ΙΤΑΛΙΑ

Χορεύτριες
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΟΥΒΡΟΥ, ΠΑΡΙΣΙ

Ο Οδυσσέας και η Πηνελόπη
ΑΙΘΟΥΣΑ ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ, ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΠΑΡΙΣΙ

Η Πηνελόπη και ο αργαλειός της
ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΙΟΥΖΙ, ΙΤΑΛΙΑ

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΟΦΙΑΣ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ

1. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ, ΟΙ ΤΙΤΑΝΕΣ, Ο ΔΙΑΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΑ
2. Η ΗΡΑ, Ο ΗΦΑΙΣΤΟΣ, Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΚΑΙ Ο ΑΡΗΣ ΑΛΒΑΝΙΚΑ
3. Η ΑΘΗΝΑ, Ο ΠΟΣΕΙΔΩΝΑΣ, Ο ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΑΡΤΕΜΗ ΑΛΒΑΝΙΚΑ
4. Ο ΕΡΜΗΣ, Ο ΠΛΟΥΤΩΝΑΣ, Η ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ, Η ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΑΙ Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ
5. ΟΙ ΜΟΙΡΕΣ, Ο ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, Η ΠΑΝΔΩΡΑ, Ο ΔΕΥΚΑΛΙΩΝΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΕΜΟΙ
6. Η ΗΩΣ, Ο ΗΛΙΟΣ, Ο ΦΑΕΘΩΝ, Η ΣΕΛΗΝΗ ΚΑΙ Ο ΠΑΝ
7. ΟΙ ΚΕΝΤΑΥΡΟΙ, Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ, ΟΙ ΜΟΥΣΕΣ ΚΑΙ Ο ΟΡΦΕΑΣ
8. Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Ο ΚΑΔΜΟΣ, Ο ΤΑΝΤΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΕΛΟΠΑΣ, Ο ΔΑΝΑΟΣ, Ο ΠΕΡΣΕΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΔΟΥΣΑ
9. ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ
10. Ο ΘΗΣΕΑΣ ΚΑΙ Ο ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ, Ο ΜΙΝΩΑΣ, Η ΠΑΣΙΦΑΗ, Η ΑΡΙΑΔΝΗ ΚΑΙ Ο ΑΙΓΕΑΣ
11. ΗΡΑΚΛΗΣ – ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΠΟΤΕ
12. ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ, ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΟΡΝΙΘΕΣ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΕΙΡΗΝΗ ΑΓΓΛΙΚΑ, ΣΟΥΗΔΙΚΑ, ΝΟΡΒΗΓΙΚΑ, ΔΑΝΕΖΙΚΑ
ΛΥΣΙΣΤΡΑΤΗ ΑΓΓΛΙΚΑ, ΣΟΥΗΔΙΚΑ, ΝΟΡΒΗΓΙΚΑ, ΔΑΝΕΖΙΚΑ
ΠΛΟΥΤΟΣ
ΒΑΤΡΑΧΟΙ

ΤΑ ΕΠΙΚΑ

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΚΙΝΕΖΙΚΑ, ΑΓΓΛΙΚΑ

ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΓΓΛΙΚΑ
Η ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΟΡΕΣΤΕΙΑ: 1. ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ
ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΟΡΕΣΤΕΙΑ: 2. ΧΟΗΦΟΡΟΙ
ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΟΡΕΣΤΕΙΑ: 3. ΕΥΜΕΝΙΔΕΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΟ Ι
ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΙΙ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΑ ΜΑΓΙΚΑ ΧΡΩΜΑΤΑ
Ο ΚΥΡΙΟΣ ΜΠΕΝ
Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΡΙΓΩΝΟΥ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΠΟΝΤΙΚΑΤΑ
ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ ΙΠΠΟΠΟΤΑΜΟΣ
ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ ΑΓΓΛΙΚΑ
Ο ΤΡΥΠΟΛΑΓΟΥΔΑΚΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑ
Ο ΩΡΑΙΟΣ ΔΑΡΕΙΟΣ
Η ΜΕΓΑΛΗ ΦΩΤΙΑ
ΕΥΡΩΖΩΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΤΑΣ
Ο ΓΑΤΟΒΟΥΤΗΧΤΗΣ
ΑΣΤΡΟΓΑΤΟΣ
Ο ΜΑΓΟΓΙΑΤΡΟΣ (Εκτός κυκλοφορίας)
ΚΟΚΟΣ Ο ΕΦΟΡΙΑΚΟΣ (Εκτός κυκλοφορίας)
Ο ΡΙΚΗΣ Ή Ο ΠΙΚΗΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΗΣ (Εκτός κυκλοφορίας) ΑΓΓΛΙΚΑ
ΨΑΧΝΩ, ΓΡΑΦΩ, ΖΩΓΡΑΦΙΖΩ, ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΓΕΜΙΖΩ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΖΩΓΡΑΦΟΥΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ

ΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΚΟΥΔΕΣ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥΣ (Εκτός κυκλοφορίας)
ΓΑΤΕΣ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΖΩΓΡΑΦΟΥΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΡΑΝΤΟ (Εκτός κυκλοφορίας)

ΑΦΙΣΟΒΙΒΛΙΑ

Η ΔΡΑΚΑΙΝΑ ΚΙ Ο ΤΙΤΟΣ
ΤΕΑ Η ΓΟΡΓΟΝΑ
Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΤΑ ΑΔΕΣΠΟΤΑ

Η ΜΙΝΑ
Ο ΚΥΩΝ
Ο ΡΕΞ

ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ ΟΥΓΓΑΡΕΖΙΚΑ
ΤΟ ΒΡΩΜΟΧΩΡΙ
ΧΑΡΤΙΝΟ ΤΟ ΚΑΡΑΒΑΚΙ – Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΙΟΥ
ΤΟ ΝΟΣΤΙΜΟ ΠΟΝΤΙΚΙ
ΝΙΑΟΥ
ΜΙΑ ΣΤΑΛΙΤΣΑ
Η ΜΗΛΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΓΙΑΠΩΝΕΖΙΚΑ, ΑΓΓΛΙΚΑ

ΚΑΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ Ή ΓΟΥΡΟΥΝΙΕΣ
ΚΑΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ Ή ΓΑΪΔΟΥΡΙΕΣ
ΦΥΣΙΚΑ Σ' ΑΓΑΠΩ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΜΑΣ ΜΟΥ
Ο ΦΛΙΤ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ
Ο ΦΛΙΤ ΠΑΕΙ ΓΙΑ ΨΑΡΕΜΑ
Ο ΦΛΙΤ ΠΑΕΙ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ
Ο ΦΛΙΤ ΠΑΕΙ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΠΕΤΑΕΙ-ΠΕΤΑΕΙ
Η ΚΥΡΙΑ ΑΝΝΟΥΛΑ
ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ (Εκτός κυκλοφορίας)
ΤΟ ΤΣΙΡΚΟ (Εκτός κυκλοφορίας)
ΑΙΣΩΠΟΣ (Εκτός κυκλοφορίας)
Η ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΤΣΑ (Εκτός κυκλοφορίας)
ΤΑ ΤΡΙΑ ΓΟΥΡΟΥΝΑΚΙΑ (Εκτός κυκλοφορίας)

ΤΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΙ ΦΙΛΟΙ ΚΑΡΔΙΟΦΙΛΟΙ – Ο ΛΙΝΟΣ
ΦΙΛΟΙ ΦΙΛΟΙ ΚΑΡΔΙΟΦΙΛΟΙ – Η ΜΑΓΙΑ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΚΑΙ ΣΕ ΚΑΣΕΤΑ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ